

VÝVOJ OBYVATELSTVA ČESKÉ REPUBLIKY

2016

Obyvatelstvo

Praha, 3. 10. 2017

Kód publikace: 130069-17

Č. j.: 02095 / 2017

Pořadové číslo v roce: 1

Zpracoval: Odbor statistiky obyvatelstva

Ředitel odboru: Mgr. Robert Šanda

Kontaktní osoba: Mgr. Michaela Němečková, e-mail: michaela.nemeckova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečková 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

ISBN 978-80-250-2785-1

© Český statistický úřad, Praha, 2017

Obsah

Úvod: Vývoj obyvatelstva v roce 2016	5
1 Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu.....	8
2 Sňatečnost.....	16
3 Rozvodovost.....	23
4 Porodnost	28
5 Potratovost	38
6 Úmrtnost.....	46
7 Migrace.....	55
8 Populační vývoj v krajích.....	62
Zdroje dat	89

Úvod: Vývoj obyvatelstva v roce 2016

Populační vývoj v roce 2016 byl ve znamení růstu počtu obyvatel České republiky, a to nejen díky kladnému saldu zahraničního stěhování ve výši 20,1 tisíce osob, ale také zásluhou přírůstkem obyvatel přirozenou měnou. Zemřelých bylo o 4,9 tisíce méně než živě narozených dětí. Počet živě narozených dětí (112,7 tisíce) i počet sňatků (50,8 tisíce) se třetím rokem v řadě zvýšil. Vyšší byla také intenzita plodnosti a sňatečnosti. Naopak klesl počet rozvodů i úroveň rozvodovosti. V roce 2016, po jednoletém zhoršení úmrtnostních podmínek, pokračoval trend rostoucí naděje dožití při narození.

Populace České republiky se v roce 2016 rozrostla o 25,0 tisíce osob, když se z počátečního počtu 10 553 843 navýšila na koncových 10 578 820 obyvatel. Pětinou přispěla k celkovému přírůstku kladná bilance přirozené měny, když živě narozených dětí bylo o 4 913 více než zemřelých. Většinu přírůstku však opět zajistilo zahraniční stěhování. Do České republiky se v roce 2016 ze zahraničí přistěhovalo 37 503 osob, zatímco se jich 17 439 vystěhovalo. Přírůstek obyvatel zahraniční migrací tak činil 20 064 osob.

Obyvatel Česka přibývá zejména ve věkové skupině 65 a více let. Během roku 2016 se počet seniorů zvýšil o 56,5 tisíce na necelých 1,99 milionu. Počet dětí vzrostl o 23,6 tisíce na necelých 1,65 milionu. Obyvatel produktivního věku 15–64 let naopak osmým rokem v řadě ubylo, v roce 2016 o 55,1 tisíce na 6,94 milionu. Stárnutí populace v Česku pokračovalo, průměrný věk obyvatel se zvýšil o necelých 0,2 roku na 42,0 let. Vzrostla také hodnota indexu stáří (na 121 osob ve věku 65 a více let ku sto dětem ve věku 0–14 let) i indexu ekonomické závislosti (na 63 osob ve věku 0–19 a 65+ let ku sto osobám ve věku 20–64 let). Podle bilance obyvatel nadále rostl počet osob v rodinném stavu svobodný/á a rozvedený/á a byl spojený s úbytkem osob v rodinném stavu ženatý/vdaná.

Tab. A Pohyb obyvatelstva, 2006–2016

Ukazatel	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Absolutní počty						
Živě narození	105 831	108 673	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663
Zemřelí	104 441	106 848	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750
z toho do 1 roku věku	352	298	285	265	263	272	317
Sňatky	52 860	45 137	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768
Rozvody	31 415	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
Potraty	39 959	38 864	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921
z toho umělá přerušeni těhotenství	25 352	24 055	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406
Přistěhovalí	68 183	22 590	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503
Vystěhovalí	33 463	5 701	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439
Přirozený přírůstek	1 390	1 825	387	-2 409	4 195	-409	4 913
Přírůstek stěhováním	34 720	16 889	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064
Celkový přírůstek	36 110	18 714	10 680	-3 706	25 856	15 568	24 977
Střední stav obyvatel (tis.)	10 266,6	10 496,7	10 509,3	10 510,7	10 524,8	10 542,9	10 565,3
	Na 1 000 obyvatel						
Živě narození	10,3	10,4	10,3	10,2	10,4	10,5	10,7
Zemřelí	10,2	10,2	10,3	10,4	10,0	10,5	10,2
Sňatky	5,1	4,3	4,3	4,1	4,3	4,6	4,8
Rozvody	3,1	2,7	2,5	2,7	2,5	2,5	2,4
Potraty	3,9	3,7	3,6	3,6	3,5	3,4	3,4
z toho umělá přerušeni těhotenství	2,5	2,3	2,2	2,2	2,1	1,9	1,9
Přistěhovalí	6,6	2,2	2,9	2,8	4,0	3,3	3,5
Vystěhovalí	3,3	0,5	1,9	2,9	1,9	1,8	1,7
Přirozený přírůstek	0,1	0,2	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,5
Přírůstek stěhováním	3,4	1,6	1,0	-0,1	2,1	1,5	1,9
Celkový přírůstek	3,5	1,8	1,0	-0,4	2,5	1,5	2,4

V průběhu roku 2016 bylo uzavřeno 50 768 manželství, nejvíce za posledních osm let. Většina svatebních obřadů se konala od června do září, maximální byl jejich počet v červnu (9,2 tisíce). Při více jak dvou třetinách událostí (34,3 tisíce sňatků) vstupovali oba snoubenci do svého prvního manželství. Vzrostla také úroveň sňatečnosti, a to jak prvního, tak vyššího pořadí. Při zachování intenzity sňatečnosti svobodných na úrovni roku 2016 by do manželství před 50. rokem věku vstoupilo 56,2 % mužů a 64,3 % žen, nejvíce za posledních osm let. Další sňatek by při stávajících mírách sňatečnosti rozvedených uzavřelo 40,7 % mužů a 38,7 % žen. Průměrný věk při prvním sňatku se meziročně mírně zvýšil pouze u žen (na 29,9 let), zatímco u mužů o 0,2 roku poklesl (na 32,2 roku).

Počet rozvodů má klesající trend. Podle dat Ministerstva spravedlnosti ČR bylo v roce 2016 ukončeno rozvodem 24 996 manželství, o 1,1 tisíce méně než v roce 2015. Čtyřicet procent rozvodů se uskutečnilo na základě společného návrhu obou manželů na rozvod. Čtyři pětiny mužů a žen se rozváděly poprvé. Mírně se zvýšil podíl rozvodů rodin s nezletilými dětmi (na 58,9 %). Nižší celkový počet rozvodů byl spojen s mírným poklesem úrovně rozvodovosti. Při zachování specifických měr rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2016 by rozvodem skončilo 45,2 % manželství, průměrně po 13,1 letech trvání.

Počet živě narozených dětí se v roce 2016 třetím rokem v řadě meziročně zvýšil. Celkem se živě narodilo 112 663 dětí, nejvíce za posledních šest let. Vyšší byl počet dětí ve všech pořadích. Podíl dětí narozených mimo manželství dále vzrostl (na 48,6 %), počet dětí narozených vdaným ženám se však poprvé od roku 2009 meziročně snížil. Úhrnná plodnost pátým rokem v řadě rostla a přesáhla hranici 1,6 dítěte na jednu ženu. Průměrný věk žen při porodu přitom stagnoval na hranici 30,0 let, v případě narození prvního dítěte na úrovni 28,2 let.

Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR bylo v roce 2016 hlášeno celkem 35 921 potratů, o 0,2 tisíce více než o rok dříve. Mírně více bylo jak samovolných potratů (14 212), tak indukovaných potratů (20 406) a ukončení mimoděložního těhotenství (1 300). Zastoupení samovolných potratů na celkovém počtu potratů se přiblížilo k 40 %. Při zachování úrovně potratovosti z roku 2016 by na sto žen v průběhu jejich reprodukčního období připadlo 51 potratů, z toho indukovaných 30 a samovolných 20. Průměrný věk při potratu se meziročně zvýšil o 0,2 na 30,5 let, zejména z důvodu vyššího průměrného věku při samovolném potratu (31,5 let).

Tab. B Základní intenzitní ukazatele demografického vývoje, 2006–2016

Ukazatel	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	62,9	53,5	53,2	51,4	53,1	55,1	56,2
- ženy (%)	69,7	61,0	60,6	59,0	60,8	62,4	64,3
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	31,0	32,2	32,3	32,3	32,3	32,4	32,2
- ženy	28,4	29,6	29,6	29,8	29,8	29,8	29,9
Úhrnná rozvodovost (%)	48,7	46,2	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2
Průměrná délka manželství při rozvodu (roky)	12,0	12,9	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1
Úhrnná plodnost	1,33	1,43	1,45	1,46	1,53	1,57	1,63
Průměrný věk matek při narození dítěte	28,9	29,7	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0
Průměrný věk matek při narození 1. dítěte	26,9	27,8	27,9	28,1	28,1	28,2	28,2
Čistá míra reprodukce	0,64	0,69	0,70	0,71	0,74	0,76	0,79
Úhrnná potratovost	0,53	0,52	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51
Úhrnná samovolná potratovost	0,17	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20
Úhrnná indukovaná potratovost	0,34	0,32	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30
Naděje dožití při narození - muži	73,4	74,7	75,0	75,2	75,8	75,8	76,2
- ženy	79,7	80,7	80,9	81,1	81,7	81,4	82,1
Míra kojenecké úmrtnosti (‰)	3,3	2,7	2,6	2,5	2,4	2,5	2,8

V roce 2016 zemřelo celkem 107 750 obyvatel České republiky, o 3,4 tisíce méně než o rok dříve. Nejvyšší počet úmrtí byl zaznamenán v prosinci (9,5 % všech úmrtí). Nižší počet zemřelých byl v roce 2016 spojen s nižší úrovní úmrtnosti a meztiročným růstem naděje dožití při narození o 0,4 roku u mužů a o 0,6 roku u žen (na 76,2 a 82,1 let). Po jednoleté stagnaci u mužů, resp. poklesu u žen, tak pokračoval dlouhodobý trend rostoucí naděje dožití při narození. Do jednoho roku věku zemřelo 317 dětí, kojenecká úmrtnost mírně vzrostla z 2,5 na 2,8 ‰.

1 Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu

V průběhu roku 2016 se počet obyvatel České republiky zvýšil o 25,0 tisíce osob. Přibylo zejména seniorů, ale také dětí mladších 15 let. Nejvíce obyvatel se řadilo k věkové skupině 40–44 let. Stárnutí populace se projevilo meziročně vyšším průměrným věkem obyvatel, vyšším podílem osob ve věku 65 a více let i vyšším indexem stáří a ekonomické závislosti. Pokračoval trend měnící se skladby obyvatel podle rodinného stavu ve směru rostoucího počtu svobodných a rozvedených osob a úbytku ženatých/vdaných.

Obyvatelstvo České republiky se v roce 2016 rozrostlo o 24 977 osob na 10 578 820 (k 31. 12.). Ve srovnání se stavem populace o deset let dříve šlo o nárůst o téměř 292 tisíc osob. Nejvýrazněji rostl počet obyvatel v letech 2007 a 2008, úbytek obyvatel byl zaznamenán pouze v roce 2013. Na zvyšujícím se počtu obyvatel se převážně podílí zahraniční migrace. Z celkového přírůstku 25,0 tisíce obyvatel v roce 2016 přirozená měna zajistila necelou jednu pětinu (4,9 tisíce).

V obyvatelstvu České republiky převládají ženy. Na konci roku 2016 populaci Česka tvořilo 5,20 milionu mužů a téměř 5,38 milionu žen. Na tisíc žen tak připadalo 967 mužů (tzv. index maskulinity). Při narození je přitom poměr chlapců a děvčat opačný, tzv. sekundární index maskulinity se pohybuje kolem úrovně 1 050–1 060 chlapců na tisíc děvčat. V důsledku vyšší úmrtnosti mužů se postupně počet mužů a žen sbližuje a v pozdním středním věku bývá již obvykle více žen než mužů. V roce 2016 byl nejnižším věkem, kdy v obyvatelstvu ČR již převažovaly ženy nad muži, věk 57 let (v roce 2006 šlo o věk 50 let). S přibývajícím věkem převaha žen v obyvatelstvu rychle roste: ve věku 65 let bylo na tisíc žen 878 mužů, ve věku 75 let 719 mužů a ve věku 85 let již jen 499 (tedy žen bylo dvakrát více než mužů).

Tab. 1.1 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, 2006–2016 (k 31. 12.)

Věková skupina, pohlaví	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet obyvatel (tis.) celkem	10 287,2	10 505,4	10 516,1	10 512,4	10 538,3	10 553,8	10 578,8
v tom: - muži	5 026,2	5 158,2	5 164,3	5 162,4	5 176,9	5 186,3	5 200,7
- ženy	5 261,0	5 347,2	5 351,8	5 350,0	5 361,3	5 367,5	5 378,1
Počet obyvatel (tis.) ve věku:							
0–14 let - muži	760,1	790,9	800,5	809,2	821,5	832,6	844,6
- ženy	719,4	750,3	759,8	768,2	779,6	791,1	802,6
65+ let - muži	582,9	691,5	723,6	751,9	778,0	803,4	829,7
- ženy	899,5	1 010,0	1 044,1	1 073,6	1 102,4	1 129,0	1 159,2
85+ let - muži	30,7	45,1	47,4	49,8	52,6	55,1	57,7
- ženy	82,5	116,5	120,7	125,0	129,5	133,4	137,9
Počet mužů na 1 000 žen: celkem	955	965	965	965	966	966	967
ve věku: 0–14	1 056	1 054	1 054	1 053	1 054	1 052	1 052
15–64	1 011	1 025	1 026	1 027	1 028	1 030	1 032
65+	648	685	693	700	706	712	716
85+	373	387	393	398	406	413	419

Vývoj počtu obyvatel ve třech základních věkových skupinách byl v roce 2016 intenzitou meziročních změn shodný jako v předchozích třech letech. Počet seniorů se každoročně po čtyři roky zvyšoval o 3 %, počet dětí do 15 let věku o 1 % a počet obyvatel ve věku 15–64 let se naopak o 1 % snižoval. Nešlo o vývoj nijak výjimečný ani z dlouhodobějšího pohledu – počet seniorů se zvyšuje již od poloviny 80. let, počet dětí aktuálně nepřetržitě roste od roku 2008 a počet osob produktivního věku klesá od roku 2009.

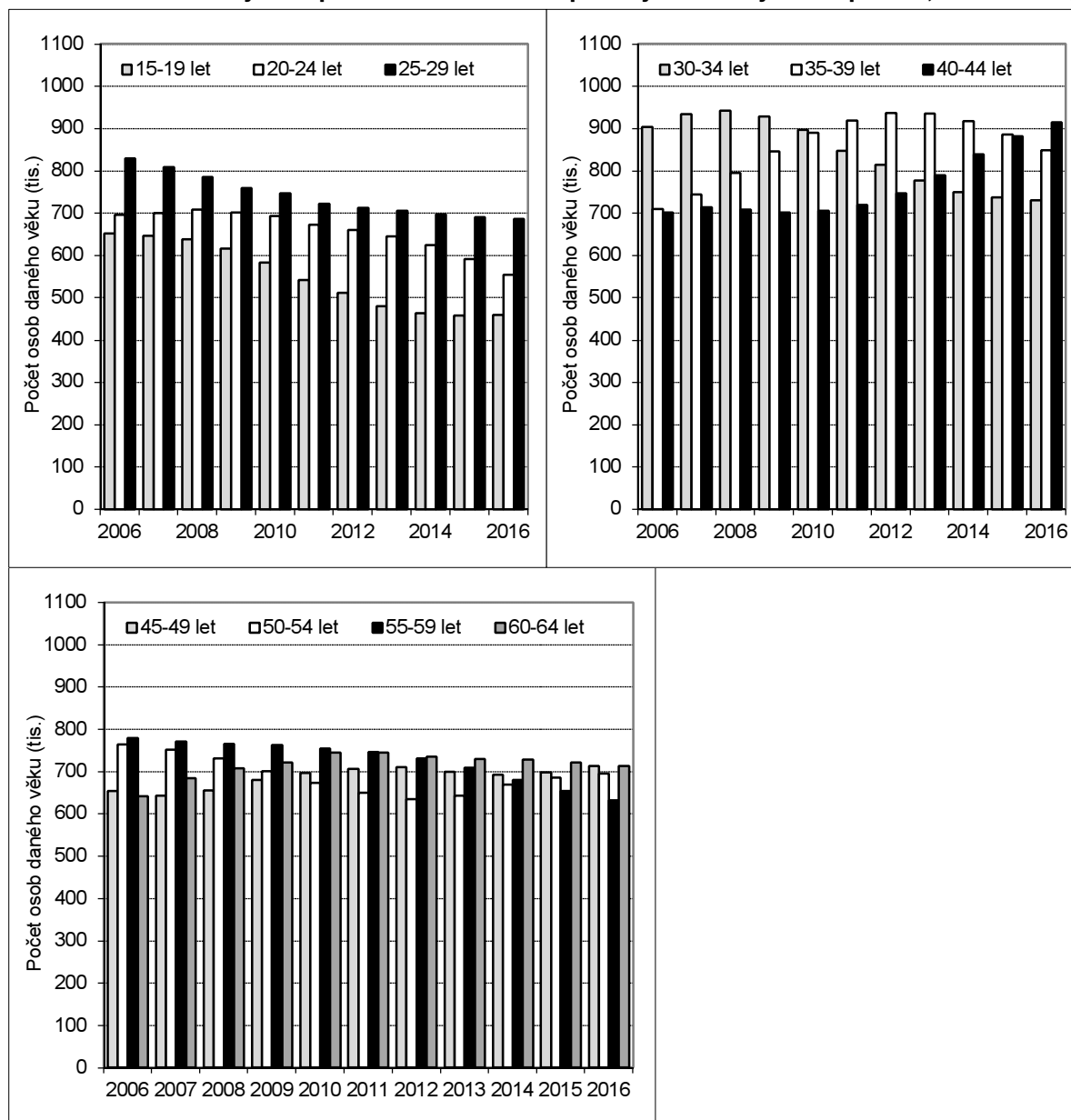
V nejpočetnější základní věkové skupině 15–64letých bylo na konci roku 2016 celkem 6 942 623 osob. Šlo o počet meziročně nižší o 55,1 tisíce. Podíl této věkové skupiny v populaci klesl na 65,6 %, přičemž před deseti lety, na konci roku 2006, byl vůbec nejvyšší od konce druhé světové války (71,2 %). Ve sledovaném období mezi lety 2006 a 2016 věkovou skupinu obyvatel produktivního věku opustily početně silné generace narozených v době druhé světové války a krátce po jejím skončení (1939–1948) a zároveň se k ní nově

přřadily nejméně početné generace narozených na přelomu století. V pohledu na pětileté věkové skupiny, počet 15–19letých obyvatel se mezi lety 2006 a 2016 snížil o 30 %, obyvatel ve věku 20–24 let ubylo 20 %. Naopak o pětinu vyšší byl počet obyvatel ve věku 35–39 let a o 30 % se navýšil počet osob 40–44letých. Právě populace ve věku 40–44 let byla na konci roku 2016 vůbec nejpočetnější, a to nejen v rámci základní věkové skupiny 15–64letých (obr. 1.1), ale i z pohledu celého složení obyvatelstva ČR rozděleného do pětiletých věkových skupin. Zároveň počet všech čtyřcátníků převýšil počet třícátníků (tab. 1.2). V pozadí stojí v Česku nejsilnější generace narozených v 70. letech 20. století (s vrcholem v ročníkách 1974, 1975). Počet obyvatel produktivního věku starších 50 let se od roku 2008 pomalým tempem snižuje. V posledních letech klesá zejména počet obyvatel ve věku 55–59 let a mírně také počet obyvatel ve věku 60–64 let. Naopak obyvatel ve věku 50–54 let od roku 2013 přibývá.

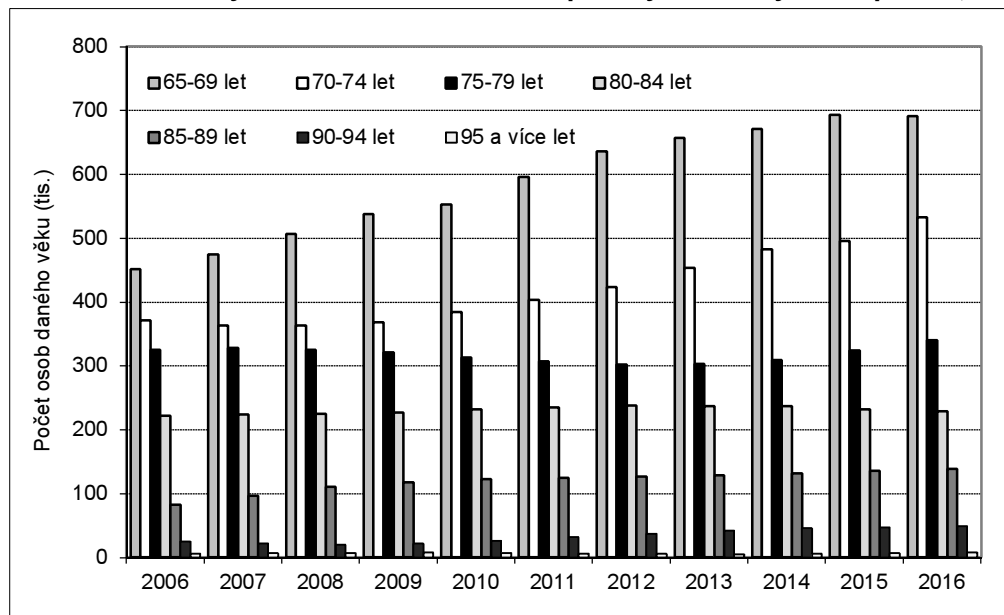
Obr. 1.1a-c Počet obyvatel produktivního věku v pětiletých věkových skupinách, 2006–2016 (k 31.12.)

Nejdynamičtěji se v posledním desetiletí vyvíjela skupina obyvatel ve věku 65 a více let. Na konci roku 2016 bylo v tomto věku 18,8 % obyvatel Česka, podle bilance celkem 1 988 922 osob. Bylo to o půl milionu více než v roce 2006 a o 56,5 tisíce více než na konci roku 2015. Relativně nejvíce v roce 2016 posílila skupina těch úplně nejstarších – počet obyvatel ve věku 95 a více let byl o čtvrtinu vyšší než na konci roku 2015, v absolutním počtu však šlo o přírůstek 1,5 tisíce na necelých 8,0 tisíce osob. Z mladších, a daleko

početnějších, věkových skupin meziročně nejvíce vzrostl počet obyvatel ve věku 70–74 let, a to jak v absolutním počtu (o 37,5 tisíce na 532,7 tisíce), tak v relativním vyjádření (o 8 %). Nejpočetnější pětiletou seniorskou věkovou skupinou však i přes mírný pokles (první od roku 2004) zůstala nejmladší skupina 65–69letých osob (691,4 tisíce). Významně se v roce 2016 zvýšil také počet 75–79letých obyvatel Česka, a to o 16,4 tisíce (o 5 %) na 340,1 tisíce. Do skupiny obyvatel nad 75 let věku se aktuálně přesouvají lidé narození v období druhé světové války, tedy ročníky v Česku jedny z nejpočetnějších. Rostl také počet osob ve věkové skupině 85–89 let (o 3 %) a 90–94 let (o 4 %).

Obr. 1.2 Počet obyvatel seniorského věku v pětiletých věkových skupinách, 2006–2016 (k 31. 12.)

Tab. 1.2 Věkové složení obyvatelstva, 2006–2016 (k 31. 12.)

Věková skupina	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet obyvatel (tis.) celkem	10 287,2	10 505,4	10 516,1	10 512,4	10 538,3	10 553,8	10 578,8
v tom ve věku: 0– 9	943,7	1 088,4	1 104,5	1 117,6	1 132,0	1 142,2	1 148,0
10–19	1 187,1	994,0	966,0	939,7	932,2	939,6	957,9
20–29	1 524,4	1 392,7	1 371,6	1 349,8	1 320,9	1 280,6	1 239,3
30–39	1 611,4	1 765,4	1 749,9	1 711,2	1 666,2	1 621,5	1 579,1
40–49	1 354,4	1 424,6	1 456,1	1 487,8	1 531,0	1 577,8	1 627,3
50–59	1 542,8	1 395,3	1 365,2	1 351,8	1 348,2	1 338,5	1 326,3
60–69	1 091,7	1 338,9	1 371,0	1 386,3	1 398,4	1 414,4	1 403,3
70–79	696,1	709,9	725,6	756,2	790,7	818,9	872,7
80–89	304,7	359,2	364,1	365,4	367,9	367,0	367,9
90+	30,8	37,2	42,1	46,7	50,8	53,5	56,9
Počet obyvatel (tis.) ve věku: 0–14	1 479,5	1 541,2	1 560,3	1 577,5	1 601,0	1 623,7	1 647,3
15–64	7 325,2	7 262,8	7 188,2	7 109,4	7 056,8	6 997,7	6 942,6
65+	1 482,4	1 701,4	1 767,6	1 825,5	1 880,4	1 932,4	1 988,9
Podíl věkové skupiny (%): 0–14	14,4	14,7	14,8	15,0	15,2	15,4	15,6
15–64	71,2	69,1	68,4	67,6	67,0	66,3	65,6
65+	14,4	16,2	16,8	17,4	17,8	18,3	18,8

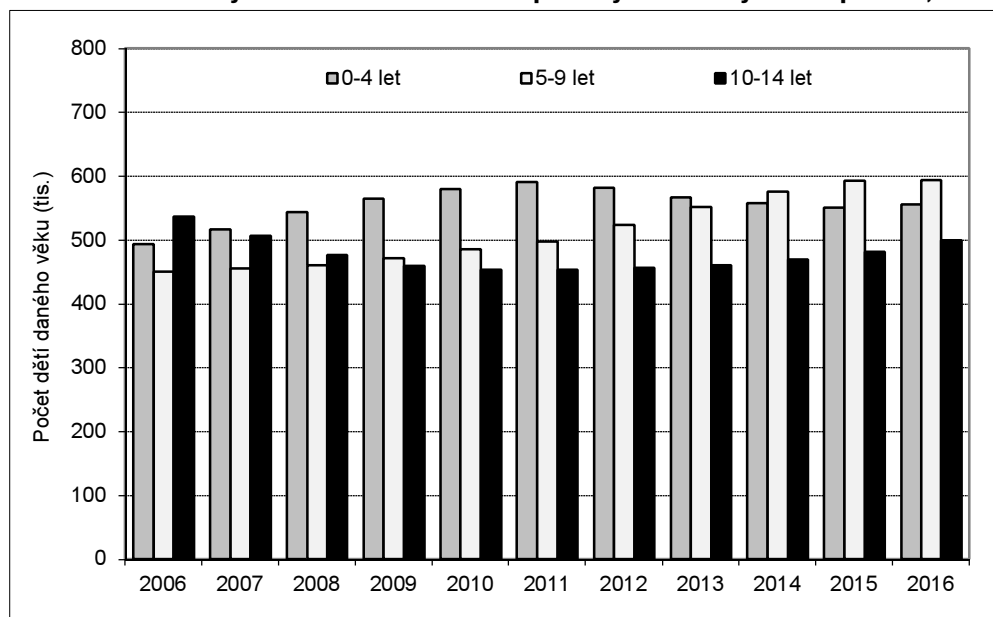
Pozn.: Podrobná věková struktura obyvatel ČR je dostupná na: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva>.

Počet dětí ve věku 0–14 let v populaci Česka od roku 2008 každoročně roste. Během roku 2016 se zvýšil o 23,6 tisíce na 1 647 275, což byl počet o 167,8 tisíce (o 11 %) vyšší než na konci roku 2006. Dětská složka populace zahrnovala podle posledních údajů 15,6 % obyvatel, o deset let dříve to bylo 14,4 %.

Obdobně jako u ostatních dvou základních věkových skupin se v průběhu let měnila i věková struktura uvnitř dětské populace. Díky generacím dětí narozených koncem 90. let a na přelomu století, které jsou vůbec nejméně početnými generacemi v historii samostatné ČR, bylo v roce 2006 nejméně dětí v pětileté věkové skupině 5–9 let (ročníky 1996–2001). Podle posledních údajů z roku 2016 byla naopak věková skupina 5–9 let tou (v rámci dětské složky populace) nejpočetnější, když zahrnovala děti narozené v letech 2007–2011 a čítala 593,2 tisíce dětí. V roce 2016 se však počet dětí ve věku 5–9 let meziročně zvýšil pouze o 1,2 tisíce, zatímco o rok dříve o 17,1 tisíce a v letech 2012–2014 každoročně přibývalo v této věkové kategorii dokonce 24 až 28 tisíc dětí. Šlo o důsledek předchozího vývoje porodnosti, kdy byl v roce 2009 přerušena rostoucí trend počtu narozených dětí. Do věkové skupiny 5–9 let tak v posledních třech letech vstupují (ve srovnání s předchozími roky) slabší ročníky, v roce 2016 šlo o generaci 2011¹. Pokles narozených v letech 2009–2013 a následné mírné oživení porodnosti v letech 2014–2016 se projevilo také v početnosti věkové skupiny 0–4 roky. V roce 2016 se počet dětí ve věku 0–4 roky poprvé od roku 2012 opět zvýšil (na 554,8 tisíce). Nejnižší zůstává aktuálně počet dětí v pětileté věkové skupině 10–14 let (499,3 tisíce).

Obr. 1.3 Počet obyvatel mladších 15 let v pětiletých věkových skupinách, 2006–2016 (k 31. 12.)

Tab. 1.3 Ukazatele věkového složení, 2006–2016 (k 31. 12.)

Ukazatel	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Průměrný věk - celkem	40,2	41,1	41,3	41,5	41,7	41,9	42,0
- muži	38,6	39,5	39,8	40,0	40,3	40,4	40,6
- ženy	41,7	42,5	42,7	42,9	43,1	43,3	43,4
Věkový medián - celkem	39,1	40,1	40,4	40,8	41,1	41,5	41,9
- muži	37,3	38,7	39,1	39,5	40,0	40,4	40,8
- ženy	40,9	41,7	41,9	42,2	42,5	42,8	43,2
Index stáří ¹⁾	100,2	110,4	113,3	115,7	117,4	119,0	120,7
Index ekonomické závislosti A ²⁾	40,4	44,6	46,3	47,9	49,3	50,8	52,4
Index ekonomické závislosti B ³⁾	54,1	56,3	57,5	58,6	59,8	61,4	63,2

¹⁾ Počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0–14 let.

²⁾ Počet osob ve věku 0–14 let a osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15–64 let.

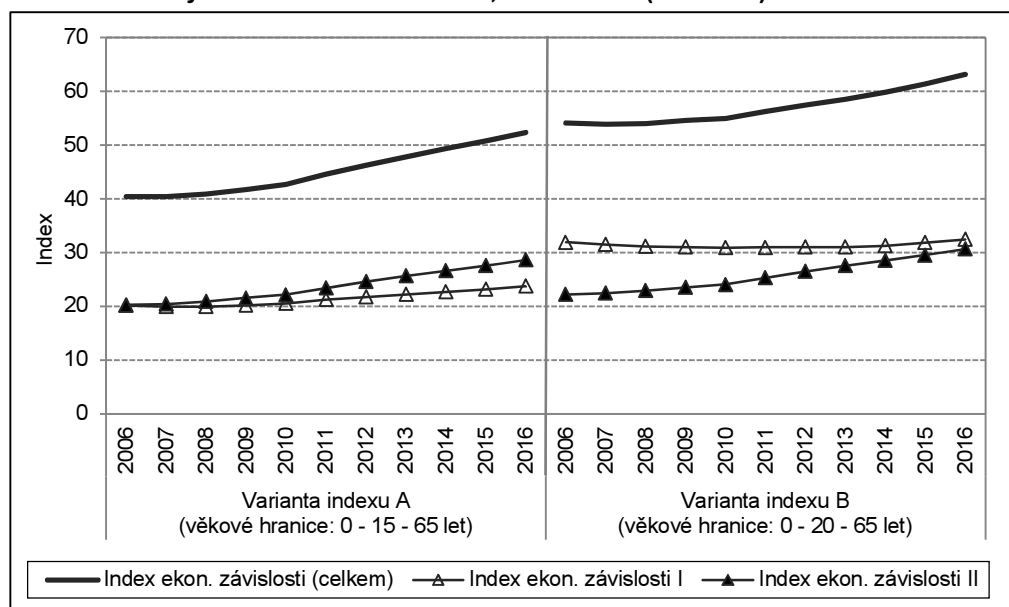
³⁾ Počet osob ve věku 0–19 let a osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 20–64 let.

¹⁾ Počet živě narozených dětí se výrazně snížil mezi roky 2010 a 2011, když se v roce 2011 živě narodilo o 8,5 tisíce méně dětí než v roce 2010. V předcházejících dvou letech se počet narozených dětí snížil meziročně pouze o 1,2 tisíce.

Pokračující stárnutí populace se projevilo téměř ve všech ukazatelích věkového složení. Průměrný věk všech obyvatel ČR, který plynule roste od počátku 80. let 20. století, se meziročně zvýšil o další necelé dvě desetiny roku na 42,0 let. Obdobně rostl průměrný věk žen i mužů, ženy tak zůstaly v průměru téměř o tři roky starší než muži (43,4 vs. 40,6 let). Před deseti lety, na konci roku 2006, byl průměrný věk obyvatel o dva roky nižší (41,7 let u žen a 38,6 let u mužů). Věkový medián, který rozděluje populaci na dvě stejně početné části, činil v roce 2016 v úhrnu celkem 41,9 let, od průměrného věku obyvatel se tak lišil jen velmi málo.

Dynamicky rostoucí počet obyvatel seniorského věku se projevuje také ve vývoji indexů ekonomické závislosti, které popisují vzájemný početní poměr jednotlivých základních věkových skupin. Index ekonomické závislosti II, vyjadřující počet obyvatel ve věku 65 a více let na sto osob produktivního věku, se ve sledovaném období zvyšoval výrazněji než index ekonomické závislosti I, který jako „závislou“ složku uvažuje věkovou skupinu dětí (obr. 1.4). Toto platilo jak při stanovení hranice mezi dětskou a produktivní složkou na úrovni 15 let (varianta indexu označená „A“, tab. 1.3), tak při uvažování hranice ve věku 20 let (varianta indexu označená „B“, tab. 1.3).

Obr. 1.4 Indexy ekonomické závislosti, 2006–2016 (k 31. 12.)

Pozn.: Index ekonomické závislosti I udává počet dětí na sto osob produktivního věku. Index ekonomické závislosti II udává počet seniorů na sto osob produktivního věku. Věkové hranice uvedeny v legendě.

Na konci roku 2016 podle bilance obyvatelstva připadlo na sto osob ve věku 15–64 let celkem 24 dětí mladších 15 let věku a 29 seniorů ve věku 65 a více let. Pomyslné nůžky těchto dvou ukazatelů se začaly rozevírat právě po roce 2006, kdy byly hodnoty obou totožné (20). V úhrnném pohledu na obě závislé složky (děti i seniory) vzrostl index ekonomické závislosti A (tab. 1.3) mezi lety 2006 a 2016 ze 40 na 52. Použijeme-li pro definování závislé a nezávislé složky obyvatelstva místo věkové hranice 15 let věk 20 let (index ekonomické závislosti B, tab. 1.3), vývoj byl obdobně rostoucí. Mezi lety 2006 a 2016 se hodnota tohoto indexu zvýšila z 54 na 63. V pozadí však stál výhradně nárůst velikosti seniorské populace, zatímco početní vztah mezi obyvatelstvem ve věku 0–19 let a 20–64 let (obr. 1.4, varianta indexu B, index ekonomické závislosti I) se významně neměnil.

Index stárání, který porovnává vzájemnou početnost obou závislých složek, se od roku 2006 pohybuje nad úrovní 100 seniorů na sto dětí a má jasně rostoucí tendenci (tab. 1.3). V roce 2016 se meziročně zvýšil z 119,0 na 120,7 seniorů ve věku 65 a více let na 100 dětí do 15 let věku.

V roce 2016 pokračoval dlouhotrvající trend měnícího se složení obyvatelstva podle rodinného stavu².

Důsledkem propadu úrovně sňatečnosti při zachování vysoké úrovně rozvodovosti a poklesu úmrtnosti se v obyvatelstvu zvyšuje podíl osob svobodných a rozvedených a naopak klesá podíl osob ženatých a vdaných a mírně i ovdovělých. V posledních dvaceti letech však zároveň došlo ke změnám forem rodinného chování a jejich výrazné diferenciaci a je zřejmé, že nezanedbatelná část osob podle bilance obyvatel svobodných žije s partnerem v nesezdaném soužití (i po narození dítěte).

Majoritní skupinou zůstávají v obyvatelstvu ČR ženatí muži a vdané ženy. Jejich váha v populaci se však postupně od počátku osmdesátých let snižuje, v úhrnném pohledu (za muže a ženy starší 15 let dohromady) poprvé poklesla pod úroveň jedné poloviny³ v roce 2010. Na konci roku 2016 bylo ženatých či vdaných 47,2 % všech obyvatel starších 15 let, ženatých bylo 48,5 % mužů, vdaných bylo 45,9 % žen.

Tab. 1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a rodinného stavu, 2006–2016 (k 31. 12.)

Pohlaví, rodinný stav	Počet obyvatel (tis.)			Podíl obyvatel daného rodinného stavu (%)						
	2006	2011	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celkem - svobodní/é	2 486,7	2 685,0	2 782,3	28,2	30,0	30,2	30,5	30,8	31,0	31,2
- ženatí/vdané	4 587,1	4 410,0	4 211,8	52,1	49,2	48,8	48,2	47,8	47,4	47,2
- rozvedení/é	977,1	1 106,6	1 193,4	11,1	12,3	12,5	12,8	13,0	13,2	13,4
- ovdovělí/é	756,8	762,6	744,0	8,6	8,5	8,5	8,5	8,4	8,4	8,3
Muži - svobodní	1 420,5	1 537,8	1 587,9	33,3	35,2	35,5	35,8	36,0	36,3	36,5
- ženatí	2 296,4	2 213,4	2 113,2	53,8	50,7	50,2	49,7	49,2	48,8	48,5
- rozvedení	430,4	488,3	526,5	10,1	11,2	11,4	11,6	11,8	12,0	12,1
- ovdovělí	118,8	127,8	128,4	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	2,9	2,9
Ženy - svobodné	1 066,2	1 147,3	1 194,4	23,5	25,0	25,2	25,5	25,7	25,9	26,1
- vdané	2 290,7	2 196,7	2 098,6	50,4	47,8	47,4	46,9	46,5	46,1	45,9
- rozvedené	546,6	618,3	666,9	12,0	13,4	13,7	14,0	14,2	14,4	14,6
- ovdovělé	638,0	634,8	615,6	14,0	13,8	13,7	13,7	13,6	13,5	13,5

Mírně klesající trend má podíl ovdovělých v populaci. Mezi lety 2006 a 2016 se snížil z 8,6 na 8,3 %.

Zásluhu na tom má pokles podílu ovdovělých mezi ženami (z 14,0 na 13,5 %). Relativní váha ovdovělých mezi muži ve sledovaném období stagnovala na úrovni lehce pod 3 %. Zastoupení ovdovělých mezi muži a ženami se tedy významně liší. Podobně zhruba o deset procentních bodů se odlišuje mezi muži a ženami také zastoupení osob rodinného stavu svobodný/á. Na konci roku 2016 dosáhlo v úhrnném pohledu 31,2 %, přičemž u mužů činilo 36,5 % a u žen 26,1 %. Ve srovnání s rokem 2006 šlo o hodnoty cca o tři procentní body vyšší, více se navýšil podíl svobodných u mužů. Dlouhodobě – již od 60. let 20. století, kdy začíná nepřetržitá časová řada bilance obyvatel podle rodinného stavu – se zvyšuje také podíl rozvedených. V případě rozvedených vzrostl mezi roky 2006 a 2016 podíl naopak více u žen, a to o 2,5 procentního bodu na 14,6 %. Podíl rozvedených mužů se zvýšil o 2,0 procentní body na 12,1 %. To souvisí s faktem, že muži častěji než ženy vstupují po rozvodu do dalšího manželství.

Skladba obyvatel podle rodinného stavu se v čase mění ve všech věkových skupinách, i když s různou mírou intenzity a různými směry. Nejvíce se za posledních deset let proměnilo složení obyvatel v pětileté věkové skupině 30–34 let, kde vzrostlo zastoupení svobodných mužů ze 40 na 65 % a svobodných žen z 23 na 48 %. Naopak váha osob žijících v manželství se v této skupině snížila u mužů z 52 na 31 % a u žen z 64 na 46 %, při současném poklesu zastoupení rozvedených z 8 na 3 %, resp. z 12 na 6 %. Jde o důsledek odkládání vstupu do manželství do pozdějšího věku a obecně nižší míry sňatečnosti na konci sledovaného období oproti jeho počátku. Osoby žijící v manželství tak v úhrnu za muže i ženy v roce 2016 tvořily majoritní

² Podrobnou bilanci obyvatelstva podle rodinného stavu a pohlaví lze najít v publikacích *Věkové složení obyvatelstva* (dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/publikace-o-obyvatelstvu>).

³ U žen starších 15 let věku se podíl vdaných dostal na úroveň jedné poloviny v roce 2007, u mužů se podíl ženatých snížil pod jednu polovinu poprvé roku 2013.

skupinu poprvé až u 35letých, zatímco v roce 2015 to bylo u 34letých a v roce 2006 již u 30letých. Od tohoto věku si ženatí muži a vdané ženy udržují převahu ve všech starších pětiletých věkových skupinách s výjimkou těch nejstarších (viz dále).

Ve středním věku posiluje (kromě svobodných) také zastoupení rozvedených osob, neboť úroveň rozvodovosti je v Česku dlouhodobě vysoká. V roce 2016 bylo rozvedených mužů relativně nejvíce ve věkové skupině 50–54 let (24,7 %) a rozvedených žen ve věkové skupině 45–49 let (28,0 %). V roce 2006 byla maxima zaznamenána u obyvatel o pět let mladších, a to zhruba na úrovni jedné pětiny osob dané věkové skupiny (tab. 1.5). Ve vyšších věkových skupinách podíl rozvedených postupně klesá s tím, že v každé věkové skupině zůstává mírně vyšší podíl rozvedených žen než mužů.

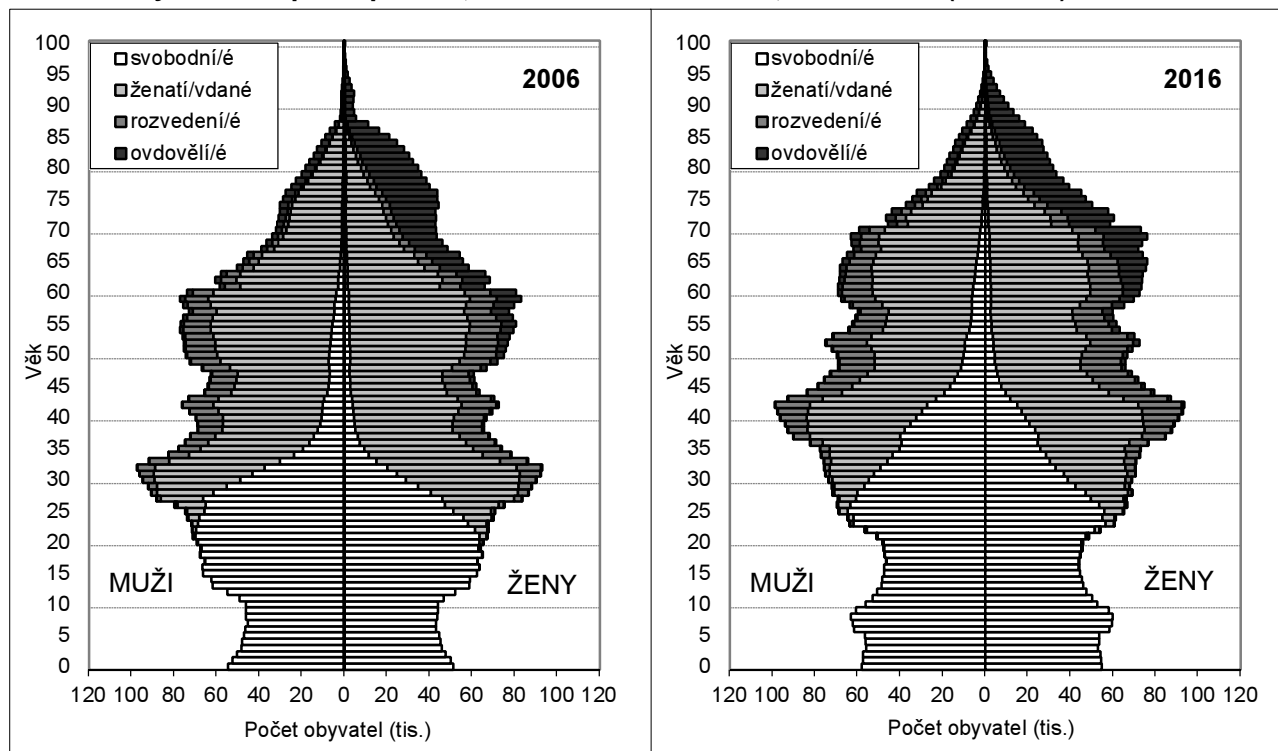
Tab. 1.5 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu (%), 2006–2016 (k 31. 12.)

Věková skupina	Svobodní/é			Ženatí/vdané			Rozvedení/é			Ovdovělí/é		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
Muži: 15–19	99,9	99,8	100,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	96,8	97,8	98,0	3,0	2,0	1,9	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
25–29	73,9	83,4	87,0	23,7	15,3	12,1	2,4	1,3	0,8	0,0	0,0	0,0
30–34	39,7	54,3	65,2	51,8	40,2	31,3	8,4	5,4	3,5	0,1	0,1	0,1
35–39	20,2	31,7	44,0	64,2	56,0	47,2	15,3	12,2	8,7	0,2	0,2	0,1
40–44	13,5	19,0	28,0	67,5	61,6	55,5	18,6	19,0	16,2	0,4	0,4	0,3
45–49	10,8	13,5	17,9	69,4	63,7	58,7	19,0	22,2	22,8	0,7	0,7	0,6
50–54	8,5	10,8	12,9	72,2	66,8	61,4	17,9	21,2	24,7	1,4	1,2	1,0
55–59	6,3	8,2	10,3	76,0	70,5	65,3	15,2	19,0	22,4	2,5	2,3	1,9
60–64	4,6	5,9	7,6	79,4	74,7	69,8	11,8	15,4	19,1	4,2	4,0	3,5
65–69	3,7	4,2	5,3	81,2	77,6	73,8	8,3	11,8	14,9	6,8	6,5	6,0
70–74	3,1	3,3	3,7	79,8	78,2	76,0	6,0	8,3	11,0	11,1	10,3	9,4
75–79	2,7	2,8	2,7	74,7	74,9	75,1	4,5	5,9	7,6	18,1	16,4	14,6
80+	2,8	2,5	2,1	61,8	61,0	63,7	3,1	4,1	4,5	32,4	32,5	29,6
Ženy: 15–19	99,6	99,7	99,8	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	89,7	93,2	94,5	9,6	6,3	5,2	0,6	0,5	0,3	0,0	0,0	0,0
25–29	54,4	66,9	74,3	40,8	29,8	23,6	4,7	3,2	2,0	0,1	0,1	0,0
30–34	22,9	35,8	47,6	64,3	54,8	45,7	12,3	9,0	6,5	0,5	0,3	0,2
35–39	9,8	18,1	29,3	69,5	63,8	57,2	19,6	17,2	13,0	1,1	0,9	0,5
40–44	5,8	9,0	16,4	70,4	64,7	60,7	21,8	24,4	21,7	2,0	1,8	1,2
45–49	4,3	5,9	8,6	71,3	65,6	60,9	20,8	25,5	28,0	3,6	3,1	2,4
50–54	3,5	4,4	5,7	71,0	67,3	62,4	19,2	22,7	27,6	6,3	5,6	4,3
55–59	3,0	3,5	4,3	69,4	67,0	64,2	16,5	20,0	23,6	11,1	9,5	7,9
60–64	2,7	3,0	3,4	64,7	63,9	62,8	13,7	16,9	20,3	18,8	16,3	13,6
65–69	2,4	2,7	2,9	56,1	57,2	57,8	10,4	13,8	16,9	31,0	26,3	22,5
70–74	2,2	2,3	2,6	43,6	46,2	48,8	8,6	10,3	13,7	45,6	41,1	34,9
75–79	2,4	2,1	2,2	29,0	32,3	35,8	7,6	8,4	10,0	61,0	57,1	52,0
80+	2,9	2,6	2,1	13,1	13,1	14,9	6,0	6,9	7,3	78,0	77,4	75,6

Ve věkové skupině seniorů (65+ let) se složení mužů a žen podle rodinného stavu výrazně odlišuje. U mužů-seniorů dominují ženatí (72,9 % v roce 2016 a 76,0 % v roce 2006), zatímco u žen-seniorek je díky vyšší úmrtnosti mužů (zejména v mladém a středním věku) nejvíce ovdovělých (43,9 % v roce 2016 a 53,4 % v roce 2006). Struktura obyvatel podle rodinného stavu se s rostoucím věkem u obou pohlaví přirozeně vyvíjí ve směru vzrůstajícího podílu ovdovělých. Mezi ženami dominovaly ovdovělé v roce 2016 od věkové skupiny 75–79 let (v roce 2006 tomu tak bylo již od věkové skupiny 70–74 let). Většina mužů zůstává déle v kategorii ženatých, v roce 2016 převažovali podle bilance ovdovělí nad ženatými muži až ve věkové skupině 90–94 let, a to ne příliš výrazně.

Obr. 1.5 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu, 2006 a 2016 (k 31. 12.)

2 Sňatečnost

V roce 2016 uzavřeli obyvatelé ČR celkem 50,8 tisíce manželství, což bylo o 2,6 tisíce více než v předchozím roce a nejvíce od roku 2009. Meziročně vzrostl počet sňatků jak svobodných osob, tak osob rozvedených a ovdovělých. Vyšší byla rovněž intenzita sňatečnosti – při setrvání měr sňatečnosti z roku 2016 by první sňatek do 50 let věku uzavřelo 56 % mužů a 64 % žen, do dalšího manželství by vstoupilo 41 % rozvedených mužů a 39 % rozvedených žen.

Roční počet registrovaných sňatků měl od počátku 90. let 20. století klesající trend. Zastavil se v roce 2013, a to na historicky nejnižší hodnotě 43,5 tisíce. Následující roky počet sňatků meziročně rostl a v roce 2016 poprvé od roku 2009 opět přesáhl hranici 50 tisíc, když bylo uzavřeno 50 768 manželství.

Tab. 2.1 Sňatky podle rodinného stavu snoubenců, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sňatky celkem	52 860	45 137	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768
Sňatky dvou svobodných (protogamní)	34 178	29 045	29 684	28 877	30 785	32 689	34 284
Rodinný stav muže: svobodný	39 149	33 371	33 816	32 743	34 691	36 884	38 578
rozvedený	13 160	11 291	10 989	10 339	10 466	10 876	11 758
ovdovělý	551	475	401	417	418	431	432
Rodinný stav ženy: svobodná	39 569	33 443	34 175	33 029	35 155	37 021	39 007
rozvedená	12 654	11 174	10 489	10 005	9 949	10 637	11 206
ovdovělá	637	520	542	465	471	533	555

Snoubenci vstupující do manželství si byli v roce 2016, podobně jako v předcházejících letech, z hlediska demografických charakteristik v průměru vzájemně poměrně podobní. Celkem 81 % manželství bylo uzavřeno snoubenci shodného rodinného stavu: v 68 % případů (34 284 sňatků) vstupovaly do svazku dvě svobodné osoby a ve 13 % (6 763 sňatků) šlo o uzavření manželství dvou rozvedených. Více než polovina snoubenců (55 % z těch, u kterých byla zjištěna⁴ úroveň nejvyššího dokončeného vzdělání) vstupovala do manželství s osobou stejného stupně vzdělání. Nejčastěji šlo o muže a ženu se středním vzděláním s maturitou (4 736 sňatků). V průměru se velké rozdíly mezi manželi nevyskytovaly ani z hlediska věku – zhruba polovina snoubenců (51,8 % v roce 2016) se věkem lišila maximálně o tři roky: 10,2 % sňatků uzavřeli snoubenci stejně staří, 16,5 % tvořily páry s jednoletým věkovým rozdílem, 13,6 % s dvouletým a 11,4 % s tříletým věkovým rozdílem, přičemž ve všech kategoriích byl častěji starším z dvojice muž. Průměrný věk ženichů se tak dlouhodobě drží na úrovni o 3 roky vyšší než průměrný věk nevěst.

V roce 2016 početně přibylo jak sňatků svobodných osob, tak rozvedených a ovdovělých (tab. 2.1). U mužů byl meziroční přírůstek relativně vyšší u opakovaných sňatků (tedy rozvedených a ovdovělých), u žen byl obdobný jak v prvním, tak ve vyšším pořadí sňatku. Z celkového ročního objemu sňatků dlouhodobě zhruba tři čtvrtiny ženichů a nevěst vstupují do manželského svazku poprvé. V roce 2016 uzavřelo manželství 38 578 svobodných mužů (76,0 % z celkového počtu ženichů), meziročně o 1,7 tisíce více (ale o 571 méně než v roce 2006), a 39 007 svobodných žen (76,8 % z celkového počtu nevěst), což bylo o 2,0 tisíce více než v předchozím roce (ale o 562 méně než v roce 2006). Oproti roku 2013, kdy byl počet sňatků na historicky nejnižší hodnotě, vstoupilo v posledním sledovaném roce do svazku o 5,8 tisíce více svobodných mužů a o 6,0 tisíce více svobodných žen.

Ve srovnání s prvními sňatky bývá počet sňatků vyššího pořadí zhruba třetinový (tab. 2.2) a zahrnuje tak z celkového počtu cca jednu čtvrtinu. V roce 2016 uzavřelo druhý či další sňatek 12 190 mužů a 11 761 žen, meziročně o 883 více v případě mužů a o 591 více v případě žen. Oproti roku 2013 bylo v roce 2016

⁴ Údaj o vzdělání je od roku 2007 dobrovolných údajem. Následkem změny Dotazníku k uzavření manželství v roce 2013 došlo k výraznému zvýšení počtu nezjištěných údajů. V roce 2016 nebyl údaj o vzdělání uveden u 27 227 ženichů a 27 188 nevěst, homogenita vzdělání snoubenců nemohla být posouzena u 27,6 tisíce sňatků.

o 1,4 tisíce sňatků vyššího pořadí více v případě mužů a o 1,3 tisíce více v případě žen, naopak při porovnání s rokem 2006 jich bylo jak u mužů, tak u žen o 1,5 tisíce méně. Tzv. opakované sňatky se ve většině případů týkají sňatků druhého pořadí a sňatků rozvedených osob. Ovdovělí vstupují do nového svazku zřídka, v roce 2016 tak učinilo 432 ovdovělých mužů a 555 ovdovělých žen.

Tab. 2.2 Sňatky podle pohlaví a pořadí, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pořadí sňatku muže: 1.	39 149	33 371	33 816	32 743	34 691	36 884	38 578
2.	11 612	9 915	9 591	8 452	9 203	9 142	9 987
3.	1 820	1 600	1 578	969	840	964	1 025
4.+	279	251	221	147	103	151	150
neznámé vyšší	x	x	x	1 188	738	1 050	1 028
Pořadí sňatku ženy: 1.	39 569	33 443	34 175	33 029	35 155	37 021	39 007
2.	11 225	9 866	9 349	8 265	8 845	9 182	9 611
3.	1 806	1 584	1 474	1 052	909	1 066	1 150
4.+	260	244	208	153	131	156	155
neznámé vyšší	x	x	x	1 000	535	766	845
Podíl prvních sňatků (%): muži	74,1	73,9	74,8	75,3	76,1	76,5	76,0
ženy	74,9	74,1	75,6	75,9	77,1	76,8	76,8
Podíl opakovaných sňatků (%): muži	25,9	26,1	25,2	24,7	23,9	23,5	24,0
ženy	25,1	25,9	24,4	24,1	22,9	23,2	23,2

Pozn.: V roce 2013 došlo k úpravě Dotazníku k uzavření manželství (slouží jako jeden z podkladů pro vyplnění Hlášení o uzavření manželství), kdy byla Ministerstvem vnitra ČR vypuštěna mj. otázka na pořadí manželství. Nejistěné údaje tak ČSÚ poslední čtyři roky uvádí jako samostatnou kategorii. Velká část nezjištěných údajů se týká cizích státních občanů.

Sňatky obyvatel ČR bývají v průběhu kalendářního roku velmi nerovnoměrně rozloženy. Minimální je jejich počet v zimních měsících (prosinec až únor), naopak nejraději volí snoubenci sňatek v období měsíců červen až září. V roce 2016 se nejvíce sňatků konalo v červnu s celkovým počtem 9 165 (vůbec nejsilnějším dnem byl 18. červen s 1 766 uzavřenými sňatky) a v září (8 441 sňatků), ač byly v obou měsících pouze čtyři soboty. Oproti tomu červenec s pěti sobotami se umístil až na třetím místě (8 137 sňatků). Celkově období červen až září v roce 2016 zvolilo téměř 66 % snoubeneckých párů.

Tab. 2.3 Sezónnost sňatečnosti, 2006–2016

Měsíc	Absolutní počet sňatků			Měsíční index*						
	2006	2011	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Leden	1 246	935	958	0,28	0,24	0,24	0,19	0,25	0,23	0,22
Únor	1 465	1 113	1 202	0,36	0,32	0,31	0,29	0,38	0,31	0,30
Březen	2 185	1 498	1 341	0,49	0,39	0,44	0,45	0,42	0,38	0,31
Duben	5 227	3 782	4 089	1,20	1,02	0,94	0,91	0,93	0,87	0,98
Květen	2 018	2 324	3 099	0,45	0,61	0,60	0,67	0,74	0,89	0,72
Červen	9 300	8 069	9 165	2,14	2,18	2,45	2,33	2,27	2,12	2,20
Červenec	7 215	7 334	8 137	1,61	1,91	1,58	1,62	1,52	1,65	1,89
Srpen	6 878	6 612	7 587	1,53	1,73	1,78	2,11	2,27	2,16	1,76
Září	9 275	6 831	8 441	2,13	1,84	2,10	1,90	1,79	1,79	2,03
Říjen	3 578	3 196	3 838	0,80	0,83	0,71	0,75	0,72	0,88	0,89
Listopad	2 401	2 351	1 720	0,55	0,63	0,41	0,46	0,42	0,40	0,41
Prosinec	2 072	1 092	1 191	0,46	0,29	0,45	0,31	0,29	0,32	0,28

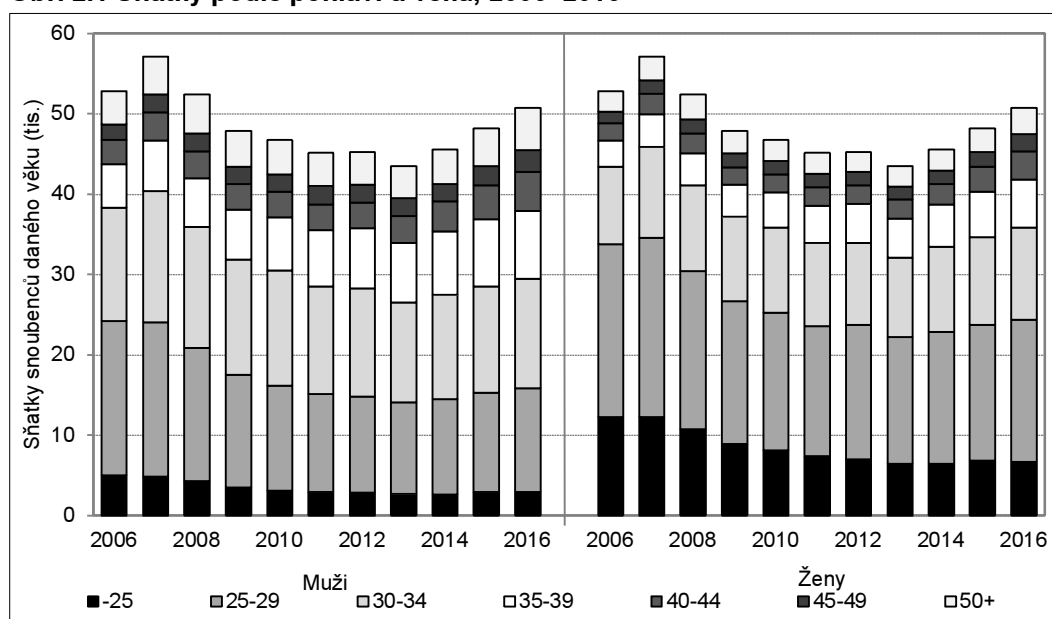
* Pozn.: Jedná se o očištěný index (přepočet na stejný počet dnů).

Měřeno hodnotou měsíčního indexu, který eliminuje vliv různého počtu dnů v měsíci a vypovídá o vztahu měsíčního počtu sňatků k průměrnému měsíci daného roku, bylo v červnu 2016 uzavřeno 2,20krát více sňatků než byl průměr roku, v září pak 2,03krát. Nejnižší měsíční index připadl stejně jako v předchozích

letech na měsíc leden, kdy byla uzavřena necelá čtvrtina průměrného měsíčního počtu (0,22násobek průměru). Květnový index v roce 2016 činil 0,72, což bylo sice méně než v předcházejícím roce (0,89 v roce 2015⁵), nicméně hodnoty měsíčního indexu pro květen měly ve sledovaném období rostoucí trend a dochází tak navzdory květnové pověře („svatba v máji – nevěsta na máry“) k postupnému nárůstu jeho oblíbenosti.

Více než polovina snoubenců je ve věku mezi 25–34 lety. V roce 2016 bylo tohoto věku 52,1 % ženichů a 57,5 % nevěst. V rámci pětiletých věkových skupin převládali u mužů na počátku sledovaného období 25–29letí, od roku 2009 pak 30–34letí (26,8 %, absolutně 13 596 v roce 2016). V případě žen byla každoročně nejpočetnější skupina 25–29letých nevěst (34,9 %, absolutně 17 718 v roce 2016). Věková struktura snoubenců se přitom ve sledovaném období vyvíjela ve směru zvyšujícího se počtu snoubenců ve věku 35 a více let a naopak klesajícího počtu snoubenců mladších 25 let. Podíl 35letých a starších nevěst se zvýšil z 17,9 % v roce 2006 na 29,3 % v roce 2016, u ženichů z 27,5 % na 42,0 %. Naopak nevěst mladších 25 let bylo v roce 2006 v úhrnu 23,2 %, o 10,1 procentních bodů více než v roce 2016. U ženichů tento podíl poklesl o 3,6 procentních bodů na hodnotu 5,8 % v roce 2016.

Obr. 2.1 Sňatky podle pohlaví a věku, 2006–2016

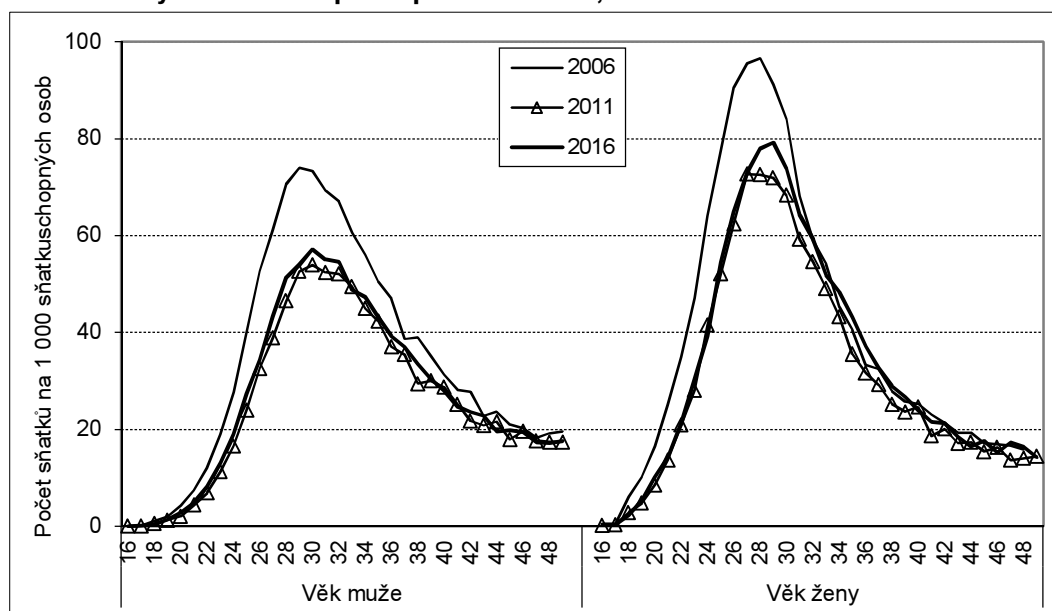

Složení snoubenců podle věku je však kromě samotné úrovně sňatečnosti ovlivněno i početností jednotlivých generací. Eliminovat vliv věkové struktury a vystihnout intenzitu vstupu do manželství lze pomocí měr sňatečnosti. Počet sňatků na tisíc sňatkuschopných osob, tedy osob v rodinném stavu svobodný/á, rozvedený/á či ovdovělý/á (tzv. čistá míra sňatečnosti), v průběhu sledovaného období dosahoval pro muže vrcholu ve věku 30 let, vyjma roku 2006, kdy byl vrchol ve věku 29 let, a let 2013 a 2015, kdy maximum náleželo věku 31 let. V roce 2016 ve věku 30 let uzavřelo manželství 57 z tisíce sňatkuschopných mužů (v roce 2006 jich bylo 74 ve věku 29 let). Ženy vstupovaly do manželství v nejvyšší míře ve věku 28 nebo 29 let, kromě roku 2011, kdy maximální intenzita sňatečnosti byla již ve věku 27 let. V roce 2016 uzavřelo sňatek 79 % sňatkuschopných žen ve věku nejvyšší míry sňatečnosti 29 let, na začátku sledovaného období, v roce 2006, téměř 97 % žen ve věku 28 let. Hodnoty čistých měr sňatečnosti (obr. 2.2) ukazují, že sňatečnost se výrazně snížila zejména v mladším věku a v první polovině sledovaného desetiletí. Při srovnání let 2011 a 2016 čisté míry sňatečnosti stagnovaly, či mírně rostly. Nárůst sňatečnosti ve věcích cca nad 35 let však nebyl výrazný, u mužů zůstaly míry sňatečnosti v roce 2016 stále nižší než v roce 2006.

⁵ Vyšší hodnotu květnového indexu v roce 2015 ovlivnilo zajímavé datum (pátek 15. 5. 2015), a také pět sobot v měsíci.

Obr. 2.2 Míry sňatečnosti podle pohlaví a věku, 2006–2016

Pozn.: Čisté míry sňatečnosti jsou konstruovány v III. hlavních souborech událostí. Střední stav je vypočten jako průměr dvou koncových stavů.

Úhrnná sňatečnost svobodných (neboli prvosňatečnost) vyjadřuje podíl osob, které by při zachování řádu sňatečnosti, úmrtnosti a zahraničního stěhování svobodných uzavřely před dovršením 50. roku věku první sňatek. Mezi roky 2006 a 2016 poklesla u mužů z hodnoty 62,9 % o 6,7 procentních bodů, tj. na úroveň 56,2 % v roce 2016, u žen ve stejném období z 69,7 % na 64,3 %, tj. o 5,4 procentních bodů. Historicky minimální byla prvosňatečnost ale v roce 2013, kdy dosahovala 51,4 % u mužů a 59,0 % u žen, tedy o 4,8, resp. 5,3 procentních bodů níže než v roce 2016. Průměrný věk mužů a žen při prvním sňatku se v letech 2011–2016 výrazně neměnil (tab. 2.4), v roce 2016 činil u mužů 32,2 let a u žen 29,9 let, když meziročně poklesl u mužů o dvě desetiny roku, u žen o necelou jednu desetinu roku vzrostl. Ve srovnání s rokem 2006 byl v posledním sledovaném roce průměrný věk svobodných ženichů vyšší o 1,2 roku a svobodných nevěst o 1,4 roku. Posun prvního sňatku do vyššího věku dokumentují také změny podílů svobodných v jednotlivých věcích (dle tabulek sňatečnosti). Mezi roky 2006 a 2016 se podíly svobodných zvýšily ve všech věcích, u mužů nejvíce ve věku 37–39 let (o 20 %), u žen ve věku 33–34 let (o 23 %). Ve vyšším věku byl nárůst tabulkových podílů svobodných již nižší, tedy posun sňatečnosti byl částečně kompenzován.

Tab. 2.4 Sňatečnost svobodných, 2006–2016

Ukazatel	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Prvosňatečnost (%): muži	62,9	53,5	53,2	51,4	53,1	55,1	56,2
ženy	69,7	61,0	60,6	59,0	60,8	62,4	64,3
Průměrný věk při 1. sňatku: muži	31,0	32,2	32,3	32,3	32,3	32,4	32,2
ženy	28,4	29,6	29,6	29,8	29,8	29,8	29,9
Podíl svobodných mužů (%) ve věku: 25	91,0	94,5	94,7	94,9	94,8	94,2	93,9
35	48,8	59,7	60,0	61,6	60,4	59,2	58,1
45	38,6	48,2	48,5	50,2	48,6	47,0	45,6
Podíl svobodných žen (%) ve věku: 25	78,2	86,0	86,6	87,5	87,3	86,5	85,9
35	37,3	47,1	47,3	49,4	47,9	46,8	45,4
45	31,3	40,0	40,3	42,0	40,2	38,7	37,0

Pozn.: Údaje vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných.

S největší intenzitou vstupovali do prvního manželství v roce 2016 muži ve věku 29 let, kdy uzavřelo sňatek téměř 55 z tisíce svobodných mužů, a ženy ve věku 27 let (75 % svobodných). Jde o intenzitu meziročně vyšší v případě mužů (dokonce nejvyšší od roku 2011), u žen došlo ve srovnání s rokem 2015 k mírnému

poklesu maxima. Ve srovnání s rokem 2006 jsou však nejvyšší hodnoty pravděpodobnosti uzavření prvního sňatku pro rok 2016 významně nižší (v roce 2006 bylo maximum 72,5 ‰ u svobodných mužů ve věku 29 let a dokonce 93,0 ‰ u svobodných žen ve věku 27 let). Jak dokládá vývoj pravděpodobností uzavření prvního sňatku (tab. 2.5), u mladších osob se mezi roky 2006 a 2016 sňatečnost snížila, přitom ve starším věku (od 30 let výše) nedochází k dostatečné kompenzaci. Věk, kdy sňatečnost svobodných kulminuje, se přitom u obou pohlaví ve srovnání let 2006 a 2016 nezměnil.

Tab. 2.5 Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku (na 1 000 osob), 2006–2016

Věk	Muži							Ženy						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
20	5,7	3,2	3,2	3,1	3,4	3,7	3,7	20,3	11,1	10,7	10,0	10,6	12,1	12,4
21	9,5	5,8	5,7	5,4	5,7	6,0	6,8	29,7	17,6	17,1	15,3	14,8	17,7	18,0
22	15,2	9,2	8,1	8,4	8,3	10,8	10,3	39,8	24,3	22,9	21,9	22,7	24,4	25,5
23	23,6	14,3	14,3	13,2	13,0	14,2	16,8	54,6	34,6	32,8	30,0	31,4	33,2	34,6
24	34,6	20,7	20,1	18,7	20,5	21,6	22,4	70,1	47,9	45,7	42,4	43,0	43,5	46,0
25	46,3	29,0	27,5	25,9	27,3	27,9	31,7	81,8	56,0	58,0	52,7	53,8	55,4	58,4
26	54,0	35,5	35,8	33,0	35,1	35,9	38,6	89,6	67,5	65,6	61,9	64,0	62,3	66,3
27	65,6	43,6	42,8	41,4	42,1	44,9	46,4	93,0	71,5	73,7	65,4	70,0	71,8	75,3
28	69,5	49,3	48,4	46,4	46,9	49,6	51,8	90,2	70,7	72,8	68,9	68,6	75,5	75,1
29	72,5	53,6	53,2	49,4	51,9	53,6	54,6	86,7	69,7	72,7	68,7	71,3	72,9	74,2
30	68,9	53,5	53,1	50,9	50,8	54,2	53,7	71,2	64,4	65,9	61,3	64,7	65,2	64,4
31	65,2	50,4	52,2	48,7	51,5	51,6	52,1	61,1	55,5	53,9	53,4	56,3	55,3	58,7
32	59,5	49,0	47,8	45,9	49,1	47,9	50,3	54,4	48,4	46,8	46,6	50,5	52,4	52,8
33	53,7	44,3	45,1	42,7	45,1	45,3	45,6	48,3	43,6	40,6	40,4	44,7	43,8	48,1
34	47,6	41,6	40,1	37,8	40,1	42,9	43,3	36,5	36,1	36,3	35,2	37,9	40,0	43,4
35	43,1	36,4	35,5	35,2	37,0	38,0	37,5	32,0	30,4	29,2	30,3	31,5	33,4	34,7
36	37,1	30,9	31,9	30,0	32,5	34,8	35,1	25,9	24,8	24,2	25,0	27,5	28,1	32,5
37	31,9	27,6	28,7	26,6	29,0	29,3	31,9	22,9	22,5	21,4	22,6	22,3	24,9	25,6
38	25,4	23,6	24,6	23,6	23,5	26,4	26,1	20,1	17,1	18,8	19,1	21,3	21,0	24,7
39	25,2	23,3	20,9	22,6	23,0	24,9	26,4	17,0	19,7	16,7	16,1	19,4	21,6	22,2
40	18,6	18,9	17,6	16,8	17,6	18,1	21,4	14,3	12,7	14,3	12,9	16,3	15,6	16,6
41	16,4	14,7	16,1	14,5	14,7	18,1	18,0	12,4	10,4	11,2	8,8	10,4	12,0	14,5
42	12,6	12,2	12,7	13,0	14,3	15,1	15,8	10,3	11,1	8,6	9,2	8,6	12,3	13,3
43	12,5	13,1	12,9	10,4	12,1	12,7	13,2	11,3	7,3	7,6	9,2	7,5	10,8	9,2
44	9,1	10,0	8,7	10,1	11,2	11,1	13,0	8,3	5,8	5,7	8,1	7,3	7,9	10,5

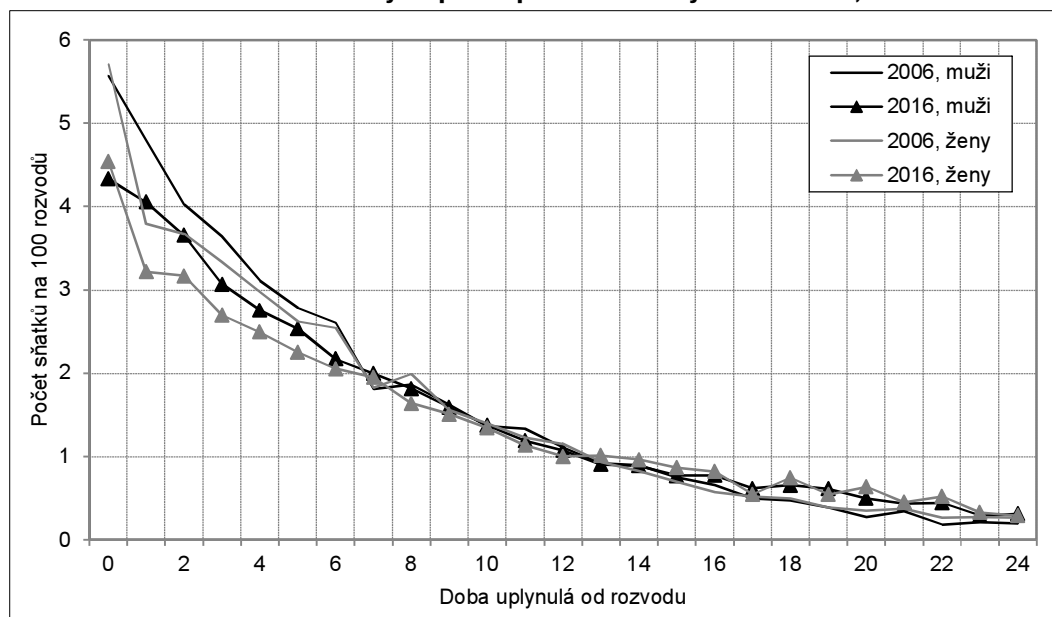
Pozn.: Údaje vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných. Tučně jsou vyznačeny nejvyšší hodnoty v daném roce.

V roce 2016 se třetím rokem v řadě meziročně zvýšila také sňatečnost rozvedených, a to ještě výrazněji než sňatečnost svobodných. Míry z roku 2016 vypovídají, že další sňatek by uzavřelo 40,7 % rozvedených mužů, o 3,5 procentních bodů více než v předchozím roce (a o 6,1 p. b. více než v roce 2013, kdy byla sňatečnost rozvedených, stejně jako v případě svobodných, dosud nejnižší), a 38,7 % rozvedených žen, o 2,5 procentního bodu více než v roce 2015 (a o 5,2 p. b. více než v roce 2013). Na počátku sledovaného desetiletí však byla úhrnná sňatečnost rozvedených zhruba o dva procentní body vyšší (42,5 % u mužů a 40,9 % u žen). Úhrnná sňatečnost rozvedených mužů je mírně vyšší než u žen. Rozdíl vznikl v kratších délkách od rozvodu (0–4, 5–9 let), kdy rozvedení muži uzavírali nový sňatek o něco častěji než ženy (obr. 2.3). V období 0–4 roky od rozvodu vstoupilo v roce 2016 do dalšího sňatku 18 ze 100 rozvedených mužů a 16 ze 100 rozvedených žen. Sňatečnost rozvedených je přitom nejvyšší právě v době krátce po rozvodu. S rostoucí dobou uplynulou od rozvodu sňatečnost rozvedených plynule klesá. Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem se v porovnání s rokem 2015 zvýšila o dvě desetiny roku na 8,4 let u mužů a o tři desetiny roku na 8,9 let u žen. Ve srovnání s rokem 2006 rozvedení vstupovali do dalšího manželství zhruba o 1,5 roku po rozvodu později, což bylo způsobeno jak poklesem sňatečnosti v kratších délkách po rozvodu, tak jejím růstem v intervalu 15 a více let od rozvodu (obr. 2.3).

Tab. 2.6 Sňatečnost rozvedených, 2006–2016

Ukazatel	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sňatečnost rozvedených (%): muži	42,5	36,9	36,4	34,7	35,4	37,2	40,7
ženy	40,9	36,6	34,9	33,5	33,6	36,3	38,7
Průměrná doba mezi rozvodem a sňatkem (roky): muži	7,1	7,5	7,6	8,0	8,1	8,2	8,4
ženy	7,4	7,8	8,0	8,3	8,5	8,6	8,9
Míry sňatečnosti mužů podle doby od rozvodu: 0–1	5,2	4,2	4,1	3,9	3,8	3,8	4,2
2–3	3,8	3,3	3,2	2,8	3,1	3,2	3,4
4–5	3,0	2,5	2,5	2,3	2,3	2,4	2,6
6–9	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,9
10–14	1,1	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1
15–19	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7
20–24	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Míry sňatečnosti žen podle doby od rozvodu: 0–1	4,7	4,2	3,8	3,8	3,5	3,8	3,9
2–3	3,5	3,1	2,8	2,5	2,6	2,7	2,9
4–5	2,8	2,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,3
6–9	2,0	1,7	1,6	1,5	1,6	1,7	1,8
10–14	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1
15–19	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
20–24	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4

Pozn.: Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem je vypočtena z rozložení intenzit sňatečnosti rozvedených.

Obr. 2.3 Sňatečnost rozvedených podle pohlaví a doby od rozvodu, 2006–2016

Jedna desetina sňatků obyvatel ČR je uzavírána nevěstou či ženichem (nebo oběma) s cizím státním občanstvím. V roce 2016 tomu tak bylo u 5 153 sňatků, tj. u 10,2 % z celkového počtu. Podíl sňatků, kde byl minimálně jeden ze snoubenců cizinec, byl nejvyšší v roce 2014, kdy šlo o 11,4 % všech sňatků. Tradičně více cizinců je mezi ženichy než nevěstami. V posledním sledovaném roce bylo cizinců 6,4 % ženichů (3 263 v absolutním vyjádření) a 4,5 % nevěst (2 283). Ve většině případů se jedná o smíšené sňatky, kdy jeden ze snoubenců je český státní občan. Sňatky, kdy oba snoubenci měli jiné než české státní občanství⁶, tvoří výrazně nižší podíl na všech sňatcích, v roce 2016 nepředstavovaly ani jedno procento (0,8 %, absolutně 393 sňatků).

⁶ Alespoň jeden ze snoubenců měl ale v ČR registrovaný trvalý nebo přechodný pobyt, proto byl sňatek zahrnut mezi sňatky obyvatel ČR.

Ženichem-cizincem, který si bral za nevěstu ženu s českým státním občanstvím, byl v roce 2016 nejčastěji občan Slovenska (899 sňatků), s odstupem pak občan Německa (303 sňatků) nebo Spojeného království (209 sňatků). Mezi sňatky muže-českého občana s cizinkou dominovaly opět sňatky s osobou státního občanství Slovenska (847 sňatků), dále byly početnější nevěsty-občanky Ukrajiny (310) a Ruska (138). Zatímco uvedené tři nejčetnější skupiny cizinců v případě ženichů-cizinců v roce 2016 tvořily 49 % ze všech sňatků Češky s cizincem, v případě nevěst-cizinek to bylo téměř 69 % ze všech sňatků Čecha s cizinkou. Skladba ženichů-cizinců podle státního občanství tak bývá mnohem různorodější.

Mezi sňatky, kde byli oba snoubenci cizinci, dlouhodobě dominují sňatky dvou Ukrajinců. V roce 2016 byly v dalším pořadí sňatky dvou Slováků a Rusů. Ve statistice sňatků na předních místech nefigurují občané Vietnamu, ač tvoří dlouhodobě třetí nejpočetnější skupinu cizinců žijících v ČR. V roce 2016 bylo do statistiky zahrnuto 50 sňatků Vietnamce s Češkou, 59 sňatků Vietnamky s Čechem a pouze jeden sňatek, kde oba snoubenci měli vietnamské státní občanství. V pozadí těchto čísel i celkové struktury sňatků podle státního občanství snoubenců stojí jednak proces nabývání státního občanství⁷, jednak metodika sběru hlášení o demografických událostech obyvatel ČR, kdy sňatky uzavřené v zahraničí sleduje zvláštní matrika v Brně pouze u občanů českého státního občanství.

Tab. 2.7 Sňatky podle státního občanství snoubenců, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sňatky alespoň s 1 cizincem	4 566	4 356	4 283	4 086	5 215	5 170	5 153
- podíl na všech sňatcích (%)	8,6	9,7	9,5	9,4	11,4	10,7	10,2
Sňatky - žena ČR + cizinec	2 549	2 384	2 344	2 370	3 048	3 016	2 870
státní občanství muže: Slovensko	612	679	662	667	717	773	899
Německo	239	259	227	238	361	345	303
Spojené království	154	238	230	182	256	260	209
Sňatky - muž ČR + cizinka	1 907	1 722	1 663	1 473	1 802	1 802	1 890
státní občanství ženy: Slovensko	772	736	719	710	830	807	847
Ukrajina	444	387	387	240	213	263	310
Rusko	109	121	125	108	155	160	138
Sňatky - oba cizinci	110	250	276	243	365	352	393
z toho: dva Ukrajinci	17	47	58	51	80	88	91
dva Slováci	13	13	26	20	31	42	38
dva Rusové	9	31	26	28	39	28	34

Pozn.: Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2016.

⁷ Sňatek českého občana/občanky a cizinky/cizince tak částečně zahrnuje i sňatky národnostně (původním státním občanstvím) homogenní, kdy však jeden ze snoubenců již získal české státní občanství.

3 Rozvodovost

Podle údajů získaných od Ministerstva spravedlnosti ČR bylo v roce 2016 rozvedeno 25,0 tisíce manželství, o 1,1 tisíce méně než v předchozím roce a nejméně od roku 2000. Úbytek rozvodů byl částečně odrazem nižší intenzity rozvodovosti, výrazněji pak odrazem snižujícího se počtu sňatků v předchozích letech. Rozvodem by při setrvání měr rozvodovosti z roku 2016 skončilo 45,2 % manželství a trvala by v průměru 13,1 roku. Z úhrnu rozvedených manželství bylo 58,9 % rozvodů manželství s nezletilými dětmi, kterých bylo celkem 22,9 tisíce.

Počet rozvodů se v roce 2016 meziročně snížil o 1,1 tisíce na 24 996, což byla nejnižší hodnota od roku 2000⁸. V rámci sledovaného období od roku 2006 do roku 2016 došlo k poklesu počtů rozvodů, nicméně nejednalo se o plynule klesající trend. V letech 2006–2008 hodnoty stagnovaly, v letech 2010 a 2013 byl zaznamenán mírný meziroční nárůst. Klesající trend počtu rozvodů je především odrazem snižujícího se počtu sňatků, částečně je spjat i s nižší rozvodovostí.

Od 1. 1. 2014 je možno⁹ podávat návrh na rozvod manželství i jako společný návrh obou manželů. Statisticky zachyceno je však toto třídění rozvodů podle navrhovatele až od roku 2015; společný návrh byl v tomto roce uveden u 31 % rozvodů. V roce 2016 bylo iniciováno oběma manželi již téměř 41 % rozvodů (celkem 10 138) a šlo o vůbec nejčetnější kategorii. Na návrh ženy bylo rozvedeno 9 581 manželství (38,3 %), na návrh muže 5 277 (21,1 %).

Ze čtyř pětín se muži a ženy rozváděli poprvé. Podíl opakovaných rozvodů (vyššího než prvního pořadí) se dlouhodobě pohybuje kolem jedné pětiny, v roce 2016 činil 19,7 % u mužů (absolutně 4 928) a 19,2 % u žen (4 802). Ve většině případů (z více jak 88 %) se jednalo o jejich druhý rozvod.

Tab. 3.1 Rozvody podle návrhu a pořadí, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody celkem	31 415	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
v tom na návrh: muži	10 469	9 946	9 404	9 850	9 710	6 303	5 277
ženy	20 946	18 167	16 998	18 045	17 054	11 604	9 581
společný návrh	x	x	x	x	x	8 176	10 138
Pořadí rozvodu muže: 1.	25 126	22 650	21 284	22 317	21 391	21 047	20 068
2.	5 564	4 815	4 498	4 908	4 792	4 439	4 345
3.+	725	648	620	670	581	597	583
Pořadí rozvodu ženy: 1.	25 388	22 740	21 352	22 565	21 582	21 190	20 194
2.	5 345	4 815	4 533	4 782	4 602	4 378	4 263
3.+	682	558	517	548	580	515	539
Opakované rozvody (%) - muži	20,0	19,4	19,4	20,0	20,1	19,3	19,7
- ženy	19,2	19,1	19,1	19,1	19,4	18,8	19,2

S kolísavým vývojem úhrnného počtu rozvodů korespondoval i kolísavý vývoj počtu rozvodů s nezletilými dětmi a celkového počtu nezletilých dětí při rozvodu (tab. 3.2). V roce 2016 rozvod podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR zasáhl celkem 22 855 nezletilých dětí (o 5,3 tisíce méně než v roce 2006). Rozvody s nezletilými dětmi (14 726) tvořily celkem 58,9 % ze všech rozvodů, jejich podíl meziročně mírně vzrostl (o 1,4 procentního bodu). Celkem 10 270 rozvodových řízení (41,1 %) se naopak nezletilých dětí nedotýkalo.

V manželstvích s nezletilými dětmi, která v roce 2016 skončila rozvodem, žilo v 51,1 % případů jedno nezletilé dítě, v 43,6 % dvě děti a 5,4 % rozvádějících se manželů mělo v době rozvodu tři či více nezletilých dětí. Ve sledovaném období u rozvodu mírně vzrostlo zastoupení rodin se dvěma dětmi (z 37,3 % v roce

⁸ Pomineme-li rok 1999, kdy nízký počet rozvodů (23,7 tisíce) souvisel s novelizací zákona o rodině, tak šlo o počet nejnižší dokonce od roku 1975.

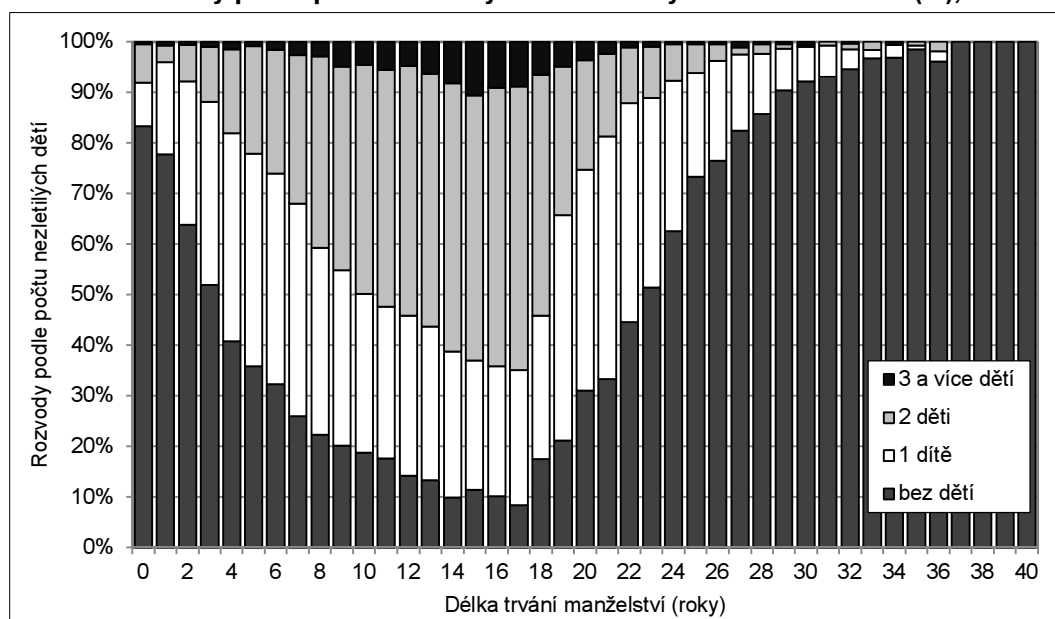
⁹ Podle nového občanského zákoníku (§755–758).

2006) na úkor rodin s jedním dítětem (57,9 % v roce 2006). Na jedny rozvádějící se manžele s dětmi dlouhodobě připadá v průměru okolo 1,5 dítěte. Bez nezletilých dětí je většina dlouhotrvajících manželství (25 a více let trvání) a také manželství rozvádějící se v prvních letech trvání manželství. V roce 2016 převažovaly rozvody bez nezletilých dětí v délce 0 až 3 roky od uzavření sňatku. Od délky 4 roky po 22 let trvání manželství již naopak většinu tvořily rozvody s přítomností dětí, přičemž vůbec největší podíly rozvodů s nezletilými dětmi na celkovém počtu rozvodů byly v roce 2016 po 14 až 17 letech manželství (v průměru 90 %). V délce 14 až 17 let trvání bylo také největší zastoupení rozvodů manželů vychovávajících tři a více dětí (zde zahrnovaly 8 až 11 % rozvodů). Struktura rozvodů podle počtu dětí a délky trvání manželství při rozvodu tak koresponduje s časováním narození dětí do manželství a s jejich dosažením dospělosti.

Tab. 3.2 Rozvody podle počtu nezletilých dětí, 2006–2016

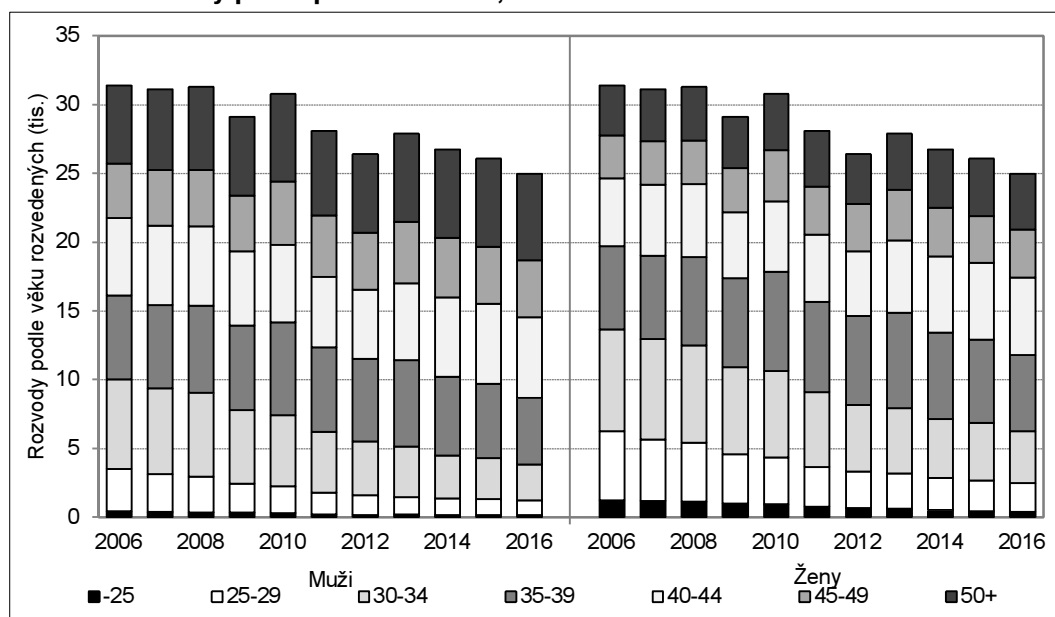
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody bez nezletilých dětí	12 412	12 282	11 213	11 974	11 557	11 090	10 270
Rozvody s nezletilými dětmi	19 003	15 831	15 189	15 921	15 207	14 993	14 726
v tom s 1 dítětem	11 004	8 948	8 292	8 591	8 265	7 830	7 523
s 2 dětmi	7 085	6 074	6 146	6 436	6 133	6 310	6 415
s 3 a více dětmi	914	809	751	894	809	853	788
Počet nezletilých dětí při rozvodu	28 117	23 716	22 983	24 335	23 119	23 187	22 855
Prům. počet dětí v manželstvích s dětmi	1,48	1,50	1,51	1,53	1,52	1,55	1,55
Prům. počet dětí v manželství při rozvodu	0,90	0,84	0,87	0,87	0,86	0,89	0,91
Rozvody s nezletilými dětmi (%)	60,5	56,3	57,5	57,1	56,8	57,5	58,9
v tom s 1 dítětem (%)	57,9	56,5	54,6	54,0	54,3	52,2	51,1
s 2 dětmi (%)	37,3	38,4	40,5	40,4	40,3	42,1	43,6
s 3 a více dětmi (%)	4,8	5,1	4,9	5,6	5,3	5,7	5,4

Obr. 3.1 Rozvody podle počtu nezletilých dětí a délky trvání manželství (%), 2016

Věková struktura osob, které se rozvedly, se v průběhu sledovaného období měnila. U rozvádějících se žen byla přitom zřejmá mladší věková struktura. V rámci desetiletých věkových skupin převládali u rozvedených mužů nejprve 30–39letí, od roku 2013 již 40–49letí. V roce 2016 bylo ve věku 40–49 let 40,1 % rozvedených mužů, absolutně 10 026, o 2,6 tisíce více než 30–39letých. V případě žen byly po celé sledované období při rozvodu nejpočetnější 30–39leté, v roce 2016 se ale jejich podíl blížil podílu žen rozvedených ve věku 40–49 let (37,2 % ku 36,6 %). Ve sledovaném období se snížil počet rozvodů, kdy manželům bylo méně než 30 let, což odráží zejména početnost daných generací, ale také pokles sňatečnosti v mladším věku.

Obr. 3.2 Rozvody podle pohlaví a věku, 2006–2016

Podle doby trvání manželství do jeho zániku rozvodem, v rámci pětiletých délek trvání manželství (tab. 3.3), jsou již od počátku 21. století nejčetnější rozvody v intervalu po 5–9 letech manželství. Ve sledovaném období se na ročním počtu rozvodů podílely z 20–23 %, v roce 2016 k nim patřilo 22,9 % všech rozvodů (absolutně 5 720). Druhou nejčetnější skupinu zastupovaly rozvody po 10–14 letech trvání manželství (17,4 %), stejně jako v roce 2015 (16,9 %), v letech 2006–2014 byly ale druhé nejčetnější rozvody do 5 let od uzavření manželství. Zastoupení rozvodů v délce 0–4 roky má od roku 2010 klesající tendenci (z 18,2 % v roce 2006 na 16,8 % v roce 2016), ještě výrazněji ale klesal podíl rozvodů v délce 15–19 let trvání manželství (z 17,4 na 13,6 % v roce 2016). Oproti tomu podíl rozvodů po 25–29 letech i po 30 letech trvání manželství na celkovém počtu rozvodů měl od roku 2006 s mírnými výkyvy rostoucí trend (z 6,5 na 9,4 %, resp. z 5,2 na 8,0 %).

Tab. 3.3 Rozvody podle délky trvání manželství, 2006–2016

Délka trvání manželství (roky)	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–4	5 715	5 358	4 952	4 866	4 523	4 398	4 188
5–9	7 209	5 675	5 444	6 106	6 153	6 066	5 720
10–14	5 681	4 440	4 424	4 702	4 298	4 409	4 355
15–19	5 479	4 188	3 935	3 890	3 682	3 549	3 399
20–24	3 679	4 156	3 710	3 921	3 659	3 289	2 973
25–29	2 033	2 271	2 148	2 374	2 343	2 268	2 349
30+	1 619	2 025	1 789	2 036	2 106	2 104	2 012
Celkem	31 415	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
	%						
0–4	18,2	19,1	18,8	17,4	16,9	16,9	16,8
5–9	22,9	20,2	20,6	21,9	23,0	23,3	22,9
10–14	18,1	15,8	16,8	16,9	16,1	16,9	17,4
15–19	17,4	14,9	14,9	13,9	13,8	13,6	13,6
20–24	11,7	14,8	14,1	14,1	13,7	12,6	11,9
25–29	6,5	8,1	8,1	8,5	8,8	8,7	9,4
30+	5,2	7,2	6,8	7,3	7,9	8,1	8,0

Na vyšší zastoupení rozvodů po delší době trvání manželství (po 25 a více letech) má vliv nejen dřívější vyšší roční počet uzavřených manželství, ale také změna intenzity jejich rozvodovosti (tab. 3.4). Počet rozvodů na 100 sňatků uzavřených před příslušným počtem let byl pro skupinu 25–29 let trvání manželství v roce 2016 vyšší než v roce 2006 (vzrostl z 0,47 na 0,57 rozvodů na 100 sňatků), přičemž toto zvýšení se

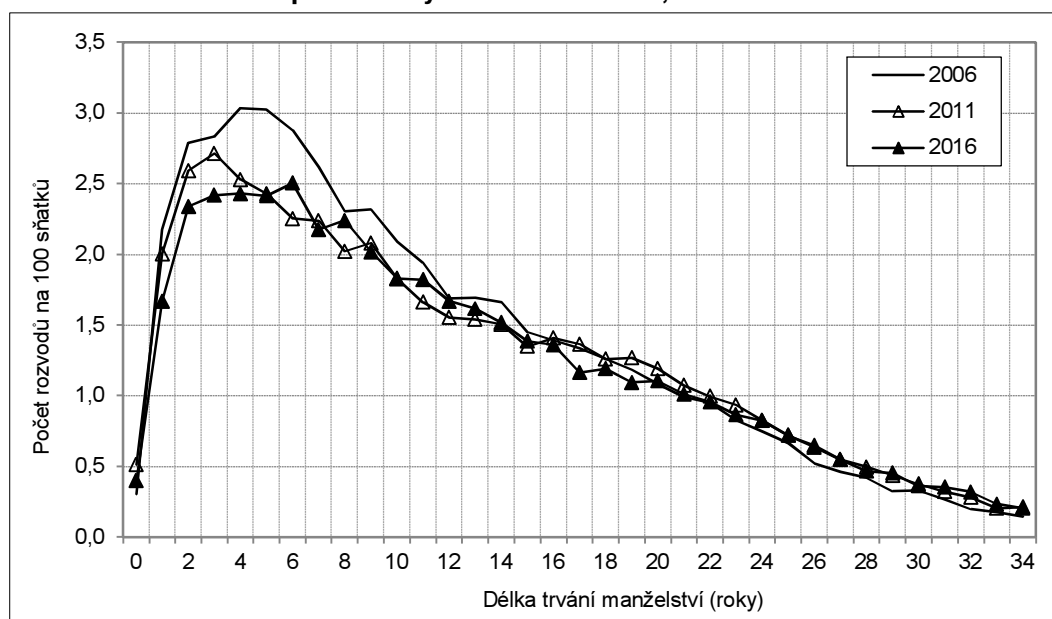
odehrálo mezi lety 2006 až 2010 (0,58 rozvodů na 100 sňatků v roce 2010). Rozvodovost po 30 a více letech trvání manželství se mezi lety 2006 a 2016 zvýšila z 0,17 na 0,24 rozvodů na 100 sňatků, přičemž nejvyšší byla v roce 2015. V kratších délkách trvání manželství se rozvodovost mezi roky 2006 a 2016 naopak snížila. V rámci pětiletých skupin délky trvání manželství dosahuje intenzita rozvodovosti již dlouhodobě vrcholu po 5–9 letech manželství, druhá nejvyšší je v intervalu délky 0–4 roky. V roce 2016 byla nejvyšší intenzita rozvodovosti po třech až šesti letech trvání manželství, kdy v každém roce skončilo 24 až 25 z tisíce manželství rozvodem (s maximem po šesti letech).

Tab. 3.4 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2006–2016

Délka trvání manželství (roky)	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0	0,30	0,51	0,45	0,49	0,44	0,44	0,40
1	2,17	2,00	1,89	1,97	1,82	1,85	1,67
2	2,79	2,59	2,44	2,44	2,27	2,26	2,34
3	2,83	2,71	2,53	2,65	2,65	2,58	2,42
4	3,03	2,53	2,66	2,76	2,70	2,62	2,43
5	3,02	2,43	2,33	2,65	2,68	2,59	2,41
6	2,88	2,25	2,16	2,48	2,52	2,55	2,50
7	2,61	2,24	2,10	2,30	2,34	2,33	2,18
8	2,31	2,02	2,04	2,15	2,06	2,26	2,24
9	2,32	2,08	1,81	1,94	2,06	1,99	2,02
0–4	2,22	2,12	2,03	2,09	1,99	1,94	1,82
5–9	2,62	2,20	2,09	2,31	2,33	2,34	2,26
10–14	1,80	1,62	1,63	1,77	1,64	1,70	1,69
15–19	1,32	1,32	1,31	1,36	1,33	1,29	1,24
20–24	0,92	1,00	0,92	1,00	0,98	0,96	0,94
25–29	0,47	0,57	0,53	0,58	0,57	0,55	0,57
30+	0,17	0,22	0,20	0,23	0,24	0,25	0,24
Úhrnná rozvodovost (%)	48,7	46,2	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2
Průměrná délka trvání manželství	12,0	12,9	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1

Pozn.: Počet rozvodů dané délky trvání manželství na sto sňatků uzavřených před daným počtem let. U pětiletých intervalů délky trvání manželství průměrná rozvodovost v daném intervalu. U intervalu 30+ let počet rozvodů vztahován k 10 sňatkovým kohortám.

Obr. 3.3 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2006–2016

Při setrvání intenzity rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2016 by rozvodem skončilo 45,2 % manželství v průměru po 13,1 letech jeho trvání. Oproti roku 2015 se úhrnná rozvodovost meziročně snížila

o 1,3 procentního bodu, ve srovnání s rokem 2006 byla nižší o 3,4 procentního bodu. Prozatímní nejvyšší úroveň dosáhla úhrnná rozvodovost v roce 2010, a to 50,0 %, naopak nejnižší byla ve sledovaném období roku 2012 (44,5 %). Průměrná délka trvání manželství do jeho zániku rozvodem měla s menšími výkyvy poslední dvě desetiletí rostoucí tendenci, v roce 2016 dosáhla úrovně 13,1 let, což bylo o 0,1 roku více než v předchozím roce, ve srovnání s rokem 2006 více o 1,1 roku. Prodloužení průměrné délky manželství při rozvodu je odrazem snížení úrovně rozvodovosti v kratších délkách trvání manželství a jejím zvýšením v intervalu 20 a více let od uzavření manželství.

V roce 2016 bylo v České republice rozvedeno 1 906 manželství, kde alespoň jeden z manželů měl cizí státní občanství, což bylo o 140 méně než v předchozím roce. Tyto rozvody představovaly 7,6 % z celkového počtu všech rozvodů, o 0,2 procentního bodu méně než v roce 2015, ve srovnání s rokem 2006 ale o 1,7 procentního bodu více. Počet cizinců, kteří stanuli v roce 2016 u rozvodu, byl 2 277, o 124 nižší než v roce 2015.

Z rozvodů, kde alespoň jeden z partnerů nebyl občanem ČR, šlo v roce 2016 ve 47,4 % případech o rozvod manželského páru, kdy žena měla české státní občanství a muž cizí. Z těchto 904 rozvodů byla více než čtvrtina rozvodů Češky s mužem ze Slovenska (245), na druhém a třetím místě se značně nižším počtem byly rozvody Češek s občany Ukrajiny (65) a Německa (43). Rozvodů mužů-občanů ČR s cizinkou bylo tradičně o něco méně, obdobně jako ve statistice uzavřených sňatků. Nejčastěji se v roce 2016 jednalo o rozvody Čecha s ženou Slovenkou (v téměř 40 % případech, v absolutním počtu 252), dále pak s Ukrajinou (136) a Ruskou (61). V roce 2016 bylo evidováno dosud nejvíce rozvodů, kdy ani jeden z manželů neměl české státní občanství. Ve srovnání s rokem 2006 jejich počet vzrostl o 285 na hodnotu 371 v roce 2016. Nejčastěji se jednalo o občany Vietnamu (119 rozvodů v roce 2016), kteří od roku 2013 převažují u rozvodu nad Slovákou (70 rozvodů v roce 2016). Délka trvání manželství dvou cizinců při rozvodu (tab. 3.5) byla za posledních pět let v průměru o 4,0 roku kratší než v případě rozvedeného manželství dvou občanů ČR. U manželství, kde byl jen jeden z rozvádějících se manželů cizího státního občanství (ať muž či žena), byla průměrná doba trvání manželství ještě kratší, když se ve srovnání s rozvody dvou občanů ČR lišila zhruba o 5,0 roku.

Tab. 3.5 Rozvody podle státního občanství manželů, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody alespoň s 1 cizincem	1 872	1 874	1 900	1 842	1 894	2 046	1 906
- podíl na všech rozvodech (%)	6,0	6,7	7,2	6,6	7,1	7,8	7,6
Počet cizinců u rozvodů	1 958	2 044	2 103	2 101	2 190	2 401	2 277
Rozvody - žena ČR + cizinec	1 069	1 026	1 032	935	942	1 005	904
z toho státní občanství: Slovensko	165	222	238	212	259	255	245
Ukrajina	103	83	59	70	62	86	65
Německo	64	59	61	44	47	48	43
Rozvody - muž ČR + cizinka	717	678	665	648	656	686	631
z toho státní občanství: Slovensko	123	181	194	211	216	235	252
Ukrajina	259	203	195	172	190	205	136
Rusko	89	58	65	61	51	53	61
Rozvody - oba cizinci	86	170	203	259	296	355	371
z toho: dva občané Vietnamu	12	20	38	66	98	103	119
dva občané Slovenska	28	35	59	63	77	69	70
dva občané Ukrajiny	7	18	30	24	35	39	35
	Průměrná délka trvání manželství při rozvodu*						
Rozvody dvou občanů ČR	14,1	15,1	14,9	15,1	15,2	15,2	15,2
Rozvody Češky s cizincem	7,1	9,0	9,8	9,9	10,3	10,3	10,3
Rozvody Čecha s cizinkou	7,4	9,3	9,9	10,1	10,2	10,1	10,1
Rozvody dvou cizinců	12,2	11,2	11,3	11,6	11,1	10,5	11,2

* Výpočet z absolutních počtů rozvodů podle délky trvání manželství (takto vypočtená průměrná délka trvání všech manželství je zhruba o 1,7 roku vyšší než údaje uvedené v tab. 3.4, vycházející z rozložení měr rozvodovosti podle délky trvání manželství).

4 Porodnost

Třetí rok po sobě vzrostl počet živě narozených dětí. Oproti roku 2015 se zvýšil o 1,9 tisíce na 112,7 tisíce. Zároveň narostla i hodnota úhrnné plodnosti z 1,57 na 1,63 dítěte na jednu ženu, přičemž intenzita plodnosti se zvýšila u žen téměř v každém věku. Průměrný věk matky při narození dítěte zůstal na 30,0 letech. Podíl živě narozených dětí mimo manželství dosáhl 48,6 %.

Počet živě narozených dětí, který v roce 2016 dosáhl 112 663, byl nejvyšší v posledních šesti letech. Důvodem byl zejména nárůst intenzity plodnosti, protože počet žen v reprodukčním věku se od roku 2010 snižuje. Například v roce 2010 se živě narodilo více dětí (117 153), i když byla hodnota úhrnné plodnosti nižší než nyní (1,49 vs. 1,63 dětí na jednu ženu), a to právě proto, že bylo více žen v reprodukčním věku (2 537 vs. 2 396 tis.). V roce 2016 ze 112 663 živě narozených dětí bylo 57 837 chlapců a 54 826 dívek. Tato relace mezi narozenými chlapci a dívkami tak odpovídala typickému poměru 105–106 živě narozených chlapců na 100 dívek. Počet mrtvě narozených dětí meziročně vzrostl z 398 na 420 v roce 2016. Od roku 2012 jsou počty mrtvě narozených dětí vyšší než v předchozích letech, což souvisí se změnou definice mrtvě narozeného dítěte¹⁰. Mrtvorozenost, tj. podíl mrtvě narozených dětí z 1 000 všech narozených dětí, mírně meziročně vzrostla z 3,6 ‰ na 3,7 ‰.

Tab. 4.1 Narození, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Narození celkem	106 130	108 990	108 955	107 117	110 252	111 162	113 083
Mrtvě narození	299	317	379	366	392	398	420
Živě narození	105 831	108 673	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663
v tom: chlapci	54 612	55 789	55 536	54 702	56 410	56 817	57 837
dívky	51 219	52 884	53 040	52 049	53 450	53 947	54 826
Porody celkem	103 985	106 921	106 952	105 310	108 547	109 519	111 396
v tom: jednočetné	101 855	104 862	104 957	103 518	106 853	107 889	109 719
dvojčat	2 115	2 049	1 987	1 779	1 683	1 617	1 667
trojčat	15	10	8	12	11	13	10
čtyřčat	-	-	-	-	-	-	-
paterčat	-	-	-	1	-	-	-
Podíl vícečetných porodů (%)	2,0	1,9	1,9	1,7	1,6	1,5	1,5

Počet porodů narostl mezi roky 2015 a 2016 o 1,9 tisíce na 111 396. Zvýšil se počet porodů jednočetných i dvojčat. Podíl vícečetných porodů stagnoval na 1,5 %. Za poslední dekádu sice tento podíl poklesl z 2,0 % v roce 2006, avšak ještě před čtvrt stoletím dosahoval pouze 1,0 %. Z dlouhodobého hlediska jsou hodnoty podílu vícečetných porodů vyšší, což je ovlivněno zejména častějšími porody z těhotenství, která započala umělým oplodněním, ale také vyšším průměrným věkem ženy při narození dítěte. V posledních letech lze

¹⁰ Narozením mrtvého dítěte se dle vyhlášky č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, která byla k 1. 4. 2012 zrušena zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, rozumělo „úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže plod neprojevuje ani jednu ze známek života a má porodní hmotnost 1 000 g a vyšší“. Národní legislativa od 1. 4. 2012 definici mrtvě narozeného dítěte nyní neobsahuje, definuje však plod po potratu, kterým se rozumí „plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a současně jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů.“ Hranice pro vymezení mrtvě narozených dětí se tak snižuje na 500 g. Podle závazného Nařízení Komise (EU) č. 328/2011 členské země poskytují data za takové mrtvě narozené děti, k jejichž úmrtí došlo před úplným vypuzením či vynětím z těla matky – smrt je indikována skutečností, že po oddělení od matky plod nedýchá ani nevykazuje jiné známky života jako například srdeční akci, pulzaci pupečníku nebo aktivní pohyby kosterního svalstva – měly porodní hmotnost 500 g a více, či byly narozené po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, nebo byly při porodu alespoň 25 cm dlouhé, a to od temene hlavy k patě.

pozorovat vliv změny legislativy na pokles podílu, protože legislativa motivuje ženu k přenosu pouze jednoho embrya¹¹.

Průměrná hmotnost živě narozeného dítěte dosáhla v roce 2016 hodnoty 3 281 gramů a v posledních letech se výrazně nezměnila, obdobně jako struktura živě narozených dětí podle hmotnostních kategorií.

Nejčastější byly děti vážící mezi 3 000 až 3 499 gramy, které v roce 2016 představovaly 38,9 % všech živě narozených dětí. Druhá nejčastější hmotnost narozeného dítěte spadala do kategorie 3 500–3 999 gramů (27,6 %). Děti vážících hned po porodu méně než 2,5 kg bylo 7,5 %.

Tab. 4.2 Živě narození podle porodní hmotnosti, 2006–2016

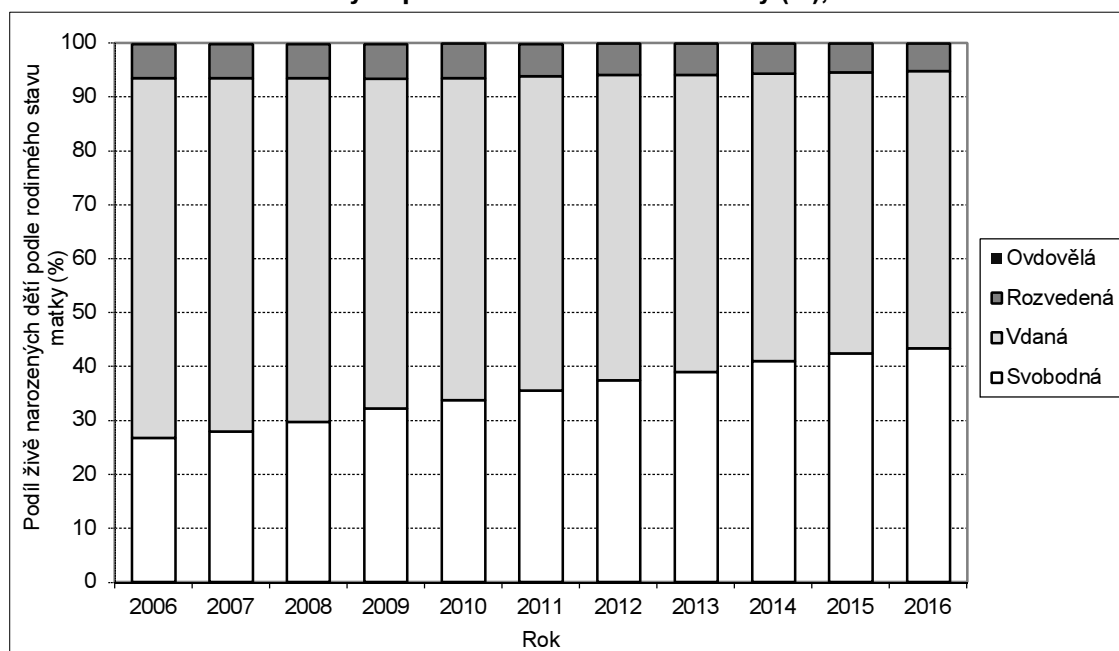
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
méně než 1 000 gramů	421	450	463	440	418	453	494
1 000 - 2 499 gramů	7 094	7 810	8 201	8 121	8 025	8 013	7 991
2 500 - 2 999 gramů	17 680	19 256	19 551	19 310	19 457	19 533	19 459
3 000 - 3 499 gramů	40 633	41 917	41 899	41 174	42 361	42 755	43 799
3 500 - 3 999 gramů	30 731	30 482	29 667	28 835	29 891	30 000	31 144
4 000 - 4 499 gramů	8 204	7 533	7 370	7 073	7 302	7 523	7 767
4 500 a více gramů	1 068	848	871	816	858	864	976
nezjištěno	-	377	554	982	1 548	1 623	1 033
	%						
méně než 1 000 gramů	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
1 000 - 2 499 gramů	6,7	7,2	7,6	7,6	7,3	7,2	7,1
2 500 - 2 999 gramů	16,7	17,7	18,0	18,1	17,7	17,6	17,3
3 000 - 3 499 gramů	38,4	38,6	38,6	38,6	38,6	38,6	38,9
3 500 - 3 999 gramů	29,0	28,0	27,3	27,0	27,2	27,1	27,6
4 000 - 4 499 gramů	7,8	6,9	6,8	6,6	6,6	6,8	6,9
4 500 a více gramů	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
nezjištěno	-	0,3	0,5	0,9	1,4	1,5	0,9

Podíl dětí narozených vdaným ženám poklesl v posledním sledovaném roce na 51,4 % (i přes nepatrný nárůst jejich absolutního počtu), přičemž o rok dříve byl 52,2 %. Ještě v roce 2006 se vdaným ženám narodily dvě třetiny dětí. Absolutně poklesl počet živě narozených dětí vdaným ženám za posledních deset let z 70 572 na 57 930 (tj. o -17,9 %). Naopak zastoupení dětí narozených svobodným matkám narostlo ve stejném období z 26,7 % na 43,3 % (absolutně z 28 292 na 48 807, tj. o 72,5 %). V roce 2016 byl nárůst u svobodných matek o 1,9 tisíce a prakticky tak tvořil nárůst celkového počtu živě narozených dětí. Naopak meziročně poklesl počet živě narozených dětí rozvedeným matkám o zhruba dvě stě na 5 730 a jejich podíl se snížil na 5,1 % v roce 2016 (o deset let dříve byl 6,3 %). Zastoupení dětí ovdovělých matek se v posledních sledovaných letech pohybuje okolo 0,2 %.

Tab. 4.3 Živě narození podle rodinného stavu matky, 2006–2016

Rodinný stav matky	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Svobodná	28 292	38 666	40 581	41 655	44 985	46 887	48 807
Vdaná	70 572	63 252	61 488	58 751	58 593	57 788	57 930
Rozvedená	6 674	6 514	6 299	6 134	6 089	5 911	5 730
Ovdovělá	293	241	208	211	193	178	196
Podíl dětí narozených vdaným ženám (%)	66,7	58,2	56,6	55,0	53,3	52,2	51,4

¹¹ Od 1. 4. 2012 nabyla účinnosti novela zákona o veřejném zdravotním pojištění (č. 48/1997 Sb.), podle níž stát hradí čtyři cykly umělého oplodnění za předpokladu, že v prvních dvou cyklech došlo k přenosu jednoho embrya. V ostatních případech jsou hrazeny pouze tři cykly.

Obr. 4.1 Podíl živě narozených podle rodinného stavu matky (%), 2006–2016

Počet živě narozených dětí rostl meziročně ve všech pořadích narození, výrazně nejvíce v prvním a to o 1 695 na 54 918 dětí v roce 2016. Podíl dětí narozených v prvním pořadí se proto zvýšil z 48,1 % na 48,7 %. I přes absolutní nárůst o 26 dětí na 41 302 pokleslo zastoupení dětí narozených ve druhém pořadí z 37,3 % na 36,7 %. Živě narozených dětí ve třetím a vyšším pořadí přibylo mezi roky 2015 a 2016 o 178, jejich podíl se však snížil o 0,1 p. b. na 14,6 %. Podíl jednotlivých pořadí narození se v poslední dekádě výrazně neměnil. U prvního pořadí šlo o rozmezí hodnot 46–49 %, v případě druhého pořadí byly podíly z jednotlivých let 37–39 % a u třetího a vyššího pořadí 14–15 %.

Tab. 4.4 Živě narození podle pořadí a legitimacy, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Živě narození celkem	105 831	108 673	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663
v 1. pořadí	51 823	50 989	51 476	51 092	52 106	53 223	54 918
v 2. pořadí	39 038	42 156	41 826	40 078	41 196	41 276	41 302
v 3. a dalším pořadí	14 970	15 528	15 274	15 581	16 558	16 265	16 443
Živě narození v manželství	70 572	63 252	61 488	58 751	58 593	57 788	57 930
v 1. pořadí	30 287	23 937	23 420	22 619	22 243	22 364	22 811
v 2. pořadí	30 237	29 537	28 607	26 676	26 515	25 795	25 527
v 3. a dalším pořadí	10 048	9 778	9 461	9 456	9 835	9 629	9 592
Živě narození mimo manželství	35 259	45 421	47 088	48 000	51 267	52 976	54 733
v 1. pořadí	21 536	27 052	28 056	28 473	29 863	30 859	32 107
v 2. pořadí	8 801	12 619	13 219	13 402	14 681	15 481	15 775
v 3. a dalším pořadí	4 922	5 750	5 813	6 125	6 723	6 636	6 851
Podíl dětí narozených mimo manželství	33,3	41,8	43,4	45,0	46,7	47,8	48,6
v 1. pořadí	41,6	53,1	54,5	55,7	57,3	58,0	58,5
v 2. pořadí	22,5	29,9	31,6	33,4	35,6	37,5	38,2
v 3. a dalším pořadí	32,9	37,0	38,1	39,3	40,6	40,8	41,7

Mezi roky 2015 a 2016 se zvýšily počty živě narozených v manželství v důsledku růstu u prvního pořadí (o 447), naopak u druhého a třetího a vyššího pořadí došlo k poklesu (o 268, resp. 37). Celkově mezi roky 2006 a 2016 však počet narozených prvního pořadí poklesl (o 7 476, 24,7 %), stejně jako se snížily počty dětí narozených v druhém či vyšším pořadí. Pokles u prvních dětí byl dokonce nejvýraznější nejen absolutně, ale i relativně. Počty živě narozených mimo manželství meziročně narostly u všech pořadí – u prvního o 1 248, druhého o 294 a u třetího a vyššího o 215 živě narozených dětí. V poslední dekádě

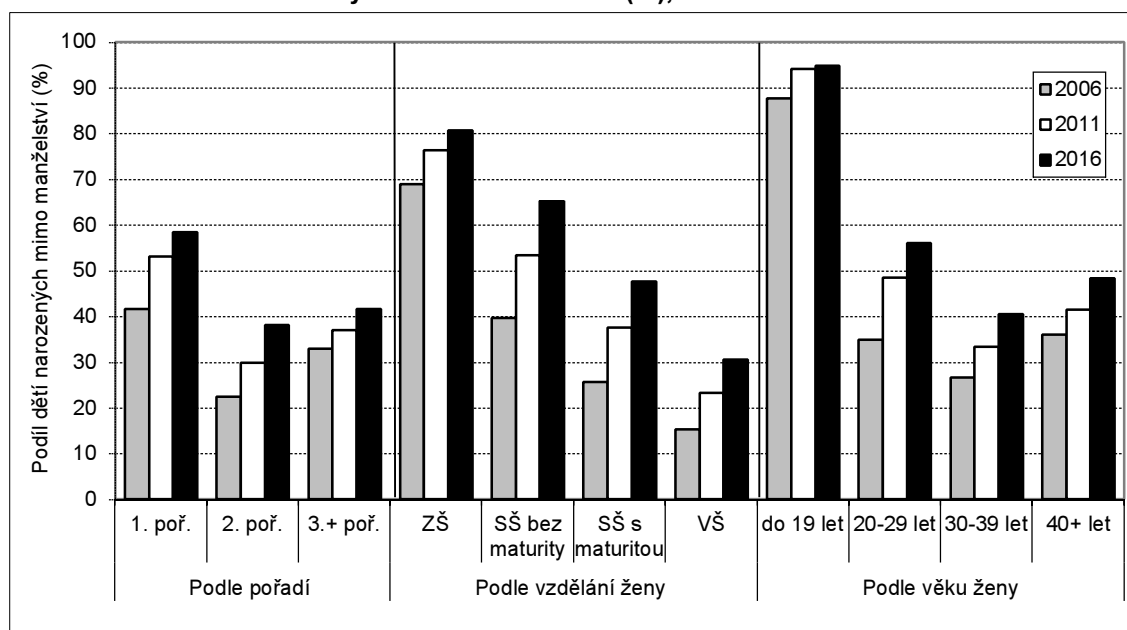
absolutně nejvíce vzrostlo první pořadí (o 10 571), ale relativně se nejvíce zvýšil počet živě narozených dětí mimo manželství u druhého pořadí (o 79,2 %).

Podíl dětí narozených mimo manželství se mezi posledními dvěma sledovanými lety zvýšil ve všech pořadích (tab. 4.4). U prvního pořadí v roce 2016 dosáhl 58,5 %, v případě druhého pořadí 38,2 % a u třetího a vyššího pořadí 41,7 %. Za období let 2006–2016 se tento podíl relativně nejintenzivněji zvýšil u druhého pořadí a to více než o dvě třetiny a z hlediska procentních bodů nejvíce u prvního pořadí (téměř o 17 procentních bodů).

Nejvyšší ukončené vzdělání ženy je významným determinantem reprodukčního chování včetně rozhodnutí o narození dítěte v manželství nebo mimo něj. Ženy s vyšší úrovní vzdělání mají v Česku většinou spíše konzervativnější postoje ve vztahu k narození dítěte do manželství, proto s rostoucím nejvyšším ukončeným vzděláním klesá zastoupení dětí narozených neprovdaným matkám (obr. 4.2). V roce 2016 se ženám se základním nebo nižším vzděláním narodilo mimo manželství 80,7 % dětí, ženám se středním vzděláním bez maturity 65,3 % a s maturitou (či vyšším odborným vzděláním) 47,7 %. Nejnižší podíl byl u vysokoškolsky vzdělaných žen a to 30,6 %. Zároveň ale lze sledovat u žen s nejvyšší úrovní vzdělání nejvyšší relativní nárůst podílu, který byl za posledních deset let dvojnásobný.

Dalším zásadním diferenčním faktorem rození dětí do/mimo manželství je věk ženy. Zatímco nejmladším ženám do 19 let se narodilo v posledním zkoumaném roce 94,9 % dětí mimo manželství, tak u žen ve věku 20–29 let šlo o 56,1 %. Nejmenší podíl byl zaznamenán u věkové skupiny 30–39 let a to 40,5 %. S vyšším věkem zastoupení dětí neprovdaných matek opět vzrostlo na 48,4 % u žen 40letých a starších. V poslední dekádě absolutně i relativně nejvíce vzrostl podíl dětí narozených mimo manželství u věkové skupiny 20–29 let (34,9 % v roce 2006).

Obr. 4.2 Podíl živě narozených mimo manželství (%), 2006–2016

Pozn.: Od roku 2015 se na hlášení o narození rozlišuje i vyšší odborné vzdělání matky, avšak z důvodu srovnatelnosti delší časové řady je zde skupina matek s touto úrovní vzdělání zařazena ke středoškolskému vzdělání s maturitou.

Již delší dobu sice roste podíl dětí narozených mimo manželství, ale to neznamená, že jde o děti matek-samoživitelek. Obsahem hlášení o narození sice není přesné rodinné zázemí, ale dá se předpokládat, že pokud v případě narození dítěte mimo manželství hlášení obsahuje údaje o otci, existuje větší pravděpodobnost, že je otec součástí rodiny a žije s matkou v nesezdaném soužití. Nevyplněné údaje o otci byly v roce 2016 u 7,4 % živě narozených dětí a v případě 15,3 % narozených mimo manželství. V posledních letech tyto podíly mírně klesaly. Nejpodstatnějším determinantem (ne)uvedení údajů o otci bylo

nejvyšší ukončené vzdělání matky, když v roce 2016 nemělo v hlášení vyplněné údaje o otci 38,3 % živě narozených dětí mimo manželství s matkou se základním nebo nižším vzděláním. U středoškolsky vzdělaných žen s maturitou nebo vyšším odborným vzděláním to bylo pouze 7,8 % a u vysokoškolsky vzdělaných 6,6 %. Dalším podstatným faktorem byl i věk matky. U věkových skupin žen ve věku 30–34 a 25–29 let byl podíl nejnižší (10,8 %, respektive 12,1 %), zatímco u matek mladších 20 let to bylo 44,4 %. Výrazněji častěji nebyly údaje o otci uvedené také u nemanželských dětí třetího a vyššího pořadí (28,4 %) oproti prvnímu (13,2 %) a druhému pořadí (13,9 %).

Úroveň úhrnné plodnosti dosáhla v roce 2016 hodnoty 1,63 dítěte na jednu ženu. Vyšší hodnoty bylo v ČR naposledy dosaženo v roce 1993 (1,67). Meziročně se zvýšila o 0,06 a šlo o pátý rok růstu úhrnné plodnosti po sobě. Mezi roky 2006 a 2008 vzrostla z 1,33 na 1,50 dítěte na jednu ženu, poté následoval pokles na 1,43 v roce 2011, a pak již zmiňovaný postupný nárůst. Zvýšila se i hodnota čisté míry reprodukce z 0,759 dívek na jednu ženu v roce 2015 na 0,787 v roce 2016 a to i přes mírné zhoršení úmrtnosti žen v reprodukčním věku. Čistá míra reprodukce na úrovni 1,0 znamená, že se ženě narodí v průměru 1 dcera, jež se zároveň dožije věku matky při svém porodu. Naposledy se České republice podařilo tuto hranici překročit v roce 1979.

Tab. 4.5 Ukazatele plodnosti, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Úhrnná plodnost*	1,328	1,427	1,452	1,456	1,528	1,570	1,630
1. pořadí	0,660	0,699	0,719	0,728	0,757	0,787	0,829
2. pořadí	0,477	0,535	0,542	0,531	0,558	0,570	0,582
3.+ pořadí	0,191	0,192	0,191	0,197	0,213	0,212	0,219
Čistá míra reprodukce**	0,638	0,688	0,704	0,705	0,738	0,759	0,787
Průměrný věk matek při narození dítěte	28,9	29,7	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0
1. pořadí	26,9	27,8	27,9	28,1	28,1	28,2	28,2
2. pořadí	29,9	30,9	31,0	31,0	31,1	31,2	31,2
3.+ pořadí	33,0	33,3	33,3	33,2	33,3	33,4	33,3

* Průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu reprodukčního věku (15–49 let) za předpokladu zachování měr plodnosti daného roku po celé reprodukční období ženy.

** Čistá míra reprodukce vyjadřuje počet živě narozených dívek na jednu ženu, které by se při úrovni plodnosti a úmrtnosti daného roku dožily věku svých matek při porodu.

Nejvíce k nárůstu úhrnné plodnosti v roce 2016 přispěl vzrůst úhrnné plodnosti 1. pořadí z 0,787 na 0,829 dítěte na jednu ženu v roce 2016. Plodnost ostatních pořadí rostla meziročně pouze mírně (tab. 4.5). Podíl plodnosti prvního pořadí tak meziročně vzrostl na 50,9 %, druhého a třetího a vyššího pořadí poklesl na 35,7 %, respektive 13,5 %. V posledních deseti letech se podíl úhrnné plodnosti prvního pořadí na celkové úhrnné plodnosti pohyboval v rozmezí 48–51 %, u druhého pořadí mezi 36–38 % a třetího a vyššího pořadí v rozpětí 13–15 %.

Průměrný věk matky při narození dítěte v roce 2016 stagnoval na hodnotě předchozího roku, na 30,0 letech. V roce 2006 dosahoval hodnoty 28,9 let. V posledních čtyřech letech se jeho nárůst téměř zastavil. Hodnoty úhrnné plodnosti tak již nejsou výrazně ovlivňovány (snižovány) odkládáním rození dětí do pozdějšího věku. Ve sledovaném období nejvíce narostl průměrný věk žen při narození dítěte prvního (z 26,9 na 28,2 let) a druhého (z 29,9 na 31,2 let) pořadí, oproti tomu u třetího a vyššího pořadí byl zaznamenán nárůst z 33,0 pouze na 33,3 let.

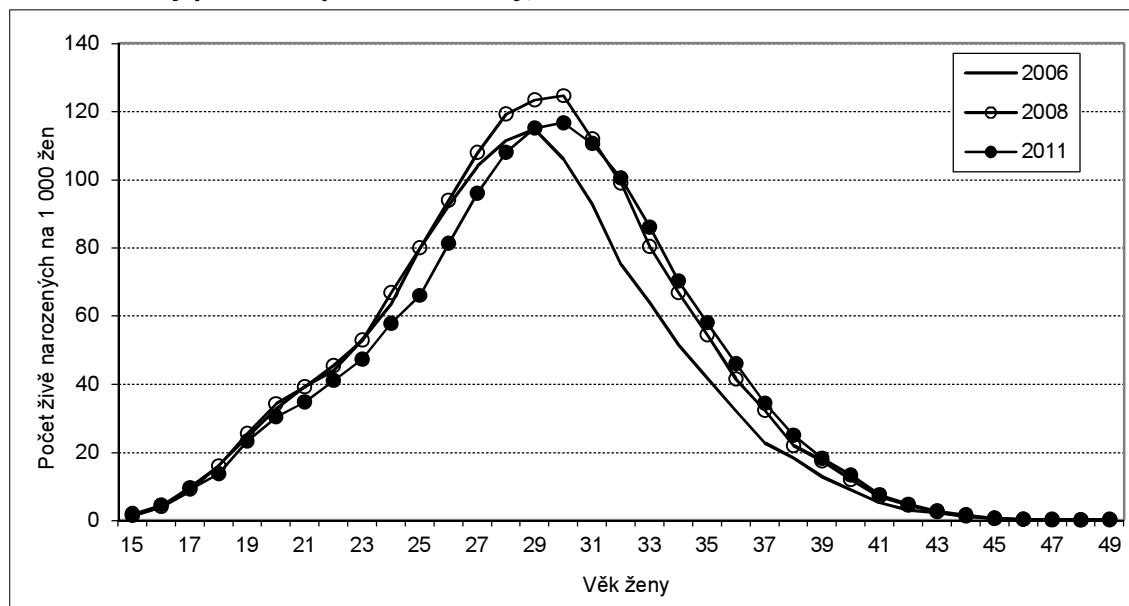
Vývoj měr plodnosti podle věku byl v poslední dekádě různorodý. Mezi roky 2006 a 2008, kdy úhrnná plodnost vzrostla, se míry plodnosti zvyšovaly zejména ve věkové skupině žen 28–37 let. Maximální hodnota se přesunula z 29 do 30 let. Pokles celkové intenzity plodnosti ve srovnání let 2008 a 2011 byl způsoben zejména nižšími mírami plodnosti ve věcích mezi 23 a 30 lety v roce 2011. Opětovný nárůst úrovně plodnosti mezi roky 2011 a 2014 byl ovlivněn zejména zvýšením měr plodnosti ve věkové skupině 29–38 let, přičemž v mladších věcích byla patrná spíše stagnace. Za dalším nárůstem úhrnné plodnosti do roku 2016 lze

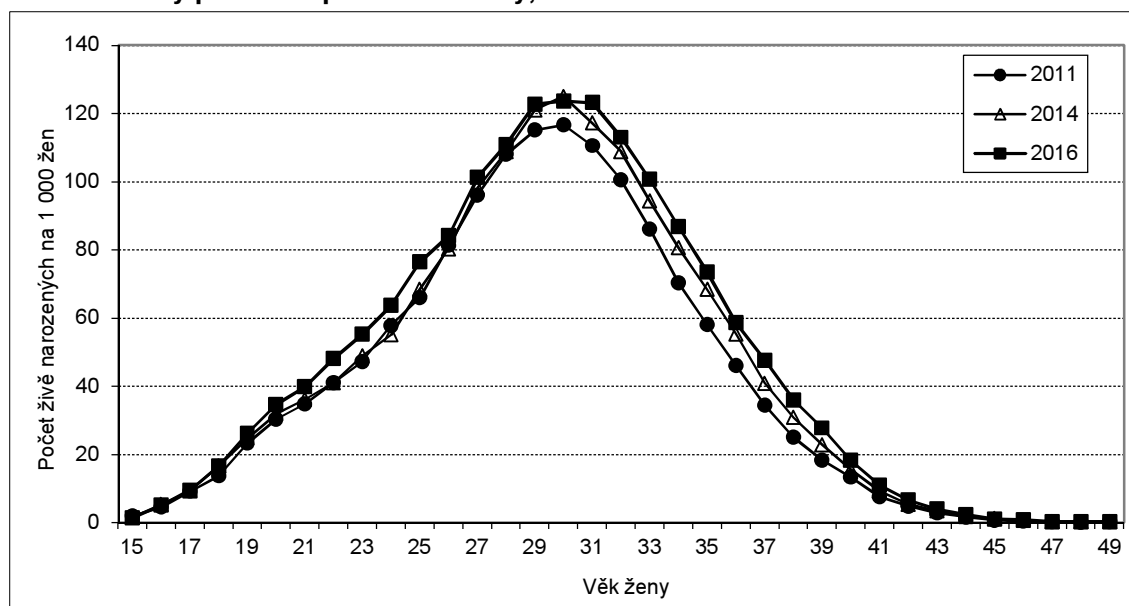

pozorovat vliv vzrůstu měř plodnosti téměř ve všech věcích, přičemž vůbec nejintenzivnější byl ve věkových skupinách 22–25 a 31–39 let.

Obr. 4.3a Míry plodnosti podle věku ženy, 2006–2011

Obr. 4.3b Míry plodnosti podle věku ženy, 2011–2016

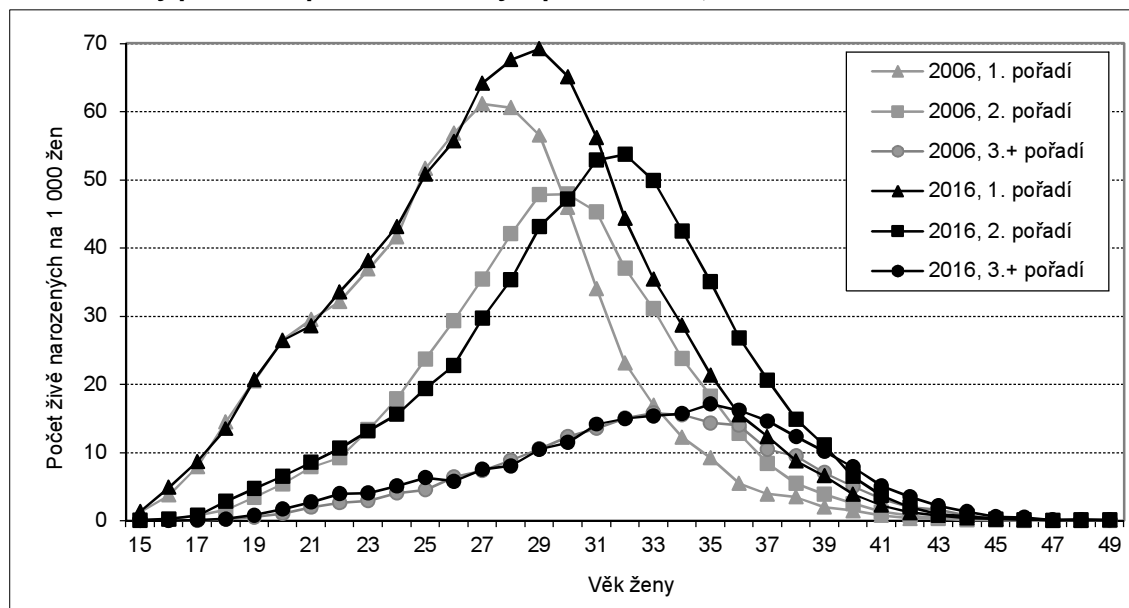

Nejvyšší úroveň plodnosti měly v roce 2016 ženy ve věkové skupině 28–32 let, kde se koncentrovalo 36,4 % z celkové hodnoty úhrnné plodnosti. Maximální intenzita byla ve věku 30 let (124 dětí na 1 000 žen). Při srovnání let 2006 a 2016 je patrné, že se zejména zvýšila intenzita plodnosti žen ve věku mezi 29 a 40 roky, naopak mírný pokles byl zaznamenán mezi věky 25 až 27 let, v ostatních věcích šlo převážně o hodnoty obdobné.

Při srovnání let 2006 a 2016 se míry plodnosti prvního pořadí zvýšily zejména ve věkové skupině matek 28 až 38 let, zatímco v ostatních věcích převážně stagnovaly. Zároveň se posunul věk maximální intenzity plodnosti prvního pořadí z 27 do 29 let. U měř plodnosti druhého pořadí se růst týkal zejména věkové skupiny 31 až 39 let a naopak pokles byl patrný v případě mladších žen ve věku 25–29 let. Věk maximální hodnoty plodnosti se posunul z 30 na 32 let. V poslední dekádě vzrostla intenzita plodnosti třetího a vyššího

pořadí nejvíce u žen mezi 35 až 40 lety. Věk s nejvyšší intenzitou plodnosti se posunul o dva roky na 35 let v roce 2016.

Obr. 4.4 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte, 2006–2016

Tab. 4.6 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte (na 1 000 žen), 2006–2016

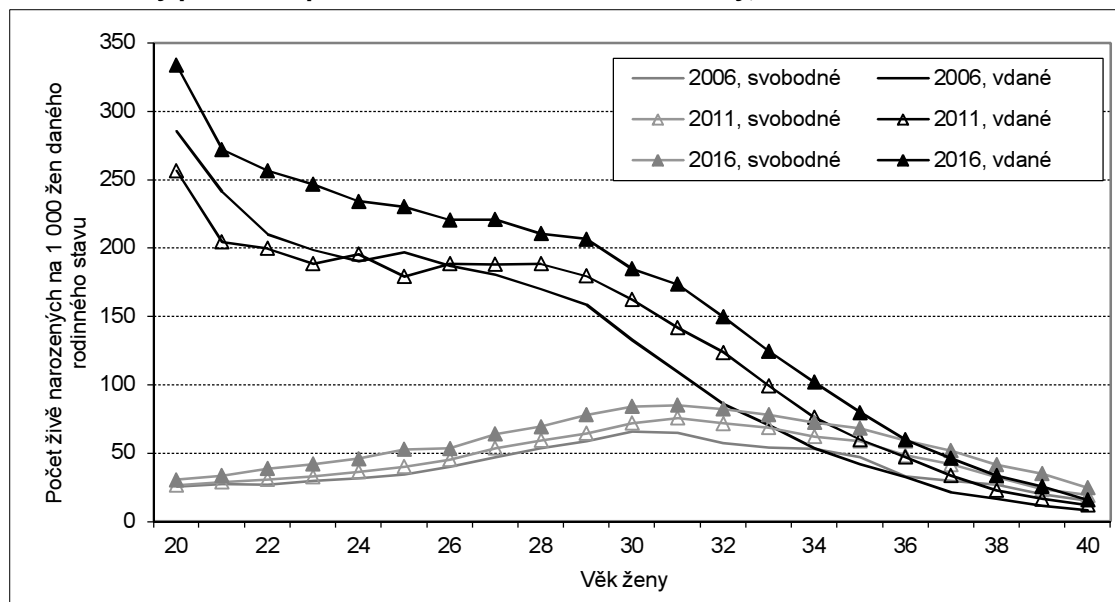
Věk	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			Celkem		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
18	14,5	11,8	13,5	1,5	1,7	2,8	0,1	0,2	0,2	16,1	13,7	16,5
19	20,5	19,2	20,6	3,4	3,5	4,7	0,5	0,6	0,8	24,4	23,2	26,1
20	26,5	22,6	26,4	5,4	6,2	6,5	1,0	1,5	1,7	32,9	30,3	34,6
21	29,5	26,1	28,6	7,8	6,8	8,5	1,9	1,8	2,7	39,3	34,8	39,8
22	32,1	28,8	33,5	9,2	9,3	10,6	2,6	2,8	3,9	44,0	41,0	48,1
23	36,9	31,7	38,1	13,3	12,2	13,1	2,9	3,3	4,0	53,1	47,2	55,3
24	41,6	37,6	43,1	17,8	15,6	15,6	4,1	4,5	5,0	63,5	57,7	63,7
25	51,6	43,0	50,8	23,7	18,1	19,4	4,5	4,9	6,3	79,8	66,0	76,4
26	56,8	52,3	55,6	29,3	22,7	22,8	6,4	6,2	5,7	92,4	81,2	84,1
27	61,2	59,6	64,2	35,4	29,9	29,6	7,3	6,5	7,5	103,9	96,0	101,3
28	60,6	62,6	67,6	42,1	38,0	35,3	8,9	7,4	8,0	111,5	108,0	110,9
29	56,5	61,1	69,2	47,7	44,8	43,1	10,5	9,2	10,4	114,8	115,1	122,7
30	45,9	55,8	65,1	47,8	50,3	47,1	12,3	10,6	11,4	106,1	116,7	123,7
31	34,0	47,1	56,2	45,3	52,3	52,8	13,5	11,1	14,1	92,9	110,5	123,1
32	23,1	35,2	44,3	37,0	52,1	53,7	15,0	13,2	15,0	75,1	100,5	113,0
33	17,0	26,3	35,4	31,1	44,9	49,9	15,8	14,9	15,4	63,9	86,1	100,7
34	12,2	19,9	28,6	23,7	35,8	42,5	15,5	14,6	15,7	51,5	70,3	86,8
35	9,2	14,6	21,4	18,2	28,3	35,0	14,3	15,1	17,1	41,8	58,0	73,5
36	5,4	10,1	15,6	12,7	21,8	26,8	14,0	14,2	16,2	32,2	46,0	58,6
37	3,9	7,1	12,3	8,4	14,1	20,6	10,4	13,1	14,6	22,7	34,4	47,6
38	3,4	4,5	8,7	5,4	10,0	14,9	9,4	10,5	12,3	18,3	25,0	35,9
39	2,0	2,9	6,5	3,8	6,7	11,0	7,0	8,6	10,1	12,8	18,3	27,7
40	1,5	2,6	3,9	2,5	4,2	6,4	5,0	6,4	7,8	8,9	13,2	18,1
41	0,7	1,0	2,2	1,2	2,1	3,7	3,2	4,4	5,0	5,2	7,5	10,9
42	0,3	0,6	1,1	0,7	1,6	1,9	2,0	2,6	3,5	3,0	4,8	6,6
43	0,3	0,3	0,8	0,4	0,7	0,9	1,6	1,8	2,1	2,2	2,8	3,8
44	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,6	0,7	1,0	1,3	1,0	1,6	2,3

Pozn.: Tučně zvýrazněny nejvyšší hodnoty v daném pořadí a roce.

Vdané ženy mají nejvyšší intenzitu plodnosti zejména v nejmladších věkových kategoriích, kde sňatek často předchází narození dítěte¹², a následně úroveň plodnosti postupně klesá (obr. 4.5). Intenzita plodnosti vdaných v poslední dekádě vzrostla. Absolutní nárůst byl nejvyšší ve věcích 29 až 34, zatímco pokles byl sledován pouze u nejmladších 18 a 19letých žen. Relativně nejvíce se ovšem míry plodnosti vdaných zvýšily od věku 34 let (zhruba na dvojnásobek). Profil měr plodnosti svobodných žen je více podobný celkovému profilu měr plodnosti s maximem okolo 30 let věku. Ve sledovaném desetiletém období se míry plodnosti svobodných žen zvýšily ve všech věcích. Nejvyšší absolutní nárůst byl ve věkové skupině 29–37 let, zatímco nejvyšší relativní nárůst v mladší věkové skupině 22 až 25 let a pak také u starších 32 let.

Obr. 4.5 Míry plodnosti podle věku a rodinného stavu ženy, 2006–2016

Průměrná doba mezi prvním a druhým porodem mírně poklesla v posledních pěti letech z 4,6 let na 4,3 roky (tab. 4.7). Mezi roky 2006 a 2011 byl pokles ještě výraznější a to z 5,2 let na 4,6 let. Zároveň mezi roky 2006 a 2016 narostlo zastoupení druhých porodů po jednom roce (z 10,5 % na 14,5 %) a dvou letech (z 20,7 % na 30,3 %). Podíl delších meziporodních intervalů klesal, nejvýrazněji u 4letého a to z 12,2 % na 9,3 % ve stejném období.

I v případě průměrného intervalu mezi druhým a třetím porodem došlo v poslední dekádě k poklesu – z 6,9 na 5,8 let (tab. 4.7). Nejčastěji byl dlouhodobě zastoupen dvouletý meziporodní interval, jehož zastoupení vzrostlo z 12,4 % na 17,8 %. Nárůst byl zaznamenán ještě u jednoletého a tříletého intervalu, ale také u třetích dětí narozených 5 až 7 let po druhých. U ostatních intervalů došlo k poklesu podílu. Například u desetiletého a delšího intervalu to bylo z 24,6 % na 14,4 %.

¹² Předmanželská koncepce (podíl narozených v 1. pořadí do 8 měsíců po sňatku z celkového počtu narozených v 1. pořadí v nynějším manželství v %) dosáhla v roce 2016 hodnoty 24,8 %. U žen ve věku do 24 let byl podíl vyšší – 44,1 %.

Tab. 4.7 Meziporodní intervaly, 2006–2016

Meziporodní interval (roky)	Interval mezi 1. a 2. porodem (%)							Interval mezi 2. a 3. porodem (%)						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,8
1	10,5	13,2	13,7	13,7	13,9	14,5	14,5	10,7	11,2	12,5	12,5	12,9	12,4	12,8
2	20,7	28,2	28,4	29,2	28,9	29,5	30,3	12,4	16,4	18,1	16,9	17,8	18,2	17,8
3	17,9	20,1	19,8	18,9	18,3	17,3	17,7	10,0	13,6	13,8	14,1	14,4	13,1	12,6
4	12,2	9,7	10,0	10,2	9,8	9,6	9,3	9,7	8,8	9,0	9,7	9,0	9,3	8,5
5	8,3	6,9	7,2	7,4	7,7	7,5	6,9	7,5	8,1	7,7	8,4	8,1	8,6	8,5
6	7,2	5,1	5,1	5,1	5,7	5,8	5,7	7,2	6,5	6,8	7,0	7,2	7,8	8,3
7	5,1	3,5	3,6	3,7	3,9	4,1	4,1	6,3	5,8	5,8	5,5	5,7	6,1	6,7
8	3,7	2,7	2,5	2,4	2,5	2,8	2,9	5,9	4,6	4,4	4,5	5,2	5,0	5,4
9	2,8	2,0	1,8	1,9	1,8	2,1	2,1	5,2	4,3	4,0	4,1	3,9	3,9	4,1
10	2,4	1,7	1,5	1,4	1,5	1,6	1,4	4,6	3,8	3,2	3,2	3,0	3,0	3,4
11	2,0	1,4	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	4,4	3,1	3,0	2,8	2,6	2,7	2,8
12	1,9	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8	0,8	3,9	2,6	2,4	2,3	2,3	2,0	1,8
13	1,5	0,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	3,5	2,6	1,8	2,1	1,8	1,7	1,6
14	1,1	0,7	0,6	0,6	0,7	0,5	0,5	2,6	1,7	1,5	1,6	1,5	1,4	1,3
15	0,8	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	2,0	1,8	1,3	1,2	1,1	1,2	1,0
16	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	1,2	1,3	1,0	1,0	0,9	0,8	0,7
17	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	1,0	1,0	1,0	0,6	0,5	0,7	0,6
18	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,6	0,8	0,9	0,6	0,5	0,5	0,4
19	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,5	0,4	0,6	0,4	0,4	0,3
20+	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,5	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
Průměrná délka (roky)	5,2	4,6	4,5	4,4	4,5	4,4	4,3	6,9	6,3	6,0	5,9	5,8	5,8	5,8

Pozn.: Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

Podíl živě narozených dětí s jiným než (odvozeným¹³) českým státním občanstvím na všech živě narozených dětech mezi roky 2006 a 2016 narostl z 1,6 % na 3,3 %, absolutně vyjádřeno z 1 725 na 3 709 živě narozených dětí. V posledním roce se narodilo nejvíce dětí se státním občanstvím Ukrajiny (931 případů), které tak poprvé početně překonaly dlouhodobě vedoucí děti s vietnamským státním občanstvím (912 dětí v roce 2016). Ve srovnání s rokem 2006 vzrostly počty narozených dětí s ukrajinským občanstvím téměř na trojnásobek, zatímco v případě vietnamských dětí zhruba o polovinu. Třetí nejpočetnější skupinou jsou dlouhodobě děti se slovenským (583 v posledním sledovaném roce) státním občanstvím.

Tab. 4.8 Živě narození podle státního občanství*, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Živě narození s cizím státním občanstvím	1 725	2 959	3 270	3 345	3 482	3 631	3 709
- podíl na úhrnu (%)	1,6	2,7	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3
z toho státní občanství:							
Ukrajina	315	730	737	781	846	917	931
Vietnam	608	893	1 104	965	996	1 041	912
Slovensko	241	413	389	459	530	509	583
Rusko	105	192	225	225	204	234	266
Rumunsko	23	38	44	60	81	76	123

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2016.

¹³ Státní občanství dítěte se na statistickém hlášení přímo nesleduje, je odvozováno od občanství rodičů. Cizí státní občanství ČSÚ udává pouze u dětí, u kterých ani jeden z rodičů neměl v době narození dítěte státní občanství ČR. Počet živě narozených dětí podle odvozeného státního občanství je tedy ovlivněn i tím, že některé subpopulace cizinců rodí děti spíše v rámci homogenních párů z pohledu státního občanství (např. Vietnamci) a tudíž mají jejich děti odvozené cizí státní občanství. Jiné subpopulace zase rodí převážně v páru s občanem/občankou České republiky a u jejich dítěte je proto odvozeno české státní občanství.

Zastoupení živě narozených dětí matkám narozeným mimo území ČR se mezi roky 2012 (první rok, kdy je možné údaje sledovat) a 2016 zvýšilo z 5,8 % na 6,8 % a absolutní počet z 6 336 na 7 645. Nejčastější země narození matek byla ve všech sledovaných letech Slovensko (2 972 v roce 2016) následovaná Ukrajinou (1 399) a Vietnamem (1 011). Z porovnání údajů z tabulek 4.8 a 4.9 je zřejmé, že děti narozené matkám se slovenským původem měly velmi často odvozené české státní občanství (tedy alespoň jeden z rodičů měl české občanství).

Tab. 4.9 Živě narození podle země narození matky*, 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Živě narození s cizí zemí narození matky	6 336	6 693	6 975	7 530	7 645
- podíl na úhrnu (%)	5,8	6,3	6,3	6,8	6,8
z toho země narození:					
Slovensko	2 384	2 541	2 624	2 894	2 972
Ukrajina	1 070	1 170	1 245	1 360	1 399
Vietnam	1 179	1 046	1 065	1 117	1 011
Rusko	340	347	377	437	448
Moldavsko	102	97	103	129	160

* Výběr a řazení států narození matky podle četnosti v roce 2016.

5 Potratovost

Počet registrovaných potratů dosáhl v roce 2016 hodnoty 35,9 tisíce a meziročně došlo po sedmi letech poklesu k mírnému nárůstu, který se týkal všech druhů potratu. Umělých přerušení těhotenství bylo evidováno 20,4 tisíce, samovolných potratů bylo 14,2 tisíce. Úhrnná potratovost třetím rokem stagnovala na hodnotě 0,51 potratu na jednu ženu. Průměrný věk ženy při potratu se zvýšil o 0,2 roku na 30,5 let zejména díky vyššímu průměrnému věku u samovolného potratu.

Ve srovnání let 2006 a 2016 poklesl počet potratů z 39 959 na 35 921 (o 10,1 %), přičemž důvodem tohoto trendu byl pokles počtu umělých přerušení těhotenství¹⁴ z 25 352 na 20 406 (o 19,5 %), zatímco množství případů samovolných potratů vzrostlo z 13 326 na 14 212 (o 6,6 %). Podíl samovolných potratů na všech potratech ve stejném období vzrostl z 33,3 % na 39,6 %, u indukovaných potratů byl naopak sledován pokles jejich zastoupení z 63,4 % na 56,8 %. Mimoděložních těhotenství bylo v roce 2016 zaznamenáno 1 300, tedy 3,6 % z celku. O deset let dříve to bylo 1 278 a 3,2 %.

Za dlouhodobě rostoucím počtem samovolných potratů během sledovaného období lze pozorovat vliv zvyšování průměrného věku těhotných žen, když s rostoucím věkem roste riziko zdravotních problémů v těhotenství pro matku i pro plod, tím i riziko samovolného potratu. Pokles počtu indukovaných potratů souvisí s nabídkou a využíváním moderních forem antikoncepce¹⁵, lepší osvětou a časováním těhotenství do vhodného období.

Z interrupcí lze vydělit kategorii miniinterrupcí (prováděné pouze v rané fázi těhotenství, tj. do 7. týdne u prvorodiček a do 8. týdne u ostatních). V roce 2016 došlo k 13 847 miniinterrupcím, které tvořily 67,9 % ze všech UPT. Oproti roku 2006 se jednalo o pokles z 77,1 %. Podíl UPT ze zdravotních důvodů se v roce 2016 zvýšil na 20,7 %, ze 20,2 % v roce 2015 a byl nejvyšší od roku 1998. Poprvé bylo možné z dat ÚZIS ČR blíže specifikovat způsob provedení indukovaného potratu. Z téměř čtyř pětín se jednalo o chirurgickou metodu, druhou nejčtenější byla metoda farmakologická (17 % UPT).

Tab. 5.1 Potraty, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Potraty celkem	39 959	38 864	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921
v tom ¹⁶ : samovolné potraty	13 326	13 637	13 515	13 708	13 857	14 082	14 212
umělá přerušení těhotenství	25 352	24 055	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406
ukončení mimoděložního těhotenství	1 278	1 172	1 186	1 265	1 206	1 276	1 300
ostatní	3	-	-	-	-	-	3
Podíl samovolných potratů (%)	33,3	35,1	35,8	36,4	37,5	39,4	39,6
Podíl umělých přerušení těhotenství (%)	63,4	61,9	61,0	60,3	59,2	57,1	56,8
z nich ze zdravotních důvodů (%)	18,9	18,3	19,5	19,2	20,2	20,2	20,7

Trendům v počtu potratů podle druhu odpovídal i vývoj struktur potratů podle počtu předchozích potratů. V případě indukovaných potratů bylo možné sledovat nárůst zastoupení UPT u žen bez předchozího indukovaného potratu z 58,5 % v roce 2006 na 65,7 % o deset let poději, to znamená, že pro zhruba dvě třetiny žen, které v roce 2016 podstoupily interrupci, šlo o první zákrok tohoto typu. U zbylé jedné třetiny žen již bylo dříve jiné UPT hlášeno, ve 22,6 % případů ze všech UPT šlo o jedno předchozí UPT, u 7,3 % o dvě a u 4,4 % o tři a více předchozích UPT. Ve všech případech u žen s předchozími UPT byl zaznamenán

¹⁴ Dále jsou v textu používány i synonymní výrazy UPT, interrupce nebo indukované potraty.

¹⁵ Nejedná se o vliv častějšího využívání „potratových pilulek“, protože i tato metoda potratu je evidována mezi UPT.

¹⁶ Údaje o potratech poskytuje Českému statistickému úřadu Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Od roku 2016 došlo k úpravě formuláře „Žádost o umělé přerušení těhotenství (UPT), hlášení potratu a mimoděložního těhotenství“ (http://www.uzis.cz/system/files/dokumenty/hlasenka_NRPOT_15_02.pdf). Nově je například snížen počet kategorií druhů potratu z pěti na čtyři, státní občanství těhotné je nyní zapsáno konkrétně podle číselníku zemí a je také nově zařazena položka o způsobu provedení UPT.

pokles podílu oproti roku 2006. U samovolných potratů byla situace opačná. Podíl samovolných potratů s žádným předchozím potratem tohoto druhu poklesl ze 77,0 % v roce 2006 na 71,4 % v roce 2016. Zastoupení žen u samovolného potratu, které již dříve jiný samovolný potrat prodělaly, tak rostlo a dosáhlo 20,2 % pro ženy s jedním předchozím případem, 5,5 % se dvěma a 2,8 % se třemi a více předchozími samovolnými potraty.

Tab. 5.2 Potraty podle druhu potratu a počtu předchozích potratů, 2006–2016

Počet předchozích potratů daného druhu	Potraty celkem			Indukované potraty			Samovolné potraty		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
0	21 984	22 462	20 821	14 838	15 170	13 413	10 262	10 372	10 148
1	10 164	9 782	9 093	6 321	5 658	4 605	2 301	2 364	2 871
2	4 511	4 050	3 615	2 536	2 073	1 489	524	614	788
3+	3 300	2 570	2 392	1 657	1 154	899	239	287	405
%									
0	55,0	57,8	58,0	58,5	63,1	65,7	77,0	76,1	71,4
1	25,4	25,2	25,3	24,9	23,5	22,6	17,3	17,3	20,2
2	11,3	10,4	10,1	10,0	8,6	7,3	3,9	4,5	5,5
3+	8,3	6,6	6,7	6,5	4,8	4,4	1,8	2,1	2,8

Nejvyšší ukončené vzdělání je dlouhodobě zásadním faktorem, který ovlivňuje reprodukční chování žen včetně jejich přístupu k řešení nechtěného těhotenství pomocí indukovaného potratu. S rostoucí úrovní vzdělání klesalo zastoupení indukovaných potratů na všech potratech, což platilo v celém sledovaném období. U žen se základním nebo nižším vzděláním tvořila v roce 2016 umělá přerušeni těhotenství 76,1 % ze všech potratů, zatímco v případě vysokoškolsky vzdělaných žen to bylo 45,2 %. Ženy se středním odborným vzděláním podstoupily UPT v 65,8 % případů ze všech potratů a ženy s úplným středním vzděláním v 60,2 %. Podíl indukovaných potratů na všech potratech klesal v poslední dekádě zejména u žen s úplným středním vzděláním (64,6 % v roce 2006) a vysokoškolskou úrovní vzdělání (52,6 % před deseti lety).

Z hlediska absolutního počtu vzrostl poměrně výrazně v poslední dekádě počet umělých přerušeni těhotenství u vysokoškolsky vzdělaných žen z 1 597 na 2 617, což ale značně souviselo s vyšším počtem vysokoškolsky vzdělaných žen v reprodukčním období. Nejvyšší pokles byl zaznamenán v kategorii žen se středním odborným vzděláním a to z 8 601 na 4 814 případů. Nejvyšší počet UPT byl od roku 2006 v kategorii žen s úplným středním vzděláním, jejich počet se však také snížil (z 8 606 v roce 2006 na 6 962 o deset let později).

Tab. 5.3 Podíl UPT na celkovém počtu potratů podle vzdělání* ženy (%), 2006–2016

Vzdělání ženy	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Základní (vč. neukončeného)	76,8	78,4	76,9	77,7	77,3	74,5	76,1
Střední odborné	66,5	67,9	68,0	67,2	66,3	67,9	65,8
Úplné střední	64,6	63,9	62,6	62,8	61,9	61,3	60,2
Vysokoškolské	52,6	48,1	48,0	46,2	47,0	42,8	45,2
Nezjištěno	19,4	30,5	32,3	31,6	33,2	26,5	34,7
Celkem	63,4	61,9	61,0	60,3	59,2	57,1	56,8

* ÚZIS ČR používá na hlášení o potratu od roku 1994 vlastní číselník vzdělání.

Struktura žen podle rodinného stavu v reprodukčním období a její změny (viz kapitola 1) výrazně ovlivňují i množství potratů v kategoriích rodinného stavu ženy. Od roku 2011 převládají mezi ženami u potratu ženy svobodné (předtím šlo o vdané). V roce 2016 byl potrat zaznamenán u 18 371 svobodných a 13 150 vdaných žen. Ve srovnání s rokem 2006 šlo u svobodných žen o růst o 3,3 tisíce (z 15 071 potratů v roce 2006), zatímco u vdaných o pokles o 6,2 tisíce (z 19 371 v roce 2006). Mezi roky 2006 a 2016 poklesl počet potratů i u rozvedených a to ze 4 744 na 3 442.

V případě umělých přerušení těhotenství se ze zjištěných kategorií rodinného stavu ženy počty zvyšovaly (i když ne každoročně) pouze u svobodných. V roce 2006 šlo o 10 552 případů, zatímco o deset let později o 11 463 UPT. Výrazně se snížil počet indukovaných potratů vdaných žen a to z 11 042 na 6 421 ve sledovaném období. U rozvedených byl pokles o něco méně intenzivní – z 3 327 na 2 061. Počty UPT klesaly i u ovdovělých a družek. Podíl UPT na všech potratech byl v roce 2016 nejnižší u vdaných (48,8 %). U rozvedených, svobodných a ovdovělých byl o něco vyšší, ale ve všech kategoriích obdobný (59,9 %, resp. 62,4 %, resp. 63,5 %).

Tab. 5.4 Potraty podle druhu a rodinného stavu ženy, 2006-2016

Rodinný stav ženy	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Potraty celkem							
Svobodná	15 071	17 269	17 373	18 050	17 999	17 852	18 371
Vdaná	19 371	16 347	15 393	14 705	14 214	13 368	13 150
Rozvedená	4 744	4 264	3 949	3 928	3 766	3 505	3 442
Ovdovělá	284	190	207	188	183	169	137
Družka	100	128	123	101	106	104	84
Nezjištěno	389	666	688	715	688	763	737
Celkem	39 959	38 864	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921
Umělá přerušení těhotenství							
Svobodná	10 552	11 693	11 566	11 883	11 604	11 067	11 463
Vdaná	11 042	8 993	8 385	7 774	7 459	6 687	6 421
Rozvedená	3 327	2 915	2 622	2 620	2 433	2 203	2 061
Ovdovělá	195	125	134	121	114	120	87
Družka	82	90	86	72	63	57	47
Nezjištěno	154	239	239	244	220	269	327
Celkem	25 352	24 055	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406
Samovolné potraty							
Svobodná	4 166	5 136	5 346	5 630	5 879	6 188	6 302
Vdaná	7 586	6 773	6 460	6 383	6 241	6 149	6 208
Rozvedená	1 266	1 245	1 192	1 182	1 215	1 204	1 265
Ovdovělá	80	60	65	62	62	48	45
Družka	16	35	34	25	37	40	32
Nezjištěno	212	388	418	426	423	453	360
Celkem	13 326	13 637	13 515	13 708	13 857	14 082	14 212

* ÚZIS ČR používá vlastní číselník rodinného stavu, který zahrnuje od roku 1994 kategorie družka a nezjištěno.

Počty samovolných potratů narostly v poslední dekádě zejména díky svobodným ženám (z 4 166 v roce 2006 na 6 302 v roce 2016). Svobodné ženy se staly nejčastější kategorií rodinného stavu u samovolných potratů v roce 2015. Předtím šlo o vdané ženy, u nichž množství samovolných potratů pokleslo ze 7 586 v roce 2006 na 6 208 o deset let později. V případě rozvedených se počty potratů tohoto druhu pohybovaly po celé sledované období mezi 1 182 a 1 337.

Indukované potraty byly v roce 2016, co se týče počtu dosud živě narozených dětí ženy, nejčastěji zaznamenány u žen se dvěma dětmi (6 522 případů, 32,0 % ze všech UPT), dále u žen bezdětných (5 915, 29,0 %) a žen s jedním dítětem (5 270, 25,8 %). Nejméně často se jednalo o ženy se třemi a více dětmi (2 699, 13,2 %). Uvedená struktura se v poslední dekádě výrazně nezměnila. U všech skupin došlo k poklesu počtu UPT, který byl nejvýraznější u žen se dvěma dětmi (mezi roky 2006 a 2016 o 25,4 %).

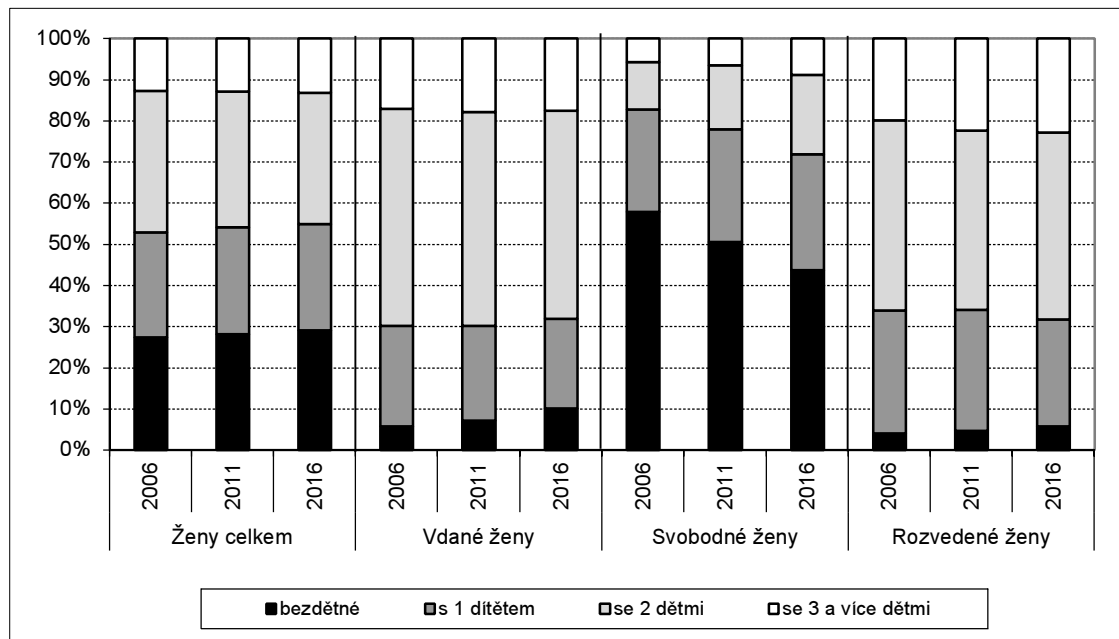
V kombinovaném pohledu na UPT podle počtu živě narozených dětí ženě a rodinného stavu byly v roce 2016 nejčastější subpopulací žen, které podstoupily UPT, bezdětné svobodné ženy (5 008 případů, pokles z 6 096 v roce 2006). Na rostoucí počet UPT u svobodných žen měl vliv vyšší počet případů u svobodných žen s dětmi, zejména těch se dvěma (z 1 215 v roce 2006 na 2 205 o deset let později). Tento rostoucí počet je ovlivněn vyšším podílem těhotenství mimo manželství. Druhou nejpočetnější subpopulací byly vdané ženy se dvěma dětmi (3 240 v roce 2016), u které došlo k výraznému poklesu z 5 836 v roce 2006.

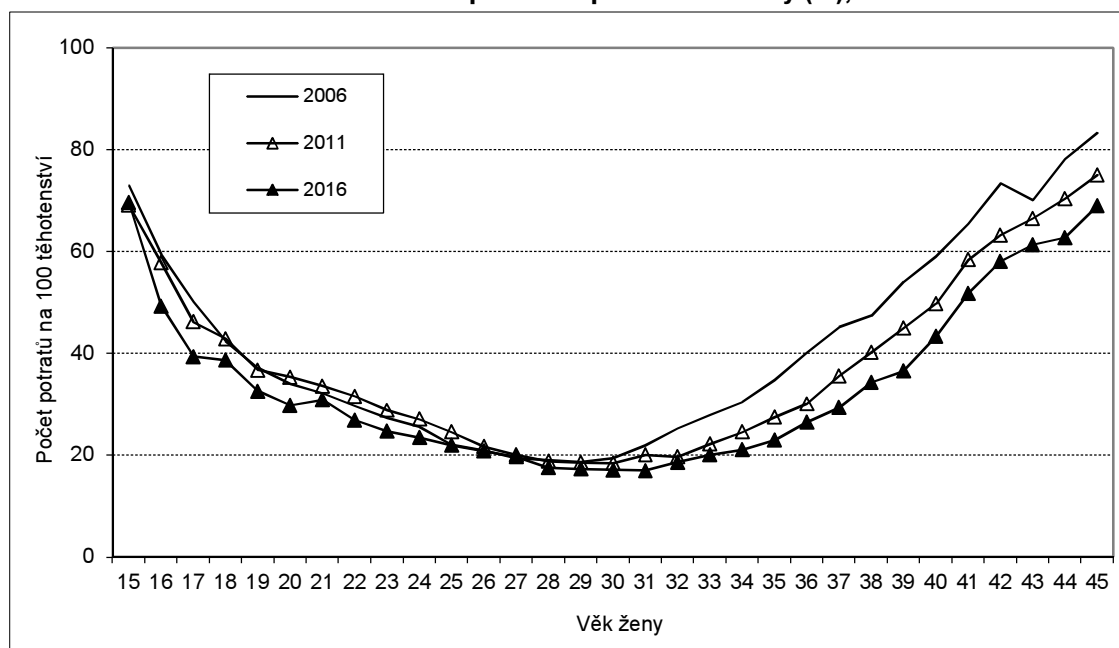
U rozvedených žen byly nejčastější UPT se dvěma dětmi (938 případů). V případě vdaných a rozvedených žen se struktury výrazně nezměnily.

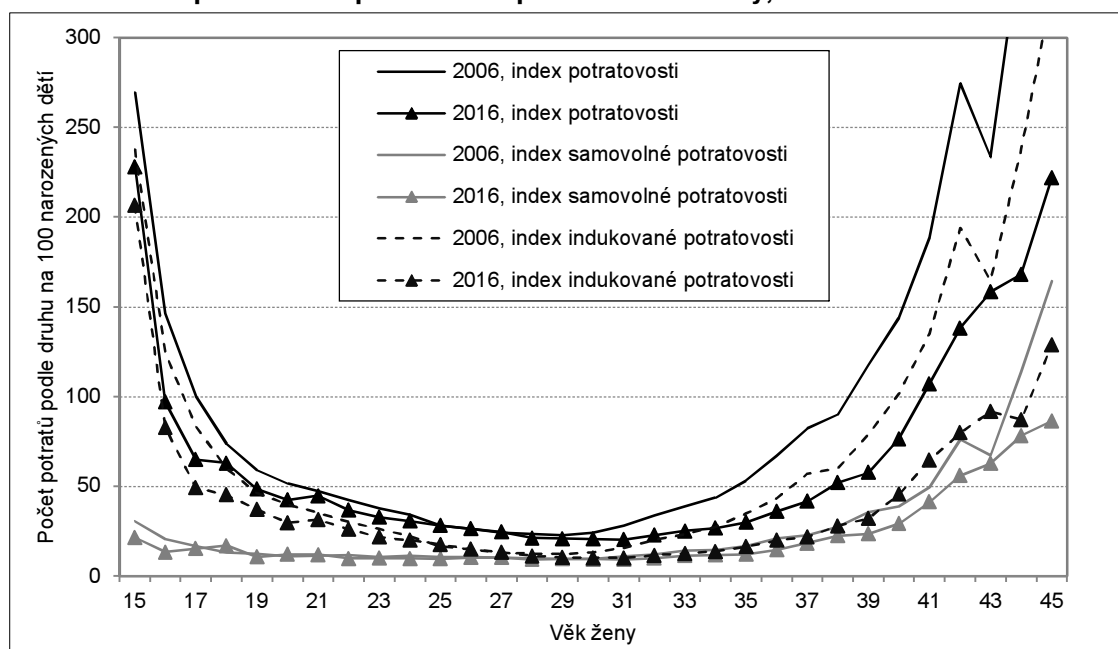
Obr. 5.1 Umělá přerušení těhotenství podle rodinného stavu ženy a počtu živě narozených dětí (%), 2006–2016

Podíl těhotenství končících potratem poklesl z 27,4 % v roce 2006 na 24,1 % o deset let později. Nejnižší byl ve věcích okolo vrcholu reprodukčního období. V roce 2006 to bylo ve věku 29 let, kde potratem skončilo 18,6 % těhotenství. O deset let později pak ve věku 31 let, kdy 16,9 % těhotenství končilo potratem. Nejvyšší hodnoty lze nalézt na začátku a na konci reprodukčního období. Například ve věkové kategorii 15 až 19 let skončilo potratem 38,7 % těhotenství v posledním sledovaném roce a ve skupině 45–49letých žen šlo dokonce o 64,9 % těhotenství. Mezi roky 2006 a 2016 klesly tyto podíly téměř ve všech věcích – nejméně u žen ve věku 25–29 let (z 19,7 % na 19,1 %) a nejvíce u nejstarší věkové kategorie 45–49 let (z 82,9 % na 64,9 %).

Obr. 5.2 Podíl těhotenství končících potratem podle věku ženy (%), 2006–2016

Obr. 5.3 Index potratovosti podle druhu potratu a věku ženy, 2006-2016

Index potratovosti vztahuje počet potratů (podle druhu) na 100 narozených dětí. Index samovolné potratovosti se v poslední dekádě pohyboval okolo hodnoty 12,0. Mírně vyšších hodnot dosahuje na začátku reprodukčního období, nejnižších hodnot potom zhruba mezi 20 a 30 lety. Od 30 let ženy neustále roste a například v roce 2016 dosahoval ve věku 40 let téměř 30 samovolných potratů na 100 narozených dětí. Za posledních deset let se hodnoty indexu samovolné potratovosti snižovaly téměř ve všech věcích, nejvíce potom u žen ve věku 35 let a více. U výše zmíněných 40letých žen v roce 2006 byla hodnota indexu 38,9. Z toho je patrné, že ačkoliv počty samovolných potratů rostou, tak se jedná o vliv vyššího počtu těhotenství nebo vyššího průměrného věku matek, nikoliv horšího zdravotního stavu žen v těhotenství.

Index indukované potratovosti potom poklesl z 23,9 v roce 2006 na 18,0 v roce 2016. Vyšších hodnot dosahoval na začátku a na konci reprodukčního období. Mezi roky 2006 a 2016 poklesl téměř ve všech věcích s výjimkou věkové skupiny 25–27 let, kde mírně vzrostl. Naopak nejvýraznější poklesy byly zaznamenány ve věku 30 let a více, ale také v nejmladších věkových skupinách. Vývoj celkového indexu potratovosti je pak vlastně váženým průměrem hodnot indexu potratovosti podle druhu potratu. V poslední dekádě index potratovosti poklesl z 37,7 potratu na 100 narozených dětí na 31,8. Kromě věkové skupiny 25–27, kde hodnoty indexu stagnovaly, poklesl ve všech dalších věcích.

Tab. 5.5 Potratovost, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Úhrnná potratovost	0,53	0,52	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51
Úhrnná samovolná potratovost	0,17	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20
Úhrnná indukovaná potratovost	0,34	0,32	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30
Průměrný věk žen při potratu	30,0	30,1	30,2	30,1	30,3	30,3	30,5
Průměrný věk žen při samovolném potratu	30,4	30,9	31,0	31,1	31,2	31,1	31,5
Průměrný věk žen při UPT	29,7	29,7	29,7	29,5	29,7	29,7	29,8

Úhrnná potratovost, jež udává průměrný počet potratů, který by žena během svého reprodukčního věku prodělala za předpokladu zachování intenzity potratovosti daného roku, stagnovala v posledních třech letech na hodnotě 0,51. Oproti úrovni z roku 2006 mírně poklesla (z 0,53). Nejvyšších hodnot v poslední dekádě dosáhla v letech 2007 a 2008, a to 0,54 potratu na jednu ženu. Úhrnná samovolná potratovost mezitím také nezměnila úroveň a stagnovala na hodnotě 0,20 v roce 2016, přičemž se oproti roku 2006 zvýšila

o 0,03. Úhrnná indukovaná potratovost zaznamenala pokles ve srovnání s rokem 2006 z 0,34 na 0,30 UPT na jednu ženu v posledním sledovaném roce, přičemž nejnižší hodnoty 0,29 bylo dosaženo v roce 2015.

Průměrný věk ženy při potratu se v posledním roce zvýšil o 0,2 roku na 30,5 let. Při srovnání s rokem 2006 byl o 0,5 roku vyšší. Za růstem stálo zvýšení průměrného věku při samovolném potratu, který vzrostl z 30,4 let v roce 2006 na 31,5 roku v posledním sledovaném roce, přičemž poslední meziroční nárůst byl úplně nejvyšší (o 0,4 roku). Průměrný věk ženy při UPT se v poslední dekádě pohyboval mezi 29,5–29,8 let, když nejvyšší hodnoty bylo dosaženo právě v roce 2016.

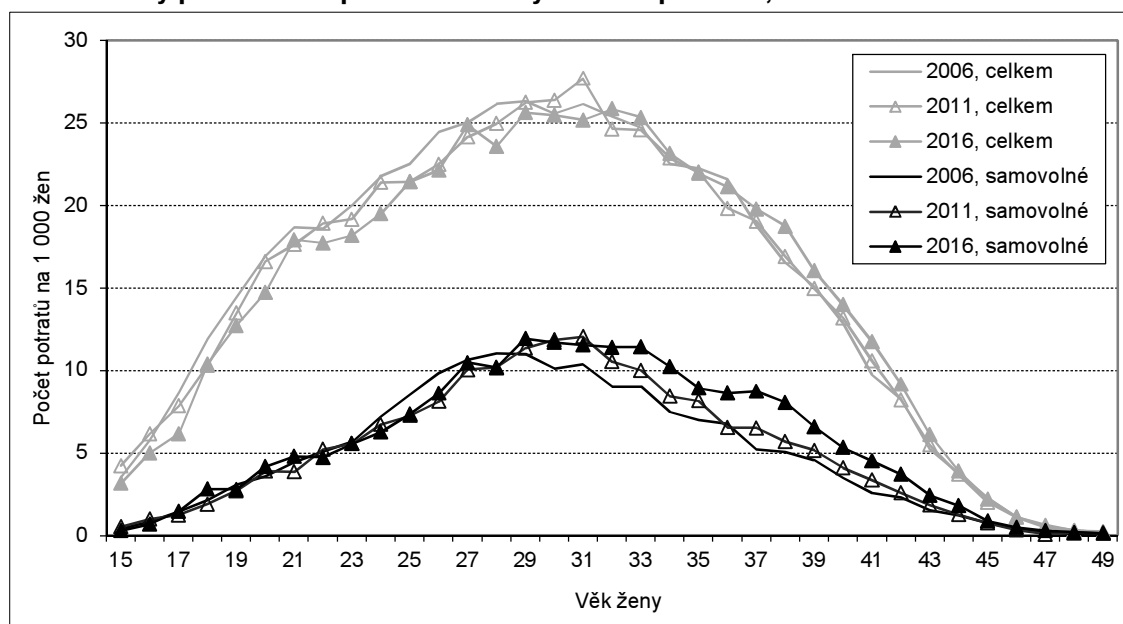
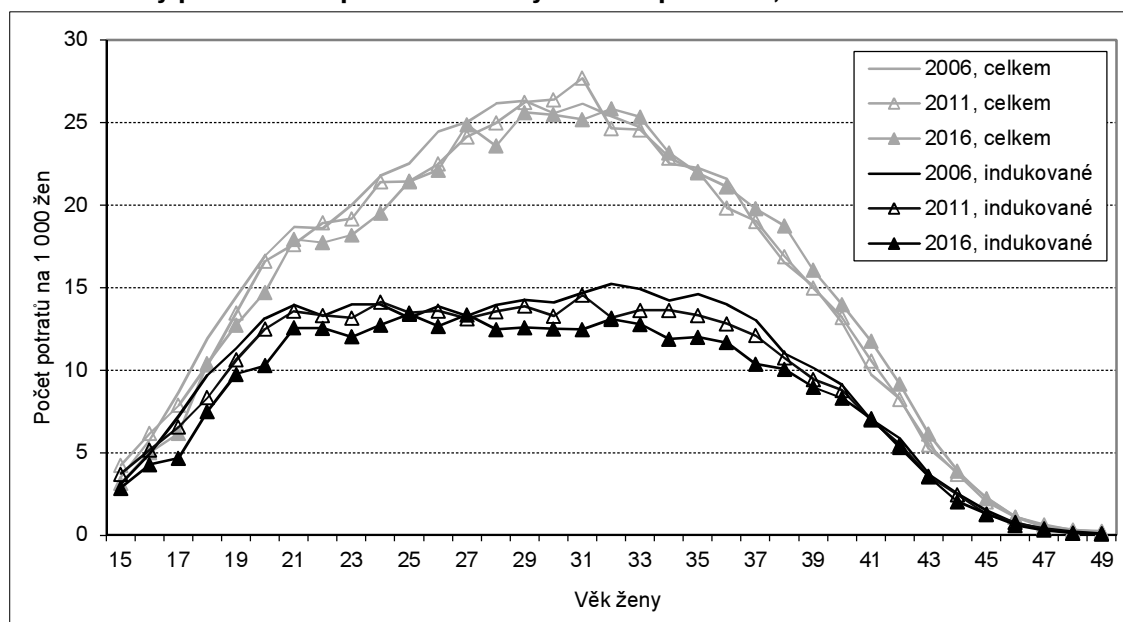
Tab. 5.6 Míry potratovosti podle druhu potratu a věku ženy (na 1 000 žen), 2006–2016

Věk ženy	Potratovost celkem			Samovolná potratovost			Indukovaná potratovost		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
20	16,9	16,6	14,7	3,6	3,9	4,2	13,1	12,5	10,3
21	18,7	17,6	17,9	4,4	3,8	4,8	13,9	13,6	12,5
22	18,6	18,9	17,7	5,1	5,2	4,7	13,3	13,3	12,5
23	20,0	19,2	18,2	5,6	5,5	5,5	14,0	13,1	12,0
24	21,8	21,4	19,5	7,2	6,7	6,3	14,0	14,1	12,7
25	22,5	21,4	21,4	8,5	7,2	7,3	13,1	13,5	13,4
26	24,4	22,5	22,1	9,8	8,1	8,6	13,8	13,6	12,6
27	25,0	24,1	24,9	10,7	10,0	10,5	13,3	13,1	13,3
28	26,1	25,0	23,6	11,0	10,2	10,2	13,9	13,5	12,4
29	26,3	26,2	25,6	11,0	11,3	11,9	14,2	13,9	12,6
30	25,5	26,4	25,5	10,1	11,9	11,7	14,1	13,3	12,5
31	26,1	27,7	25,2	10,4	12,0	11,5	14,7	14,5	12,4
32	25,4	24,6	25,8	9,0	10,5	11,4	15,2	13,2	13,1
33	24,7	24,6	25,3	9,0	10,0	11,4	14,9	13,6	12,8
34	22,5	22,9	23,1	7,5	8,4	10,2	14,2	13,6	11,9
35	22,2	22,0	21,9	7,0	8,1	8,9	14,6	13,3	12,0
36	21,6	19,8	21,1	6,7	6,5	8,6	14,0	12,8	11,7
37	18,8	19,0	19,8	5,2	6,5	8,7	13,0	12,1	10,4
38	16,5	16,9	18,7	5,0	5,7	8,1	11,0	10,7	10,1
39	15,1	14,9	16,0	4,5	5,1	6,6	10,1	9,4	9,0
40	12,8	13,2	14,0	3,5	4,1	5,3	9,1	8,8	8,3

Pozn.: Tučně zvýrazněny nejvyšší hodnoty v daném roce.

Profil měr samovolné potratovosti podle věku (obr. 5.4) se podobá věkovému profilu intenzity plodnosti s pozvolným nárůstem směrem k věku 30 let a následným postupným poklesem za tímto věkem. Nejvyšší intenzity samovolné potratovosti bylo v roce 2016 dosaženo u žen ve věku 29 let (na tisíc žen připadlo 11,9 samovolného potratu), zatímco před deseti lety se jednalo o ženy ve věku 28 let (úroveň samovolné potratovosti 11,0 ‰). Míry samovolné potratovosti se v poslední dekádě zvyšovaly zejména ve věkové skupině 29–42 let, naopak v mladších věkových skupinách klesaly. Důvodem byl zejména posun těhotenství do vyššího věku ženy.

Míry indukované potratovosti poklesly v poslední dekádě téměř ve všech věcích. Nejintenzivněji ve věkové skupině 31–37 let. Křivka měr nemá v případě UPT jednoznačný vrchol. Hodnoty mezi 12,0–13,5 indukovanými potraty na 1 000 žen dosahovala v roce 2016 u všech žen ve věku 21 až 35 let. U celkových měr potratovosti se vrchol křivky v roce 2016 pohyboval mezi 25,0–26,0 potraty na 1 000 žen mezi věky 29 až 33 let. Růst měr potratovosti ve srovnání s rokem 2006 byl spíše typický pro věky 33 až 43 let, zatímco poklesy byly pozorovány u mladších žen.

Obr. 5.4 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu I, 2006–2016**Obr. 5.5 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu II, 2006–2016**

V roce 2016 bylo registrováno 1 773 potratů u žen s cizím státním občanstvím (o 136 méně než předchozí rok). Pokles trvá již od roku 2008, kdy jich bylo celkem 3 252. Mezi roky 2009–2016 se snižoval také podíl cizinek mezi ženami, které podstoupily potrat, a to ze 7,8 % v roce 2008 na 4,9 % v roce 2016. Vzhledem k tomu, že ženy s cizí státní příslušností v reprodukčním věku (15–49 let) tvořily 6,1 % z žen v reprodukčním věku¹⁷, tak jejich úroveň celkové potratovosti nebyla výrazně odlišná od celé populace České republiky. Nejvíce potratů cizinek připadlo v roce 2016 na občanky Slovenska (472), Ukrajiny (356) a Vietnamu (350). Dohromady tvořily potraty žen těchto tří státních občanství zhruba dvě třetiny všech potratů cizinek.

Podíl umělých přerušení těhotenství byl v roce 2016 u cizinek 61,5 %. I když od roku 2006 výrazně poklesl (ze 76,3 %), tak stále šlo o vyšší zastoupení než v úhrnu potratů všech žen (56,8 %). Podíl indukovaných potratů cizinek na všech UPT tvořil 5,3 % a meziročně poklesl z 5,9 %.

¹⁷ Zdroj dat o počtu cizinců – Ředitelství služby cizinecké policie (údaje k 31. 12. 2016).

Tab. 5.7 Potraty žen s cizím státním občanstvím, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Potraty celkem	2 285	2 571	2 319	2 171	1 955	1 909	1 773
v tom: samovolné potraty	489	621	599	608	581	645	625
umělá přerušeni těhotenství	1 744	1 885	1 659	1 494	1 337	1 195	1 091
ukončení mimoděložních těhotenství	52	65	61	69	37	69	57
ostatní	-	-	-	-	-	-	-
Podíl samovolných potratů (%)	21,4	24,2	25,8	28,0	29,7	33,8	35,3
Podíl umělých přerušeni těhotenství (%)	76,3	73,3	71,5	68,8	68,4	62,6	61,5
z nich ze zdravotních důvodů (%)	8,9	10,3	11,6	14,2	15,3	12,7	16,5

6 Úmrtnost

V roce 2016 počet zemřelých meziročně klesl o 3,4 tisíce na 107,8 tisíce. Naděje dožití vzrostla u mužů o 0,4 roku na 76,2 let a u žen o 0,6 roku na 82,1 let. Intenzita úmrtnosti se snížila pro všech šest nejčastějších skupin příčin smrti v případě mužů i žen. Kojenecká úmrtnost se zvýšila o tři desetiny promilového bodu na 2,8 promile.

Po výrazném nárůstu počtu zemřelých mezi roky 2014 a 2015 (z 105 665 na 111 173) došlo v roce 2016 ke snížení o 3 423 na 107 750. Ve srovnání s průměrným počtem zemřelých za období 2006–2016 šlo o počet mírně nadprůměrný. Výrazněji se v roce 2016 meziročně snížil počet případů úmrtí žen (z 55 239 na 52 870, o 4,3 %) než mužů (z 55 934 na 54 880, o 1,9 %). Zvýšil se však počet zemřelých dětí do 14 let u mužů i žen, zatímco u ostatních věkových kategorií došlo k meziročnímu poklesu. V posledních deseti letech se snižovaly počty zemřelých ve věkové skupině 15–64 let, naopak vzrostly u nejstarších věkových kategorií. Podíl zemřelých ve věku 80 let a více činil v roce 2006 pro muže 27,1 % a pro ženy 51,1 %. O deset let později byl již 32,7 %, respektive 57,7 %.

Tab. 6.1 Zemřelí, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zemřelí celkem	104 441	106 848	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750
Zemřelí muži	52 706	54 141	54 550	55 098	53 740	55 934	54 880
v tom ve věku: 0–14	349	272	265	252	241	252	269
15–64	17 572	16 598	15 835	15 113	14 232	14 060	13 347
65+	34 785	37 271	38 450	39 733	39 267	41 622	41 264
z toho 80+	14 271	16 531	17 204	17 631	17 444	18 546	17 923
z toho 90+	2 335	2 371	2 651	3 039	3 313	3 657	3 741
Zemřelé ženy	51 735	52 707	53 639	54 062	51 925	55 239	52 870
v tom ve věku: 0–14	210	198	193	167	180	184	214
15–64	8 056	7 434	7 258	7 028	6 514	6 443	6 254
65+	43 469	45 075	46 188	46 867	45 231	48 612	46 402
z toho 80+	26 452	29 611	30 656	31 118	30 053	32 505	30 514
z toho 90+	6 684	6 600	7 599	8 332	8 751	9 971	9 645
Podíl (%) zemřelých ve věku 80 a více let: muži	27,1	30,5	31,5	32,0	32,5	33,2	32,7
ženy	51,1	56,2	57,2	57,6	57,9	58,8	57,7
Podíl (%) zemřelých ve věku 90 a více let: muži	4,4	4,4	4,9	5,5	6,2	6,5	6,8
ženy	12,9	12,5	14,2	15,4	16,9	18,1	18,2

Tab. 6.2 Zemřelí kojenci a kojenecká úmrtnost, 2006–2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zemřelí kojenci do 1 roku věku	352	298	285	265	263	272	317
v tom ve věku: 0 dnů	50	41	39	38	45	50	56
0–6 dokončených dnů	150	120	120	105	115	106	133
7–27 dokončených dnů	96	66	55	46	57	59	59
0–27 dokončených dnů	246	186	175	151	172	165	192
28–364 dokončených dnů	106	112	110	114	91	107	125
Kojenecká úmrtnost podle věku*							
0 dnů	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
0–6 dokončených dnů	1,4	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,2
7–27 dokončených dnů	0,9	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5
0–27 dokončených dnů (novorozenecká ú.)	2,3	1,7	1,6	1,4	1,6	1,5	1,7
28–364 dokončených dnů (ponovorozenecká ú.)	1,0	1,0	1,0	1,1	0,8	1,0	1,1
do 1 roku celkem (kojenecká úmrtnost)	3,3	2,7	2,6	2,5	2,4	2,5	2,8

* Počet zemřelých v daném věku na 1 000 živě narozených dětí.

Počet zemřelých kojenců do 1 roku se v roce 2016 zvýšil ve srovnání s rokem předchozím o 45 na 317.

Zvýšil se počet zemřelých ve věku 0–6 dokončených dnů (ze 106 na 133) a i během 28–364 dokončených dnů věku (ze 107 na 125). Kojenecká úmrtnost mezi roky 2006 a 2014 s výjimkou jednoho roku klesala a to z 3,3 ‰ až na 2,4 ‰. Nižší kojenecká úmrtnost byla odrazem nižší novorozenecké úmrtnosti (ve věku méně než 28 dnů). Poslední dva roky kojenecká úmrtnost rostla až na 2,8 ‰ v roce 2016.

Mezi roky 2015 a 2016 došlo u obou pohlaví k výraznějším poklesům úrovně úmrtnosti od věkové skupiny 70–74 let a dále. Vůbec největší snížení měr úmrtnosti bylo v roce 2016 u věkové skupiny 90 let a více, když u žen klesly míry úmrtnosti o 21,3 promilových bodů, zatímco u mužů o 11,8 promilových bodů.

V poslední dekádě se míry úmrtnosti snížily téměř ve všech věkových skupinách u obou pohlaví. Relativně nejvíce sice poklesla intenzita úmrtnosti u chlapců ve věku mezi 5 až 9 roky (o 58,5 %), avšak absolutní počty těchto úmrtí jsou nízké. Absolutně se míry úmrtnosti nejvíce snížily mezi roky 2006 a 2016 ve věkové skupině 90 let a více – u žen z 271,2 ‰ na 232,0 ‰ a u mužů z 310,1 ‰ na 274,0 ‰.

Míry úmrtnosti jsou obecně vyšší u mužů než u žen. Mužská nadúmrtnost byla v roce 2016 relativně nejvýraznější ve věkové skupině 20–29 let, což bylo ovlivněno výrazně vyšší mužskou úmrtností na vnější příčiny úmrtí v těchto věcích. Naopak nejnižší relativní rozdíly byly u dětí ve věku 1–14 let a u nejstarších osob ve věku 90 let a více.

Tab. 6.3 Míry úmrtnosti podle pětiletých věkových skupin a pohlaví (na 1 000 obyvatel), 2006–2016

Věková skupina	Muži							Ženy						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0	4,0	3,0	2,9	2,9	2,8	3,0	3,2	2,7	2,2	2,3	2,0	2,1	1,9	2,5
1–4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
5–9	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10–14	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
15–19	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20–24	0,9	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
25–29	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
30–34	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4
35–39	1,5	1,3	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
40–44	2,5	2,2	2,2	2,0	2,0	1,9	1,8	1,3	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
45–49	4,6	3,6	3,5	3,6	3,4	3,3	3,2	2,0	1,7	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6
50–54	7,9	6,8	6,3	5,6	5,5	5,4	5,1	3,3	2,9	2,8	2,9	2,6	2,6	2,5
55–59	12,2	11,2	10,8	10,2	9,6	9,2	9,3	5,4	4,8	4,8	4,6	4,3	4,2	4,2
60–64	19,6	17,9	17,4	17,0	16,1	16,4	15,3	8,6	7,6	7,7	7,6	7,0	7,1	6,7
65–69	28,0	26,6	26,3	26,2	25,1	24,7	24,2	13,3	12,5	12,1	12,5	11,4	11,8	11,2
70–74	42,5	37,8	37,7	37,8	35,9	38,7	36,8	23,1	20,3	20,1	19,8	18,6	19,3	18,6
75–79	68,3	61,1	59,7	60,2	56,6	56,2	55,2	43,2	37,1	36,6	35,3	33,4	34,0	31,9
80–84	112,2	100,5	99,7	97,1	93,2	95,9	90,5	81,2	73,1	71,4	70,4	65,0	69,7	62,9
85–89	183,0	170,4	171,4	169,6	159,0	166,4	155,1	141,7	135,6	136,6	134,2	126,0	131,2	123,4
90+	310,1	286,9	278,6	281,8	278,4	285,8	274,0	271,2	251,3	252,5	248,0	237,3	253,2	232,0
Celkem (hmú)*	10,5	10,5	10,6	10,7	10,4	10,8	10,6	9,8	9,9	10,0	10,1	9,7	10,3	9,8

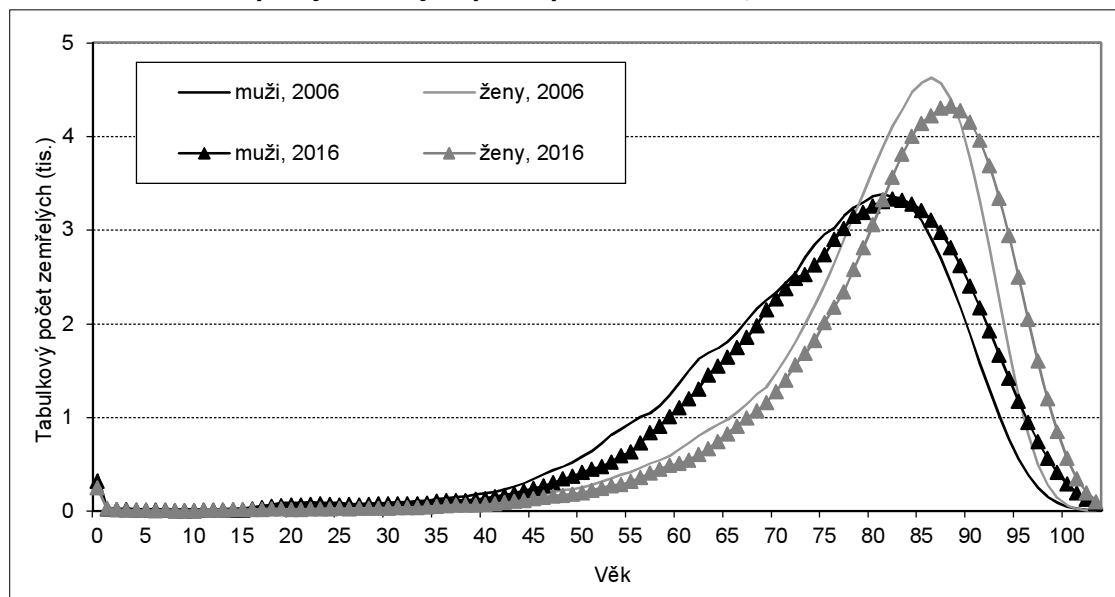
* Hrubá míra úmrtnosti je definována jako podíl zemřelých ke střednímu stavu obyvatelstva daného roku (v promílích).

Úroveň úmrtnosti je také možné analyzovat na základě tabulkových počtů zemřelých (ukazatel úmrtnostních tabulek), které nejsou na rozdíl od skutečných počtů zemřelých ovlivněny věkovou strukturou, resp. jejími nerovnoměrnostmi. Tabulková úmrtí žen byla v roce 2016 četnější než u mužů až zhruba od věku 80 let, největší rozdíly byly okolo 90. roku života. U mladších osob byl naopak vyšší tabulkový počet úmrtí mužů než žen, s největší převahou okolo 70 let, přičemž výraznější rozdíly byly patrné ve věku od 50 let.

Tabulková úmrtí žen byla také více koncentrována do užšího věkového intervalu, než tomu bylo u mužů (obr. 6.1). Věk s maximálním počtem tabulkových úmrtí (neboli věk, kdy nejčastěji dochází k úmrtí) mužů se

za poslední dekádu posunul pouze o rok z 81 na 82 let, u žen o dva roky z 86 na 88 let. Větší počet zemřelých ve srovnání let 2006 a 2016 byl u mužů nad 83 let a u žen nad 88 let.

Obr. 6.1 Tabulkové počty zemřelých podle pohlaví a věku*, 2006 a 2016

* Ukazatel úmrtnostních tabulek udávající počet zemřelých podle věku při standardizované věkové struktuře.

Naděje dožití (respektive střední délka života) v určitém věku je nejpoužívanějším výstupem úmrtnostních tabulek a udává průměrný počet let, který má naději ještě prožít osoba právě x-letá při zachování intenzit úmrtnosti daného období ve všech věcích. Naděje dožití při narození mužů se v roce 2016 zvýšila o 0,4 roku na 76,22 let. Ještě výrazněji (o 0,6 let) se zvýšil stejný ukazatel u žen – na 82,05 let. Průměrné roční tempo růstu od roku 2006 bylo u mužů 0,28 let a v případě žen 0,24 let. V poslední dekádě klesla naděje dožití při narození meziročně pouze u žen v letech 2009 (-0,01 roku) a 2015 (-0,24 roku).

Tab. 6.4 Naděje dožití ve vybraném věku podle pohlaví, 2006–2016

Věk	Muži							Ženy						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0	73,45	74,69	75,00	75,23	75,78	75,82	76,22	79,67	80,74	80,88	81,13	81,69	81,45	82,05
20	54,07	55,19	55,48	55,71	56,24	56,26	56,67	60,06	61,11	61,24	61,45	62,01	61,77	62,43
30	44,49	45,59	45,84	46,11	46,61	46,64	47,05	50,20	51,27	51,38	51,60	52,15	51,92	52,57
40	34,98	36,05	36,31	36,55	37,02	37,08	37,46	40,45	41,50	41,60	41,81	42,36	42,12	42,81
50	26,02	26,94	27,20	27,42	27,87	27,90	28,25	31,02	32,00	32,10	32,28	32,83	32,57	33,28
60	18,18	18,94	19,09	19,21	19,59	19,58	19,91	22,13	23,02	23,11	23,28	23,78	23,51	24,22
65	14,79	15,47	15,59	15,68	16,02	16,01	16,30	18,01	18,82	18,91	19,09	19,54	19,25	19,94
70	11,65	12,31	12,45	12,54	12,84	12,81	13,06	14,07	14,87	14,94	15,15	15,54	15,26	15,94
80	6,40	6,84	6,97	7,19	7,33	7,49	7,70	7,36	7,94	7,97	8,20	8,47	8,24	8,96

Celkově naděje dožití při narození vzrostla mezi roky 2006 a 2016 u mužů o 3,8 % a v případě žen o 3,0 %, což odpovídalo prodloužení naděje dožití o 2,77 roku v případě mužů a o 2,38 roku u žen. S rostoucím věkem se však relativní nárůst naděje dožití zvyšoval. Nejvyšší relativní nárůst střední délky života měli 80letí – muži o 20,3 % a ženy o 21,8 %.

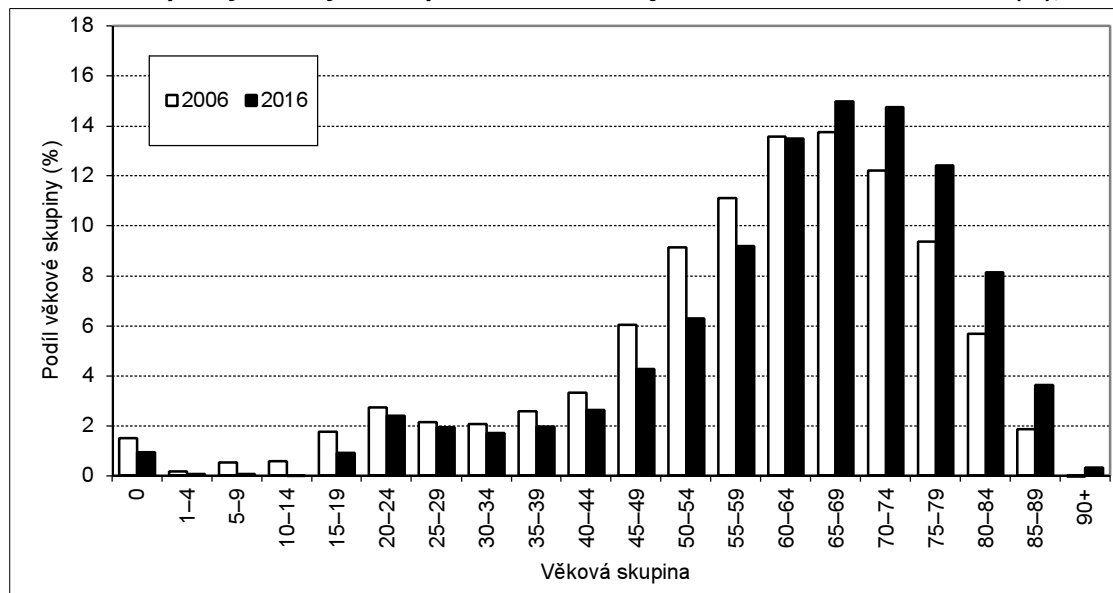
Mírně odlišným vývojem naděje dožití podle pohlaví se změnil i její rozdíl mezi muži a ženami. Naděje dožití při narození byla v roce 2006 o 8,5 % vyšší u žen, zatímco v roce 2016 to bylo o něco méně – o 7,7 %. S rostoucím věkem se zaostávání mužů v naději dožití zvyšuje k maximu okolo věku 65 let (rozdíl zhruba 18 % v roce 2016). U nejstarších osob je pak zase o něco nižší. Například u 80letých byl rozdíl v naději dožití podle pohlaví 14,0 % v roce 2016.

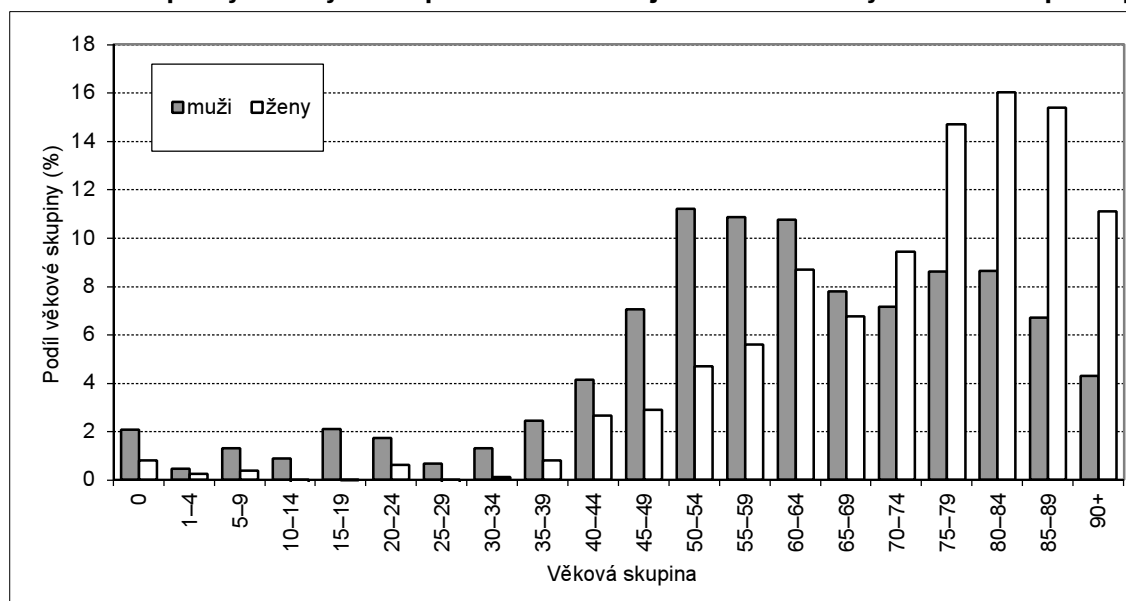
Rozdíly v naději dožití podle pohlaví lze hodnotit i na základě příspěvků jednotlivých věkových skupin k tomuto rozdílu, který je možné spočítat z ukazatelů úmrtnostních tabulek. Diference mezi střední délkou života při narození mužů a žen se snížila z 6,22 let na 5,84 mezi roky 2006 a 2016. Na počátku sledovaného období k rozdílu nejvíce přispěla úmrtnost ve věku 55–74 let, která se na diferenci podílela z 50,6 %. O deset let později byl nejvyšší podíl příspěvků ve věku 60–79 let a to 55,6 %. Mužská nadúmrtnost byla z pohledu měr úmrtnosti nejvýraznější ve věkové skupině 20–29 let, ale vzhledem k relativně nízkým počtům úmrtí neměla tato subpopulace tak výrazný vliv na rozdíl v naději dožití podle pohlaví.

Obr. 6.2 Příspěvky věkových skupin k rozdílu naděje dožití mezi muži a ženami (%), 2006 a 2016

K růstu naděje dožití mužů při narození mezi roky 2006 a 2016 (o 2,77 let) přispěl nejvíce pokles úmrtnosti ve věkových skupinách 50–64 let (32,8 %) a 75 let a více (28,2 %). V případě žen byl nárůst ve stejném období (o 2,38 let) koncentrován do užšího věkového intervalu, když za 57,2 % nárůstu naděje dožití při narození stála úmrtnost žen ve věku 75 let a více.

Obr. 6.3 Příspěvky věkových skupin k rozdílu naděje dožití mezi roky 2006 a 2016 podle pohlaví (%)

Tab. 6.5 Zemřelí podle pohlaví a vybraných příčin smrti, 2006–2016*

Základní příčina smrti (kód dle MKN)	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Muži celkem	52 706	54 141	54 550	55 098	53 740	55 934	54 880
Novotvary (C00–D48)	15 492	15 180	15 189	15 208	15 252	15 105	15 385
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 397	1 154	1 190	1 179	1 128	1 162	1 183
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	4 065	3 907	3 838	3 733	3 582	3 563	3 604
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	1 365	1 314	1 360	1 422	1 509	1 327	1 421
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	691	1 202	1 223	1 914	1 830	1 977	1 995
Diabetes mellitus (E10–E14)	656	1 041	1 045	1 687	1 598	1 689	1 701
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	23 810	24 121	24 179	23 701	22 489	23 425	22 257
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	11 217	12 844	12 886	13 412	12 603	12 777	11 787
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	3 820	3 884	3 670	3 627	3 165	2 869	2 693
Selhání srdce (I50)	1 292	2 003	2 076	1 454	1 456	1 778	2 095
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	5 538	4 306	4 339	4 249	3 885	3 929	3 707
Ateroskleróza (I70)	2 700	1 432	1 407	809	647	695	705
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	3 013	3 253	3 230	3 853	3 520	4 115	3 984
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	2 695	2 562	2 487	2 609	2 537	2 626	2 552
Vnější příčiny nemoci a úmrtnosti (V01–Y98)	4 082	4 142	4 060	3 848	3 860	3 903	3 667
Dopravní nehody (V01–V99)	829	651	624	590	598	635	536
Sebevraždy (X60–X84)	1 142	1 337	1 370	1 291	1 195	1 130	1 059
Ostatní	2 923	3 681	4 182	3 965	4 252	4 783	5 040
Ženy celkem	51 735	52 707	53 639	54 062	51 925	55 239	52 870
Novotvary (C00–D48)	12 688	12 359	12 494	12 241	12 351	12 302	12 421
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 082	958	953	922	909	912	880
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	1 451	1 675	1 748	1 678	1 664	1 686	1 712
Zhoubný novotvar prsu (C50)	1 909	1 725	1 678	1 692	1 581	1 609	1 685
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	870	1 592	1 469	2 372	2 260	2 514	2 526
Diabetes mellitus (E10–E14)	831	1 337	1 202	2 061	1 902	2 039	2 065
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	28 750	28 604	28 867	28 030	26 138	27 544	25 354
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	11 735	13 895	14 007	14 524	13 436	13 882	11 961
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	3 051	2 890	2 844	2 762	2 311	2 115	1 980
Selhání srdce (I50)	1 350	2 211	2 404	1 683	1 589	2 040	2 462
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	8 379	6 497	6 330	6 067	5 525	5 657	5 088
Ateroskleróza (I70)	3 670	2 010	1 961	1 096	939	985	909
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	2 657	2 437	2 652	2 980	2 690	3 363	3 144
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	2 035	1 969	2 004	1 998	1 937	2 033	1 960
Vnější příčiny nemoci a úmrtnosti (V01–Y98)	1 773	1 831	1 786	1 750	1 854	1 909	1 844
Dopravní nehody (V01–V99)	258	220	189	170	188	176	179
Sebevraždy (X60–X84)	258	252	277	282	293	254	257
Ostatní	2 962	3 915	4 367	4 691	4 695	5 574	5 621

* K větším aktualizacím MKN-10 došlo v letech 2009, 2012 a 2013.

Statistika zemřelých podle příčin smrti byla v analyzovaných letech 2006–2016 ovlivněna metodickými změnami, které více či méně ovlivnily i srovnatelnost dat v čase. Od roku 2007 docházelo ke změnám praxe ve směru zkvalitnění kódovacích procedur při výběru základní příčiny smrti, které vyústily zavedením automatizovaného kódování příčin smrti (software IRIS) v roce 2011. Od roku 2009 jsou navíc implementovány aktualizace desáté revize mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) vyhlášené Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Poslední výrazná aktualizace klasifikace v roce 2013 a změny ve formuláři „List o prohlídce zemřelého“ (LPZ)¹⁸ a v systému předávání dat o příčinách smrti Českému statistickému

¹⁸ V souladu s mezinárodním doporučením se rozšířila část I LPZ určená pro vykazování příčin smrti o čtvrtý řádek a také se rozšířila část pro popis vnějších příčin smrti.

úřadu ve stejném roce vedly zejména ke zvýšení počtu úmrtí na diabetes mellitus. Dřívější změny mj. ovlivnily statistiku úmrtnosti na hypertenzi, selhání srdce, cévní nemoci mozku, pneumonii či aterosklerózu¹⁹.

Nejčastějšími příčinami úmrtí u mužů byly v roce 2016 (platí to i dlouhodobě) nemoci oběhové soustavy (40,6 % z celkového počtu úmrtí mužů; meziroční pokles o 1 168) a novotvary (28,0 %; meziroční nárůst o 280). S větším odstupem pak následovaly nemoci dýchací soustavy (7,3 %; -131) a vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (6,7 %; -236). Na nemoci trávicí soustavy zemřelo v posledních dvou letech 4,7 % mužů (meziroční pokles o 74 zemřelých). "Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek", z nichž v 85 % šlo o diabetes mellitus, tvořily 3,6 % ze všech úmrtí mužů (meziroční nárůst o 18). Ve srovnání s rokem 2006 poklesl podíl úmrtí na nemoci oběhové soustavy, novotvary, vnější příčiny a nemoci trávicí soustavy. Naopak ve srovnání let 2006 a 2016 narostlo zastoupení nemocí dýchací soustavy a „nemocí endokrinních, výživy a přeměny látek“ a ostatních (tj. kapitol MKN-10 konkrétně neuvedených v tab. 6.5; vliv změny metodiky – viz výše).

První tři nejčastější kategorie příčin smrti mužů byly stejné i u žen. Nemoci oběhové soustavy ale tvoří u žen vyšší podíl na všech úmrtí, v roce 2016 konkrétně 48,0 % (meziročně o 2 190 úmrtí méně), a naopak podíl úmrtí na novotvary je u žen nižší než u mužů – 23,5 % v roce 2016 (meziročně o 119 více). Nemoci dýchací soustavy byly odpovědné za 5,9 % (-219 zemřelých) úmrtí žen v posledním sledovaném roce. Čtvrtou nejčastější příčinou úmrtí u žen však byly „nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek“ s 4,8% zastoupením v roce 2016. Nemoci trávicí soustavy se na úmrtích žen podílely v posledních dvou letech z 3,7 %, obdobně se podíl neměnil ani u vnějších příčin úmrtí (3,5 %). Mezi roky 2006 a 2016 poklesl podíl úmrtí na nemoci oběhové soustavy, novotvary a nemoci trávicí soustavy. Naopak narostlo zastoupení nemocí dýchací soustavy, „endokrinní, výživy a přeměny látek“, mírně i vnějších příčin úmrtí a ostatních.

Hodnoty standardizované míry úmrtnosti²⁰ se v roce 2016 meziročně snížily u mužů o 4,6 % a v případě žen o 6,7 %. Oproti roku 2006 byl pokles u mužů 16,9 % a u žen 18,1 %. Meziročně se snížily standardizované míry úmrtnosti u všech nejčastějších hlavních příčin smrti u obou pohlaví. Z dlouhodobého hlediska (v posledním desetiletí) rostly pouze kategorie „nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek“, což platilo pro muže i ženy (výsledky byly ovšem ovlivněny metodologickými změnami, viz výše).

Standardizované míry celkové úmrtnosti byly v roce 2016 výrazně vyšší u mužů než žen v případě vnějších příčin nemocnosti a úmrtnosti (2,5 násobek) a u nemocí dýchací soustavy (2,0 násobek). Vyšší než celková mužská nadúmrtost (1,6 násobek) byla zaznamenána i u novotvarů a nemocí trávicí soustavy (1,7 násobek). Naopak nižší mužskou nadúmrtost vykazovaly nemoci oběhové soustavy (1,4 násobek) a „nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek“ (1,3 násobek).

¹⁹ Viz podrobněji *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2011* (Kód publikace: 4007-12, <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-v-roce-2011-d1xwfw0a13>).

²⁰ Účelem standardizace je vyloučení vlivu věkové struktury daného roku, čímž je umožněno porovnávat míry úmrtnosti z různých období. Pro tuto standardizaci (jejíž formou je rovněž i konstrukce úmrtnostních tabulek) byl použit nový standard evropské populace, vydaný Eurostatem v roce 2013. Výše úmrtnosti a její vývoj je volbou standardu ovlivněna, proto se může lišit vývoj úmrtnosti hodnocený pomocí úmrtnostních tabulek a standardizované míry úmrtnosti podle standardu evropské populace.

Tab. 6.6 Standardizované* míry úmrtnosti podle pohlaví a vybraných příčin smrti (na 100 000 obyvatel), 2006–2016

Základní příčina smrti (kód dle MKN)	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Muži celkem	1 846,9	1 682,1	1 658,8	1 647,3	1 568,5	1 607,0	1 533,9
Novotvary (C00–D48)	468,5	412,9	403,8	394,2	390,4	381,4	378,3
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	44,9	33,5	33,3	33,3	30,4	30,9	30,7
Zhoubný novotvar průdušky a plicí (C34)	112,7	98,6	94,6	90,0	85,3	83,5	81,8
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	53,4	45,0	44,8	44,7	47,4	40,6	41,6
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	22,3	37,0	37,5	59,0	55,1	60,1	59,1
Diabetes mellitus (E10–E14)	21,4	31,4	30,8	51,3	47,9	51,5	50,3
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	965,2	850,2	833,0	798,3	734,6	747,8	691,2
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	444,7	456,8	445,3	453,8	414,4	415,4	370,6
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	129,2	117,0	107,8	104,4	88,0	78,3	71,7
Selhání srdce (I50)	49,1	69,8	70,6	48,8	47,4	57,2	66,1
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	241,2	158,1	157,2	148,7	131,4	127,9	116,7
Ateroskleróza (I70)	123,7	56,1	52,9	31,1	22,7	24,1	22,2
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	120,2	109,9	104,4	120,3	108,7	123,6	116,3
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	73,0	63,9	60,5	63,6	60,8	62,1	59,8
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01–Y98)	101,7	96,9	94,6	90,4	91,7	91,9	85,0
Dopravní nehody (V01–V99)	16,6	12,7	12,3	11,8	11,7	12,5	10,6
Sebevraždy (X60–X84)	24,9	27,0	28,3	26,7	24,5	22,9	21,7
Ostatní	96,0	111,2	124,9	121,5	127,3	140,1	144,2
Ženy celkem	1 198,9	1 090,9	1 089,3	1 074,9	1 009,9	1 052,6	981,7
Novotvary (C00–D48)	264,6	236,0	235,5	227,0	225,0	221,3	219,3
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	22,9	18,5	18,1	17,3	16,5	16,4	15,8
Zhoubný novotvar průdušky a plicí (C34)	29,5	31,5	32,1	30,4	29,6	29,6	29,6
Zhoubný novotvar prsu (C50)	40,2	33,1	31,4	31,8	29,1	29,0	30,1
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	19,1	32,1	29,1	46,7	44,0	47,2	46,9
Diabetes mellitus (E10–E14)	18,3	26,7	23,7	40,2	36,8	38,1	38,2
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	702,7	615,7	609,9	577,7	526,6	541,0	482,8
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	287,0	302,7	299,7	302,1	274,6	276,0	229,9
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	70,2	60,0	58,5	54,6	45,2	40,1	36,6
Selhání srdce (I50)	32,9	46,8	51,1	35,3	32,3	39,8	46,9
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	203,3	138,2	131,0	123,8	109,8	109,6	95,8
Ateroskleróza (I70)	96,5	45,2	43,2	23,4	19,7	20,5	17,8
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	63,7	51,3	53,7	58,9	52,2	63,9	58,4
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	43,9	39,0	39,1	38,2	36,3	37,7	35,5
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01–Y98)	39,0	37,2	35,2	34,1	35,5	36,4	34,3
Dopravní nehody (V01–V99)	4,9	4,1	3,6	3,2	3,5	3,3	3,3
Sebevraždy (X60–X84)	5,0	4,7	5,1	5,2	5,5	4,7	4,7
Ostatní	85,0	84,9	92,0	98,9	134,3	152,4	151,4

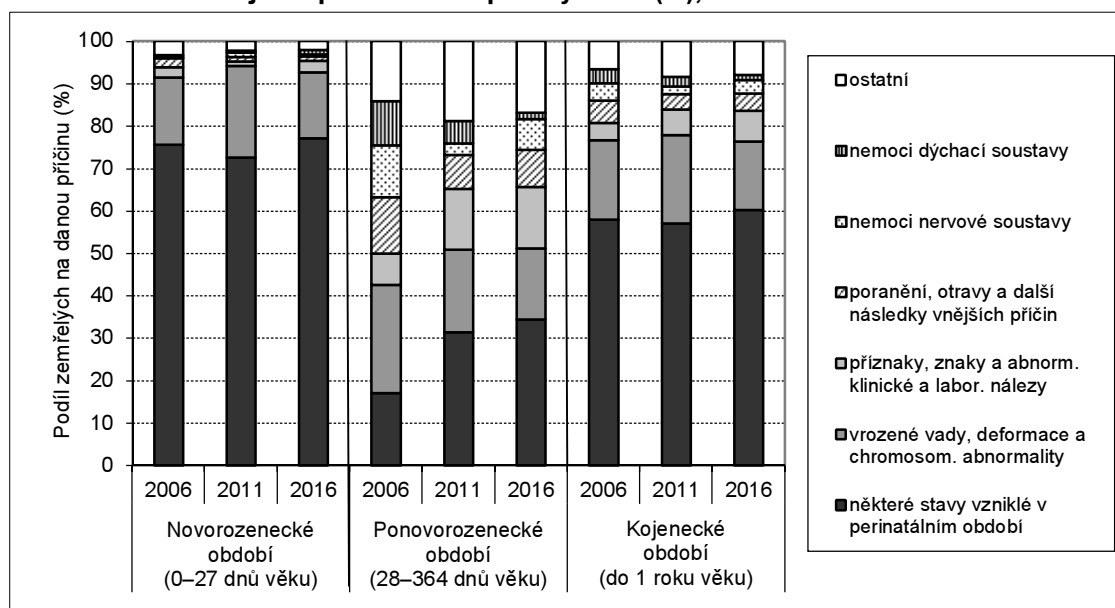
* Pro standardizaci byl použit nový standard evropské populace, vydaný Eurostatem v roce 2013

(zdroj: <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-RA-13-028>).

Kojenci do 1 roku věku nejčastěji umírali na některou z příčin smrti kapitoly nazvané „některé stavy vzniklé v perinatálním období“, v roce 2016 se jednalo o 60,3 % úmrtí. Druhou nejčastější skupinou příčin úmrtí kojenců byly „vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality“ s 16,1 % a třetí „příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy“ se 7,3 %. Ve srovnání s rokem 2006 nebyly změny ve struktuře úmrtí kojenců do 1 roku nijak významné. Struktura úmrtí podle příčin se ale liší v detailnějším rozdělení dle věku kojenců. V novorozeneckém období (0–27 dnů) byly dlouhodobě relativně častěji zastoupeny „některé stavy vzniklé v perinatálním období“ (77,1 % v roce 2016), zatímco v ponovorozeneckém období je tato příčina smrti zastoupena relativně méně (34,4 % v roce 2016). Podíl úmrtí na vrozené vady je v novorozeneckém i ponovorozeneckém období podobný (15,6 %, respektive 16,8 % v roce 2016).

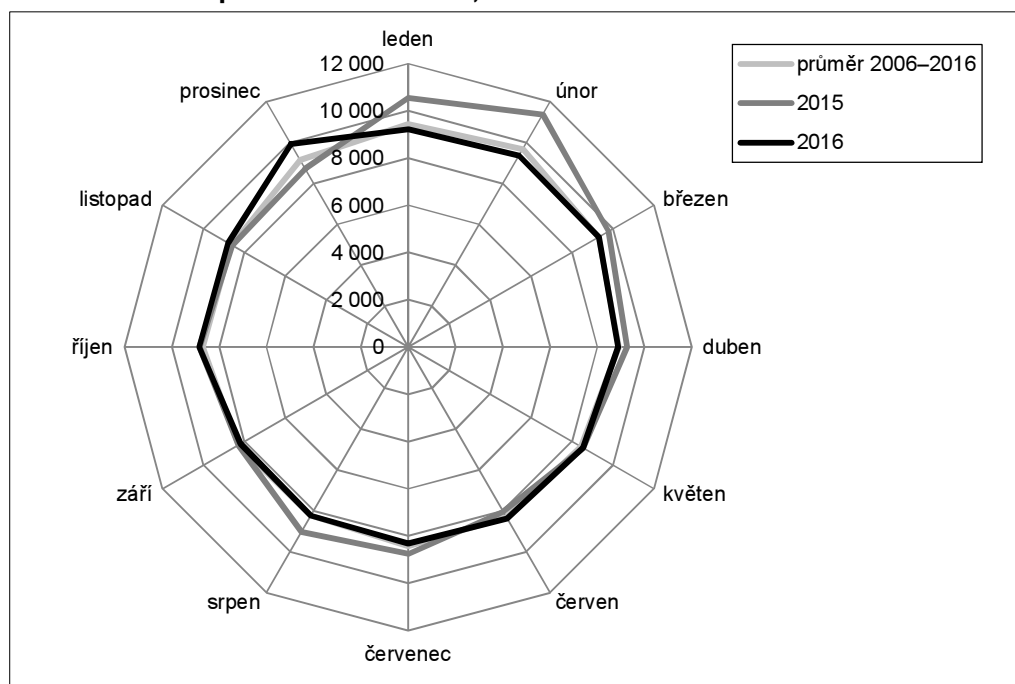

Obr. 6.4 Zemřelí kojenci podle věku a příčiny smrti (%), 2006–2016

V průměru²¹ nejvíce osob umíralo v období prosinec – březen. Nejnižší počty zemřelých byly evidovány v měsících červen – září. Rok 2016 se počtem zemřelých v jednotlivých měsících velmi blížil průměrným hodnotám měsíců za celé období 2006–2016. Výrazněji vybočil pouze v prosinci, kdy zemřelo o 9 % více obyvatel, než byl průměr v poslední dekádě. Oproti roku 2015 zemřelo o rok později podstatně méně osob v prvním čtvrtletí (o 12 %), naopak v posledním čtvrtletí se počet zemřelých mírně zvýšil (o 5 %).

Obr. 6.5 Zemřelí podle měsíce úmrtí*, 2006–2016

* Po přepočtu na stejný počet dní v měsíci.

Dle údajů o místě úmrtí²² obyvatelé ČR nejčastěji umírají ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče (65,5 % v roce 2016). Výrazně méně častá byla úmrtí v domácím prostředí (20,9 %), a dále v zařízení sociálních

²¹ Průměr za sledované období 2006–2016, při standardizaci na stejný počet dní v měsíci.

²² Uváděno na Listu o prohlídce zemřelého.

služeb (7,3 %). Rozložení se liší v jednotlivých věkových skupinách. Děti ve věku 0–14 let umíraly relativně častěji ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče (73,1 % ze všech dětí), naopak relativně méně často v domácím prostředí (15,3 %). U osob ve věku 15–39 byla častější úmrtí na ulici, veřejném místě (15,5 % z úmrtí v této subpopulaci vs. 1,4 % z úmrtí celé populace), což souviselo s vnějšími příčinami jako častým důvodem úmrtí v této věkové skupině. Naopak méně často umíraly ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče (37,5 %). Osoby 40–59leté častěji zemřely v domácím prostředí (28,0 %). V případě věkové skupiny 60 let a více byl zaznamenán mírně vyšší podíl úmrtí v zařízeních sociálních služeb (8,1 %).

Tab. 6.7 Zemřelí podle místa úmrtí*, 2016

Místo úmrtí	Věková skupina				Celkem
	0–14	15–39	40–59	60+	
Celkem	483	1 969	9 883	95 415	107 750
Doma	74	448	2 763	19 186	22 471
Zdravotnické zařízení lůžkové péče	353	739	5 376	64 080	70 548
Zdravotnické zařízení jiné formy zdravotní péče	5	18	88	1 107	1 218
Na ulici, veřejném místě	21	305	512	699	1 537
Při převozu	5	15	81	486	587
V zařízení sociálních služeb	2	30	122	7 725	7 879
Jinde	9	304	664	982	1 959
Nezjištěno	14	110	277	1 150	1 551

* Číselník místa úmrtí v současné podobě je platný od roku 2013.

Počet zemřelých osob s cizím státním občanstvím poklesl z 642 v roce 2015 na 627 v roce 2016. Podíl cizinců na všech zemřelých stagnoval na 0,58 %. Nejčastěji šlo o cizince se státním občanstvím Polska (129 případů), Ukrajiny (110) a Slovenska (95). Tyto tři subpopulace stále tvořily více než polovinu úmrtí všech cizinců. Počty zemřelých osob – obyvatel České republiky, kteří se narodili v cizině, byly však podstatně vyšší. V roce 2016 šlo o 6 001 osob (o 418 méně než v roce 2015), které tvořily 5,57 % z celkového počtu úmrtí (5,77 % o rok dříve). Nejčastěji se jednalo o obyvatele narozené na Slovensku (3 781 zemřelých), kteří ale již většinou měli české státní občanství. Další četné skupiny zemřelých se narodily na Ukrajině (658) a v Polsku (375).

Tab. 6.8 Zemřelí podle státního občanství*, 2006–2016

Státní občanství	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zemřelí cizí státní občané	281	404	561	534	560	642	627
- podíl na všech zemřelých (%)	0,27	0,38	0,52	0,49	0,53	0,58	0,58
Česko	104 160	106 444	107 628	108 626	105 105	110 531	107 123
Polsko	37	66	92	100	84	115	129
Ukrajina	28	67	77	71	89	102	110
Slovensko	44	65	123	96	106	126	95
Rusko	14	31	35	34	47	40	58
Německo	19	25	38	29	33	39	42

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2016.

Tab. 6.9 Zemřelí podle státu narození*, 2012–2016

Země narození	2012	2013	2014	2015	2016
Zemřelí narození v cizině	5 177	6 079	6 423	6 419	6 001
- podíl na všech zemřelých (%)	4,79	5,57	6,08	5,77	5,57
Česko	103 012	103 081	99 242	104 754	101 749
Slovensko	3 250	3 845	4 022	4 103	3 781
Ukrajina	561	608	668	667	658
Polsko	323	377	313	361	375
Rumunsko	166	252	231	279	224
Německo	121	144	148	136	141

* Výběr a řazení států narození podle četnosti v roce 2016. Údaje jsou dostupné až od roku 2012.

7 Migrace

Do České republiky se v roce 2016 přistěhovalo o 20,1 tisíce více osob, než se vystěhovalo. Občanů Slovenska, Ukrajiny a Rumunska přibýlo na našem území nejvíce. Objem zahraničního stěhování byl 54,9 tisíce, o jeden tisíc vyšší než o rok dříve. Počet případů vnitřního stěhování překročil v roce 2016 hranici čtvrt miliónu a oproti předchozímu roku se zvýšil o 8,6 tisíce. Nejčastěji byla evidována změna bydliště mezi obcemi v rámci okresu.

Z dat Informačního systému evidence obyvatel (ISEO) a Cizineckého informačního systému (CIS)²³ vyplývá, že se počet přistěhovalých do ČR v roce 2016 meziročně zvýšil o 2 581 na 37 503 a počet vystěhovalých se naopak snížil o 1 506 na 17 439. Saldo zahraniční migrace se proto zvýšilo o 4 087 na 20 064. Zároveň se mezi roky 2015 a 2016 zvýšil objem zahraničního stěhování z 53 867 na 54 942. Za poslední dekádu byly nejvyšší počty přistěhovalých do ČR (68–104 tis.), stejně jako nejvyšší saldo (35–84 tis.) a objem zahraniční migrace (84–125 tis.), evidovány v letech 2006–2008, zatímco u vystěhovalých bylo nejvyšších hodnot (přes 30 tis.) dosaženo v letech 2006 a 2013. Zastoupení žen na zahraniční migraci se mezi roky 2006 a 2016 zvyšovalo. Zatímco v roce 2006 tvořily ženy 38,4 % přistěhovalých, tak o deset let později to bylo již 44,5 %. U vystěhovalých i salda zahraniční migrace byl trend obdobný jako u přistěhovalých. V roce 2016 zahraničním stěhováním přibýlo do ČR 11 400 mužů a 8 664 žen (tj. ženy tvořily 43,2 %).

Tab. 7.1 Zahraniční migrace podle pohlaví, 2006-2016

	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Přistěhovalí	68 183	22 590	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503
v tom: muži	41 985	12 440	17 054	16 467	23 115	19 022	20 817
ženy	26 198	10 150	13 244	13 112	18 510	15 900	16 686
Vystěhovalí	33 463	5 701	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439
v tom: muži	20 355	3 109	11 901	18 040	11 238	10 502	9 417
ženy	13 108	2 592	8 104	12 836	8 726	8 443	8 022
Objem zahraničního stěhování	101 646	28 291	50 303	60 455	61 589	53 867	54 942
Saldo zahraničního stěhování	34 720	16 889	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064
v tom: muži	21 630	9 331	5 153	-1 573	11 877	8 520	11 400
ženy	13 090	7 558	5 140	276	9 784	7 457	8 664

Tab. 7.2 Přistěhovalí podle věku, 2006-2016

Věková skupina	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–14	3 784	3 087	3 399	3 592	5 781	5 499	5 309
15–34	39 954	13 416	16 960	16 950	22 462	19 597	21 313
35–49	19 330	4 089	6 810	6 040	8 958	6 591	7 500
50–64	4 608	1 469	2 548	2 309	3 570	2 379	2 526
65+	507	529	581	688	854	856	855
Podíl (%) věkové skupiny: 0–14	5,5	13,7	11,2	12,1	13,9	15,7	14,2
15–64	93,7	84,0	86,9	85,5	84,1	81,8	83,6
65+	0,7	2,3	1,9	2,3	2,1	2,5	2,3
Průměrný věk přistěhovalých	31,7	28,6	30,5	29,8	29,7	28,4	29,1

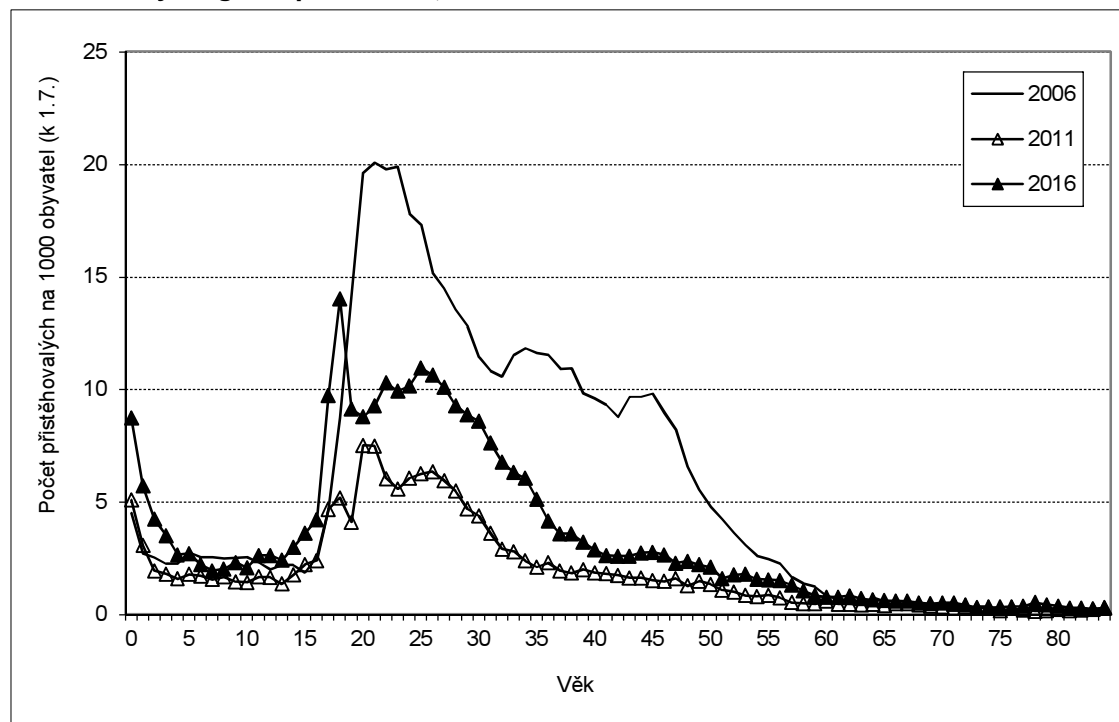
Počty přistěhovalých osob meziročně klesly pouze u dětí ve věku 0–14 let z 5 499 na 5 309 a nepatrně i u 65letých a starších z 856 na 855. Absolutně nejvíce v roce 2016 vzrostly u nejpočetnější (z pohledu počtu přistěhovalých) věkové skupiny 15–34 let a to z 19 597 na 21 313. Relativně největší nárůst byl potom zaznamenán u věkové skupiny 35 až 49 let (o 14 %, absolutně z 6 591 na 7 500). V roce 2016 byl evidován

²³ Správcem ISEO je Ministerstvo vnitra ČR, správcem CIS je Ředitelství služby cizinecké policie. V letech 2001–2007 a od července 2012 do současnosti je zdrojem údajů o zahraničním stěhování cizinců Ředitelství služby cizinecké policie, zatímco v mezidobí byly informace poskytovány z ISEO.

mezi přistěhoválými větší podíl dětí, než tomu bylo v roce 2006. Rostlo i zastoupení starších imigrantů ve věku 65 let a více. Průměrný věk přistěhoválých kolísal v rozmezí 28–32 let, v roce 2016 činil 29,1 roku.

Míry imigrace podle věku jsou ovlivněny nejen počtem přistěhoválých, který sám o sobě značně kolísá, ale i věkovou strukturou domácí populace. V roce 2016 byly míry imigrace nejvyšší ve věkové kategorii 17–28 let, což souvisí s ukončením středoškolského a vysokoškolského vzdělání a následným vstupem na pracovní trh v ČR. U starších imigrantů intenzita migrace klesala. Při srovnání s rokem 2006 vzrostla míra imigrace výrazněji pouze u dětí ve věku 0–4 let a u mladistvých ve věku 15–18 let. Naopak nejvýraznější pokles byl sledován u obyvatel ve věku 19 až 25 let a 33 až 47 let (v každém věku byl pokles vyšší než 5 promilových bodů).

Obr. 7.1 Míry imigrace podle věku, 2006–2016

Tab. 7.3 Vystěhoválení podle věku, 2006-2016

Věková skupina	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–14	2 022	873	1 645	2 402	2 096	2 093	2 039
15–34	18 212	2 250	9 028	13 914	9 265	8 574	8 088
35–49	10 164	1 682	6 092	9 627	5 406	5 147	4 663
50–64	2 784	685	2 846	4 250	2 551	2 403	2 007
65+	281	211	394	683	646	728	642
Podíl (%) věkové skupiny: 0–14	6,0	15,3	8,2	7,8	10,5	11,0	11,7
15–64	93,1	81,0	89,8	90,0	86,3	85,1	84,6
65+	0,8	3,7	2,0	2,2	3,2	3,8	3,7
Průměrný věk vystěhováých	32,8	33,7	35,0	35,0	33,7	33,8	33,2

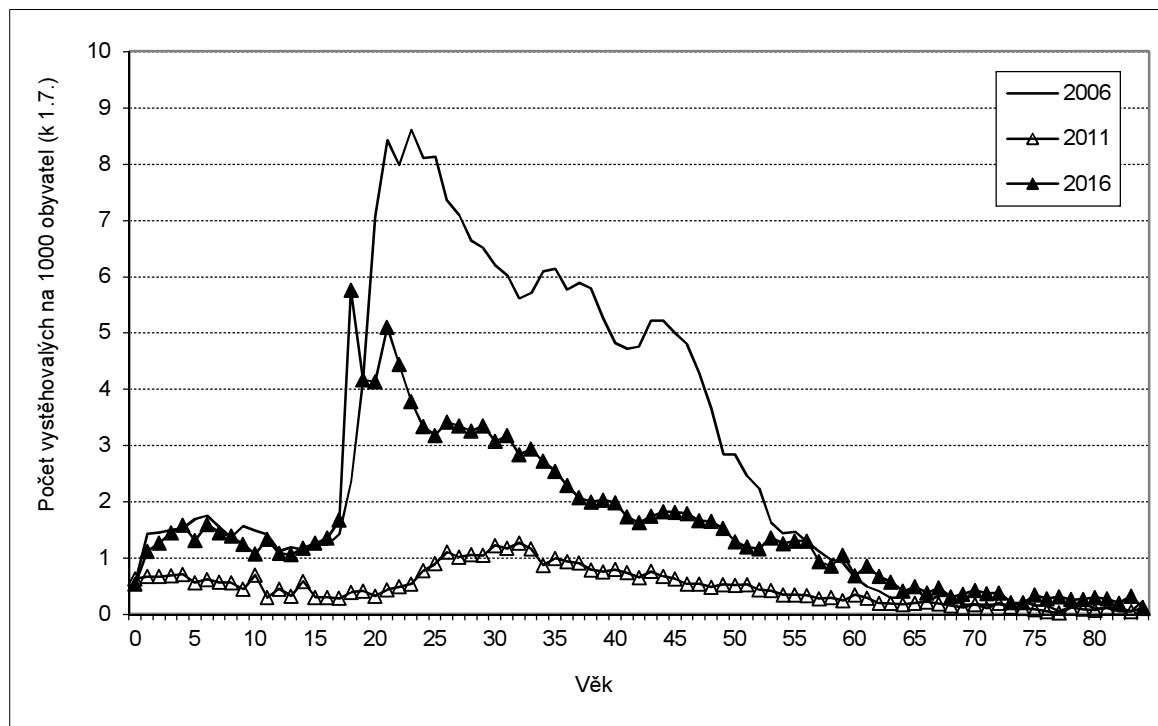
U vystěhováých klesly meziročně jejich počty napříč věkovým spektrem. Relativně nejvíce (o 16 %) poklesl počet vystěhováých ve věku 50–64 let z 2 403 na 2 007. Obdobně jako u přistěhoválých rostlo zastoupení dětí ve věku do 14 let a u 65letých a starších při srovnání let 2006 a 2016, ačkoliv trend v mezidobí nebyl jednoznačný. Průměrný věk vystěhováých ve zkoumaném období značně kolísal a pohyboval se mezi 32,8 lety v roce 2006 a 39,4 lety v roce 2009, přičemž v posledních třech letech se spíše držel v nižších hodnotách (33,2 let v roce 2016).

Křivky měr emigrace podle věku (obr. 7.2) měly podobný tvar jako v případě imigrace, ale míry dosahovaly nižších intenzit. V roce 2016 byly nejvyšší ve věku 18 až 22 let. Směrem ke starším věkům pak bylo možné pozorovat pokles intenzit emigrace. Na rozdíl od měr imigrace bylo nízké hodnoty možné sledovat i u nejmladších dětí. Při srovnání let 2006 a 2016 došlo k poklesu intenzit emigrace téměř v celém produktivním věku zhruba mezi 20 až 50 lety.

Obr. 7.2 Míry emigrace podle věku, 2006–2016

Saldo zahraničního stěhování, které dosáhlo v posledním sledovaném roce 20 064 osob, bylo kladné ve všech sledovaných věkových skupinách (tab. 7.4). Nejvíce (ze dvou třetin) se na něm podílely osoby ve věku 15–34 let se saldem 13 225 osob (o 2 202 více než rok před tím). Podstatný nárůst salda byl zaznamenán i u věkové skupiny 35–49 let a to z 1 444 na 2 837. Oproti roku 2015 pokleslo saldo pouze u dětí do 14 let a to z 3 406 na 3 270.

Tab. 7.4 Saldo zahraničního stěhování podle věku, 2006–2016

Věková skupina	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–14	1 762	2 214	1 754	1 190	3 685	3 406	3 270
15–34	21 742	11 166	7 932	3 036	13 197	11 023	13 225
35–49	9 166	2 407	718	-3 587	3 552	1 444	2 837
50–64	1 824	784	-298	-1 941	1 019	-24	519
65+	226	318	187	5	208	128	213

Čtyři nejpočetnější státní občanství přistěhovalých zůstaly v roce 2016 stejné jako v předchozím roce, jednalo se o občany Slovenska, Ukrajiny, ČR a Ruska. Na pátém místě byli občané Vietnamu. Od roku 2012 se na prvních dvou místech střídali občané Slovenska a Ukrajiny. U vystěhovaných se meziročně neměnilo pořadí tří nejpočetnějších státních občanství – ČR, Ukrajiny a Ruska. Na dalším místě se v roce 2016 Slováci dostali před Vietnamce. Občané ČR a Ukrajiny byli vždy na prvních dvou místech v posledních pěti letech. Ani pořadí u salda stěhování nedoznalo v roce 2016 podstatných změn. Saldo stěhování bylo nejvyšší u občanů Slovenska, Ukrajiny, Rumunska a Bulharska. Slováci jsou každoročně na prvním místě od roku 2011.

Tab. 7.5 Nejčtenější státní občanství zahraničních migrantů, 2006–2016

Ukazatel, pořadí	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Přistěhovalí - 1.	Ukrajina	Slovensko	Ukrajina	Slovensko	Ukrajina	Slovensko	Slovensko
2.	Slovensko	Rusko	Slovensko	Ukrajina	Slovensko	Ukrajina	Ukrajina
3.	Vietnam	Ukrajina	Rusko	Rusko	Rusko	ČR	ČR
4.	Rusko	ČR	ČR	ČR	ČR	Rusko	Rusko
5.	Moldavsko	Německo	Vietnam	Německo	Vietnam	Rumunsko	Vietnam
Vystěhovalí - 1.	Ukrajina	ČR	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	ČR	ČR
2.	Rusko	Slovensko	ČR	ČR	ČR	Ukrajina	Ukrajina
3.	Vietnam	Německo	Vietnam	Rusko	Vietnam	Rusko	Rusko
4.	ČR	Polsko	Rusko	Vietnam	Rusko	Vietnam	Slovensko
5.	USA	Velká Británie	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Vietnam
Saldo stěhování - 1.	Ukrajina	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko
2.	Slovensko	Rusko	Rusko	Německo	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina
3.	Vietnam	Ukrajina	Německo	Bulharsko	Rusko	Rumunsko	Rumunsko
4.	Rusko	USA	USA	Rumunsko	Německo	Bulharsko	Bulharsko
5.	Moldavsko	Německo	Bulharsko	Maďarsko	Rumunsko	Německo	Maďarsko

V úhrnu za období 2011–2016 získala Česká republika stěhováním 28,3 tisíce obyvatel slovenského státního občanství, což představovalo 33,8 % z celkového migračního salda. Významné bylo i saldo v případě občanů sousedního Německa, kdy se v posledních šesti letech přistěhovalo do ČR o 6,4 tisíce Němců více, než se jich vystěhovalo.

Tab. 7.6 Zahraniční migrace podle státního občanství*, 2006–2016

Státní občanství	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Přistěhovalí	68 183	22 590	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503
z toho občanství: ČR	2 058	1 917	1 691	1 736	3 135	3 333	2 695
Slovensko	6 781	4 368	4 825	6 475	6 903	6 682	6 706
Německo	797	1 338	1 319	1 676	1 613	1 123	1 040
Polsko	949	612	576	587	640	606	740
Rakousko	111	326	188	207	116	123	127
Ukrajina	30 150	1 980	5 919	3 744	8 445	5 454	5 778
Rumunsko	449	437	661	931	1 231	1 334	1 648
Vystěhovalí	33 463	5 701	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439
z toho občanství: ČR	2 075	3 233	3 331	3 724	3 910	3 921	3 998
Slovensko	629	979	866	1 634	1 329	1 480	1 414
Německo	63	366	269	377	217	278	221
Polsko	96	228	153	267	248	269	147
Rakousko	16	139	146	137	41	86	28
Ukrajina	17 157	91	7 733	10 965	4 488	3 208	2 443
Rumunsko	276	19	54	66	140	96	121
Saldo zahraniční migrace	34 720	16 889	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064
z toho občanství: ČR	-17	-1 316	-1 640	-1 988	-775	-588	-1 303
Slovensko	6 152	3 389	3 959	4 841	5 574	5 202	5 292
Německo	734	972	1 050	1 299	1 396	845	819
Polsko	853	384	423	320	392	337	593
Rakousko	95	187	42	70	75	37	99
Ukrajina	12 993	1 889	-1 814	-7 221	3 957	2 246	3 335
Rumunsko	173	418	607	865	1 091	1 238	1 527

* Vyběr zemí: ČR, země sousedící s ČR a další nejčtenější skupiny podle salda migrace v roce 2016.

Podle administrativních záznamů o zahraničním stěhování Česká republika od roku 2011 stěhováním obyvatele svých sousedních států získávala každoročně, a to jak v úhrnném pohledu na všechny občany sousedních států jako celek, tak v případě všech čtyř jednotlivých státních občanství. Bilance zahraniční

migrace s Poláky a Rakušany však byla mnohem nižší než u Slováků a Němců (necelých 2,5 tisíce Poláků a 0,5 tisíce Rakušanů za období 2011–2016). Třetí nejvyšší saldo stěhování za posledních šest let připadlo Rumunsku, jehož obyvatel přibýlo v ČR 5,7 tisíce. Jedno z nejvyšších kladných sald zahraničního stěhování obvykle mívají i občané Ukrajiny, ale z důvodu záporných sald v letech 2012 a 2013 byl jejich souhrnný přírůstek od roku 2011 pouze 2,4 tisíce.

Od roku 2012 se každoročně zvyšuje objem vnitřního stěhování (změna bydliště přes hranici obce), mezi roky 2015 a 2016 to bylo o 8 609 na 250 722. Na objemu vnitřní migrace se více podílí ženy. Ve sledovaném období se jejich poměr mírně zvýšil z 51,7 % v roce 2006 na 53,3 % v roce 2016, kdy své bydliště do jiné obce v ČR změnilo 117 033 mužů a 133 689 žen. Nejčastějším druhem stěhování²⁴ bylo v roce 2016 stěhování z obce do obce v rámci okresu s 107 994 případy, o 2 980 více než rok předtím. Meziročně ale nejvíce přibýlo mezikrajského stěhování – o 4 787 více na 90 493. Mírně více bylo i případů stěhování mezi okresy v rámci kraje (o 842 na 52 235). Struktura stěhování podle druhu se výrazně nemění. V roce 2016 byl podíl stěhování mezi obcemi v rámci okresu 43,1 % (44,5 % v roce 2006), u stěhování mezi okresy v rámci kraje 20,8 % (19,4 % o deset let dříve) a u mezikrajského stěhování 36,1 % (stejná hodnota i v roce 2006).

Tab. 7.7 Vnitřní stěhování, 2006–2016

Objem stěhování	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celkem	225 241	231 694	232 828	234 094	238 339	242 113	250 722
z toho: muži	108 765	109 188	109 219	108 933	110 212	111 930	117 033
ženy	116 476	122 506	123 609	125 161	128 127	130 183	133 689
Z obce do obce v rámci okresu	100 183	101 072	102 862	103 700	104 998	105 014	107 994
Z okresu do okresu v rámci kraje	43 700	47 064	47 395	48 946	49 979	51 393	52 235
Z kraje do kraje	81 358	83 558	82 571	81 448	83 362	85 706	90 493

V roce 2016 se nejvyšší počet migrantů mezi obcemi v rámci okresu přestěhoval v okresu České Budějovice (3 087 osob). Stěhování zde bylo koncentrováno mezi město České Budějovice na jedné straně a vyšší počet obcí na straně druhé. Více obyvatel se přitom vystěhovalo z Českých Budějovic do jiné obce v rámci okresu (1 434), než se opačným směrem nastěhovalo (757). Okresem s druhým nejvyšším počtem stěhování uvnitř územního celku byla Karviná (3 047 osob), což je okres s větším počtem velkých měst. Nejčastější proudy stěhování proto byly zaznamenány mezi městy Havířov, Karviná a Orlová.

Nejpočetnější proudy mezi jednotlivými obcemi se ale neděly v rámci jednoho okresu. Vůbec nejsilnější byl totiž migrační proud mezi městy (obcemi) Prahou a Brnem, když se z Brna do Prahy přestěhovalo 877 osob a opačným směrem 248. Další silnější proudy stěhování byly z Prahy do Kladna (527 osob) a opačně (389) a také z Ostravy do Prahy (506 osob). Srovnatelné byly také počty stěhování mezi Jirkovem a Chomutovem (505 ve směru z Jirkova a 366 ve směru do Jirkova).

Nejsilnější mezikrajský proud byl tradičně mezi Hlavním městem Prahou a Středočeským krajem. Z Prahy do Středočeského kraje se v roce 2016 přestěhovalo 14 063 osob, v opačném směru to bylo 8 240 osob. Tento proud tvoří téměř čtvrtinu všech případů mezikrajského stěhování. Druhý nejsilnější proud stěhování byl mezi Ústeckým krajem a Hlavním městem Prahou, když se ve směru z Ústeckého kraje přestěhovalo 2 238 osob a opačně 1 143. Mírně slabší proud byl ještě mezi Ústeckým a Středočeským krajem, když se z Ústeckého vystěhovalo 1 648 osob a ze Středočeského kraje 1 472. Naopak nejslabší byly migrační pohyby mezi Karlovarským a Zlínským krajem (viz tab. 8.7.4 v kapitole 7).

Meziokresní stěhování v rámci téhož kraje bylo v roce 2016 nejčastější mezi Brnem-městem a Brnem-venkovem. Z Brna-města se do Brna-venkova přestěhovalo 2 814 osob, v opačném směru to bylo 1 360. Další významné proudy byly mezi okresy Moravskoslezského kraje. Z okresu Karviná se do Ostravy-města

²⁴ Tradiční dělení vnitřního stěhování ve výstupech ČSÚ.

přestěhovalo 1 133 osob a opačně dalších 807. Další silný proud stěhování byl zaznamenán mezi Ostravou-městem a Frýdkem-Místkem (914 osob) a obráceně (566).

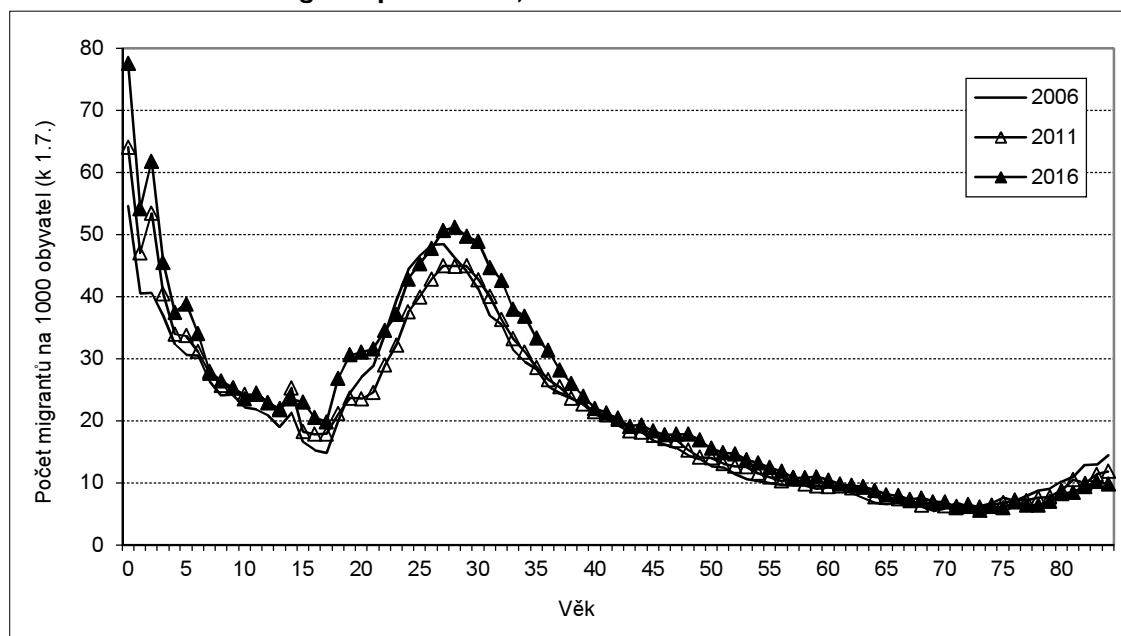
Případy meziokresního stěhování bez podmínky zůstat ve stejném kraji byly nejčetnější mezi hlavním městem Prahou a některými okresy Středočeského kraje. Vůbec nejsilnější proud byl sledován mezi Prahou a okresem Praha-východ (4 206 osob) a naopak (1 853 osob) a mezi hlavním městem a Prahou-západ (3 488 osob) a naopak (1 915 osob). Migrace z Prahy do dalších okresů Středočeského kraje byla již podstatně méně častá (do Kladna 1 209 osob, do Mělníku 999), přičemž opět platilo, že proud opačným směrem byl slabší.

Tab. 7.8 Vnitřní migrace podle věku, 2006–2016

Věková skupina	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–14	43 856	52 960	54 942	56 241	58 150	58 413	59 998
15–34	106 687	93 996	92 502	90 746	91 840	91 837	96 087
35–49	41 069	48 449	49 448	50 500	50 975	52 645	55 290
50–64	21 376	22 776	22 462	22 624	23 187	23 546	24 064
65+	12 253	13 513	13 474	13 983	14 187	15 672	15 283
Podíl (%) věkové skupiny: 0–14	19,5	22,9	23,6	24,0	24,4	24,1	23,9
15–64	75,1	71,3	70,6	70,0	69,6	69,4	70,0
65+	5,4	5,8	5,8	6,0	6,0	6,5	6,1
Průměrný věk migrantů	31,0	30,9	30,7	30,7	30,6	31,0	30,9

Celkový objem vnitřního stěhování meziročně poklesl v rámci sledovaných věkových skupin (tab. 7.8) pouze ve věkové skupině 65letých a starších (o 389 na 15 283). Nejvíce se uvnitř ČR stěhují obyvatelé ve věku 15–34 let – v roce 2016 šlo o 96 087 případů (o 4 250 více než v roce 2015). Početně zastoupenou subpopulací byly i děti do 14 let (59 998 případů změn bydliště mimo obec) a věková skupina 35–49 let (55 290). Zastoupení dětské složky do 14 let se v posledních letech pohybovalo okolo 24 %, osob ve věku 15–64 let okolo 70 % a podíl 65letých a starších byl zhruba 6 %. Oproti roku 2006 narostlo zastoupení nejmladší a mírně i nejstarší subpopulace na objemu vnitřního stěhování. Průměrný věk migrantů se pohyboval mezi 30,6 a 31,0 roky.

Obr. 7.3 Míra vnitřní migrace podle věku, 2006–2016

Intenzita vnitřní migrace byla dlouhodobě nejvyšší u nejmladších dětí, které se stěhují v rámci stěhování s rodiči/rodičem. Poté intenzita migrace klesala až do věku okolo 16–17 let a vzápětí opět rostla směrem k druhému vrcholu ve věku mezi 25 a 30 roky. V tomto věkovém období se migranti často stěhují za prací po absolvování školy nebo s nově založenou rodinou. Následně se intenzita migrace opět snižovala až k minimům okolo 70. roku života. Poté opět mírně stoupala ve spojení se stěhováním starších osob ke konci života (např. do rekreačních objektů, do zařízení sociální péče, k rodině nebo do menšího obydlí). Při srovnání se stavem v roce 2006 lze tvrdit, že intenzita vnitřní migrace poklesla pouze ve věkové skupině 23–26 let a také u osob starších 70 let. V ostatních věcích vzrostla a výrazně zejména u dětí do 5 let a ve věku 28–36 let.

Tab. 7.9 Vnitřní migrace podle státního občanství*, 2006–2016

Státní občanství	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	202 268	205 465	210 893	214 730	219 850	222 860	231 651
ostatní celkem	22 973	26 229	21 935	19 364	18 489	19 253	19 071
z toho: Ukrajina	12 922	10 303	8 292	5 376	4 517	4 930	4 930
Vietnam	3 377	6 280	5 156	5 173	4 683	4 557	4 104
Slovensko	1 382	2 261	2 382	2 640	2 980	3 247	3 355
Rusko	1 008	1 514	1 226	1 208	1 345	1 424	1 456
Mongolsko	622	834	531	548	672	574	625
Podíl cizinců na vnitřním stěhování (%)	10,2	11,3	9,4	8,3	7,8	8,0	7,6

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2016.

Podíl cizinců na vnitřním stěhování se v posledních čtyřech letech pohyboval v rozmezí 7,6–8,3 %. Mezi roky 2006 a 2009 došlo k růstu z 10,2 % na maximální hodnotu v poslední dekádě 17,8 %, poté následoval pokles. V absolutním vyjádření se evidované stěhování mezi obcemi v roce 2016 týkalo 19 071 cizinců (o 182 méně než v roce 2015). Nejvíce změn bydliště bylo zaznamenáno u Ukrajinců (4 930) a Vietnamců (4 104), kteří dohromady tvořili 47 % případů vnitřního stěhování cizinců.

8 Populační vývoj v krajích

Česká republika se od roku 2000 územně člení do čtrnácti vyšších územních samosprávných celků (krajů), jejichž hranice jsou vymezeny zákonem²⁵. Ve sledovaném období let 2006 až 2016 došlo k úpravě hranic krajů pouze jedenkrát. K 1. lednu 2016 se změnila hranice osmi krajů v souvislosti s účinností zákona č. 15/2015 Sb. o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů). Změna hranic znamenala i změnu kraje bydliště obyvatel dotčených území, rozdíl v počtu obyvatel krajů před účinností zákona o hranicích vojenských újezdů a po ní však nebyly velké²⁶, časovou řadu let 2006 až 2016 lze považovat za srovnatelnou. Veškerá data jsou tříděna dle územního členění platného v daném roce události²⁷.

Za posledních deset let, mezi roky 2006 a 2016, se počet obyvatel v osmi krajích zvýšil, v šesti poklesl. V posledních třech letech přesně polovina krajů početně roste a druhá ztrácí. Z hlediska relativní výše přírůstku se vydělují na obou koncích žebříčku dva kraje: Praha a Středočeský na jedné (přírůstkové) a Moravskoslezský a Karlovarský na druhé (úbytkové). Na růstu či úbytku populace se v těchto krajích podílí jak přirozená měna (rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a počtem zemřelých osob), tak migrace.

Trendy ve vývoji plodnosti, úmrtnosti i věkové struktury jsou napříč kraji obdobné: v posledních třech letech dochází k oživení plodnosti, dlouhodobě roste naděje dožití při narození a populace všech krajů stárne i přes rostoucí podíl dětské složky, zároveň ubývá obyvatel v produktivním věku (s mírně specifickým vývojem v Hlavním městě Praze). Věková skladba jednotlivých krajů je však poměrně homogenní, rozdíly v úrovni plodnosti a úmrtnosti nejsou také statisticky příliš významné. Nejvíce regionálně heterogenní zůstává obraz krajů z hlediska intenzity potratovosti, zejména indukované, a podílu dětí narozených mimo manželství. Přírůstky obyvatel zahraniční migrací se koncentrují do hlavního města, vnitřní migraci vévodí stěhování do Středočeského kraje.

8.1 Počet obyvatel a věkové složení

Téměř jedna polovina obyvatel České republiky (47,3 % v roce 2016) má bydliště v jednom ze čtyř nejlidnatějších krajů, druhá polovina pak v ostatních deseti krajích. Úplně nejvíce obyvatel Česka (1 339,0 tisíce) mělo ke konci roku 2016 registrovaný pobyt ve Středočeském kraji (tab. 8.1.1). Druhým krajem co do počtu obyvatel bylo Hlavní město Praha (1 280,5 tisíce obyvatel). Toto pořadí se drží od konce roku 2010. Od roku 2009 je neměnné pořadí krajů také na dalších dvou místech: třetí nejvyšší počet obyvatel má Moravskoslezský kraj (1 209,9 tisíce) a čtvrtý Jihomoravský kraj (1 178,8 tisíce). Na počátku sledované dekády, v roce 2006, byl vůbec nejlidnatějším kraj Moravskoslezský (před Prahou a Středočeským krajem). Důsledkem výrazných úbytků obyvatel však počet obyvatel v Moravskoslezském kraji od roku 2009 klesá²⁸ a početně se přibližuje²⁹ čtvrtému Jihomoravskému kraji, jehož populace naopak početně roste. Nejméně lidnatým krajem je od počátku sledovaného období, resp. již od vytvoření nového krajského členění, kraj Karlovarský, který podle bilance obyvatel k 31. prosinci 2016 měl 296,7 tisíce obyvatel, o 7,9 tisíce méně než před deseti lety.

Dle bilance obyvatel pro rok 2016 se kraje z hlediska populačního přírůstku či úbytku rozdělily přesně na polovinu (tab. 8.1.2). Početní růst zaznamenalo sedm krajů, nejvýznamnější byl v Praze (10,3 %) a ve Středočeském kraji (9,1 %). Seřazeno sestupně podle relativní výše přírůstku, obyvatel dále přibývalo v kraji

²⁵ Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření VÚSC v platném znění.

²⁶ Změna kraje bydliště se dotkla 45 obyvatel.

²⁷ Základní demografické údaje za kraje ČR v desetileté časové řadě přepočtené na stejné územní vymezení správních jednotek (platné k roku vydání) lze najít v Demografické ročenke krajů (kód 130068) na <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2007-az-2016>. Další údaje za kraje ČR jsou k dispozici na stránkách jednotlivých regionálních pracovišť ČSÚ (https://www.czso.cz/csu/czso/regiony_mesta_obce_souhrn).

²⁸ V roce 2009 se Moravskoslezský kraj co do počtu obyvatel přesunul z prvního na třetí místo.

²⁹ Rozdíl v počtu obyvatel Moravskoslezského a Jihomoravského kraje se mezi roky 2006 a 2016 snížil z 116,7 na 31,1 tisíce.

Plzeňském (3,5 ‰), Jihomoravském, Libereckém, Pardubickém a Jihočeském (1,5 ‰). Vysoké přírůstky Prahy a Středočeského kraje se obdobně vyjímaly také v předcházejících letech³⁰. V absolutním počtu v roce 2016 přibýlo v Praze 13,1 tisíce osob a ve Středočeském 12,1 tisíce.

Na straně populačních úbytků se tradičně nejvyšší hodnoty pojí s krajem Karlovarským (relativní míra) a Moravskoslezským (absolutní počet). V roce 2016 se počet obyvatel Karlovarského kraje snížil o 1,1 tisíce, což představovalo pokles v míře 3,5 ‰, Moravskoslezský kraj přišel při poklesu na úrovni 2,8 ‰ obyvatel kraje o 3,4 tisíce osob. Od roku 2010 mají kromě těchto dvou krajů nepřetržitě každoročně záporný přírůstek obyvatel také kraje Ústecký, Vysočina, Olomoucký a Zlínský, od roku 2011 i kraj Královéhradecký.

Tab. 8.1.1 Počet obyvatel a průměrný věk v krajích, 2006–2016 (k 31. 12.)

Kraj	Počet obyvatel (tis.)							Průměrný věk		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	10 287,2	10 505,4	10 516,1	10 512,4	10 538,3	10 553,8	10 578,8	40,2	41,1	42,0
Hl. město Praha	1 188,1	1 241,7	1 246,8	1 243,2	1 259,1	1 267,4	1 280,5	41,8	41,9	42,0
Středočeský	1 175,3	1 279,3	1 291,8	1 302,3	1 315,3	1 326,9	1 339,0	40,0	40,3	41,0
Jihočeský	630,0	636,1	636,6	636,7	637,3	637,8	638,8	40,1	41,2	42,3
Plzeňský	554,5	571,7	572,7	573,5	575,1	576,6	578,6	40,6	41,5	42,5
Karlovarský	304,6	303,2	301,7	300,3	299,3	297,8	296,7	39,4	40,9	42,4
Ústecký	823,3	828,0	826,8	825,1	824,0	822,8	821,4	39,2	40,4	41,6
Liberecký	430,8	438,6	438,6	438,6	438,9	439,6	440,6	39,7	40,6	41,8
Královéhradecký	549,6	553,9	552,9	551,9	551,6	551,4	550,8	40,6	41,5	42,7
Pardubický	507,8	516,4	516,4	516,0	516,4	516,1	517,1	40,0	41,0	42,1
Vysočina	511,6	511,9	511,2	510,2	509,9	509,5	509,0	39,8	41,1	42,3
Jihomoravský	1 132,6	1 166,3	1 168,7	1 170,1	1 172,9	1 175,0	1 178,8	40,5	41,3	42,2
Olomoucký	639,9	638,6	637,6	636,4	635,7	634,7	633,9	40,1	41,2	42,4
Zlínský	589,8	589,0	587,7	586,3	585,3	584,7	583,7	40,2	41,4	42,7
Moravskoslezský	1 249,3	1 230,6	1 226,6	1 221,8	1 217,7	1 213,3	1 209,9	39,7	40,9	42,2

Tab. 8.1.2 Celkový přírůstek obyvatel v krajích, 2006–2016

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	36 110	18 714	10 680	-3 706	25 856	15 568	24 977	3,5	1,8	1,0	-0,4	2,5	1,5	2,4
Hl. město Praha	6 516	7 627	5 116	-3 579	15 878	8 370	13 059	5,5	6,2	4,1	-2,9	12,7	6,6	10,3
Středočeský	17 146	14 359	12 471	10 520	12 963	11 577	12 125	14,7	11,3	9,7	8,1	9,9	8,8	9,1
Jihočeský	2 240	367	473	96	593	534	948	3,6	0,6	0,7	0,2	0,9	0,8	1,5
Plzeňský	3 009	453	978	782	1 654	1 493	1 994	5,4	0,8	1,7	1,4	2,9	2,6	3,5
Karlovarský	328	-639	-1 439	-1 417	-1 016	-1 465	-1 055	1,1	-2,1	-4,8	-4,7	-3,4	-4,9	-3,5
Ústecký	92	-422	-1 262	-1 644	-1 148	-1 146	-1 473	0,1	-0,5	-1,5	-2,0	-1,4	-1,4	-1,8
Liberecký	1 743	680	-6	15	242	788	997	4,1	1,6	0,0	0,0	0,6	1,8	2,3
Královéhradecký	1 275	-699	-910	-1 037	-319	-169	-617	2,3	-1,3	-1,6	-1,9	-0,6	-0,3	-1,1
Pardubický	1 727	151	29	-455	387	-223	938	3,4	0,3	0,1	-0,9	0,7	-0,4	1,8
Vysočina	878	-308	-730	-998	-314	-420	-523	1,7	-0,6	-1,4	-2,0	-0,6	-0,8	-1,0
Jihomoravský	2 205	2 686	2 337	1 428	2 775	2 172	3 789	1,9	2,3	2,0	1,2	2,4	1,9	3,2
Olomoucký	733	-392	-1 029	-1 253	-645	-993	-795	1,1	-0,6	-1,6	-2,0	-1,0	-1,6	-1,3
Zlínský	-303	-1 057	-1 337	-1 394	-1 038	-585	-978	-0,5	-1,8	-2,3	-2,4	-1,8	-1,0	-1,7
Moravskoslezský	-1 479	-4 092	-4 011	-4 770	-4 156	-4 365	-3 432	-1,2	-3,3	-3,3	-3,9	-3,4	-3,6	-2,8

Pozn.: Celkový přírůstek obyvatel v roce 2011 odpovídá rozdílu stavů k 1. 1. a 31. 12. 2011, navazujících na výsledky SLDB 2011.

³⁰ S výjimkou roku 2013, kdy téměř veškerý přírůstek obyvatel připadl pouze Středočeskému kraji. V Praze, stejně jako na úrovni republiky, byl celkový přírůstek v roce 2013 záporný.

Přirozená měna přispívá k růstu populace pouze v některých krajích. V roce 2016 převažovaly živě narozené děti nad zemřelými v polovině krajů, nejvýraznější byla míra přirozeného přírůstku v Praze (2,2 ‰), dále ve Středočeském (1,5 ‰), Libereckém (1,3 ‰) a Jihomoravském (1,2 ‰) kraji. Ve všech těchto čtyřech krajích je kladný přirozený přírůstek zaznamenáván nepřetržitě od roku 2007, přičemž relativně nejvyšší je od roku 2011 každoročně právě v Praze. Také trend přirozeného úbytku je v některých krajích dlouhodobější: v Moravskoslezském a Zlínském kraji od roku 2009, kraje Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Královéhradecký a Olomoucký každoročně ztrácí přirozenou měnou obyvatele od roku 2011. Stejně jako v předcházejících dvou letech byl v roce 2016 úbytek přirozenou měnou nejvýraznější v Karlovarském kraji (1,2 ‰).

Tab. 8.1.3 Přirozený přírůstek obyvatel v krajích, 2006–2016

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	1 390	1 825	387	-2 409	4 195	-409	4 913	0,1	0,2	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,5
Hl. město Praha	256	1 876	1 765	1 718	2 506	2 339	2 788	0,2	1,5	1,4	1,4	2,0	1,9	2,2
Středočeský	674	1 910	1 676	1 294	2 271	1 553	2 053	0,6	1,5	1,3	1,0	1,7	1,2	1,5
Jihočeský	202	5	151	-230	9	-333	304	0,3	0,0	0,2	-0,4	0,0	-0,5	0,5
Plzeňský	-115	-322	-235	-551	-87	-446	-213	-0,2	-0,6	-0,4	-1,0	-0,2	-0,8	-0,4
Karlovarský	225	-66	-252	-360	-387	-537	-352	0,7	-0,2	-0,8	-1,2	-1,3	-1,8	-1,2
Ústecký	216	-196	-744	-1 217	-554	-925	-795	0,3	-0,2	-0,9	-1,5	-0,7	-1,1	-1,0
Liberecký	323	426	206	112	89	125	575	0,8	1,0	0,5	0,3	0,2	0,3	1,3
Královéhradecký	-200	-311	-358	-467	-96	-254	-65	-0,4	-0,6	-0,6	-0,8	-0,2	-0,5	-0,1
Pardubický	84	-53	-18	-315	287	-138	299	0,2	-0,1	0,0	-0,6	0,6	-0,3	0,6
Vysočina	340	44	-75	-209	454	171	310	0,7	0,1	-0,1	-0,4	0,9	0,3	0,6
Jihomoravský	-155	938	630	774	1 403	665	1 455	-0,1	0,8	0,5	0,7	1,2	0,6	1,2
Olomoucký	130	-248	-398	-508	-61	-502	-34	0,2	-0,4	-0,6	-0,8	-0,1	-0,8	-0,1
Zlínský	-314	-601	-600	-769	-521	-443	-331	-0,5	-1,0	-1,0	-1,3	-0,9	-0,8	-0,6
Moravskoslezský	-276	-1 577	-1 361	-1 681	-1 118	-1 684	-1 081	-0,2	-1,3	-1,1	-1,4	-0,9	-1,4	-0,9

V hrubém členění podle věku se obyvatelstvo obvykle rozděluje do tří základních věkových skupin: 0–14 let, 15–64 let a 65 a více let. Nejpočetnější věkovou skupinu představují 15–64letí. Podíl obyvatel v tomto, tzv. produktivním, věku na celkové populaci daného kraje se mezi jednotlivými územními celky příliš neliší a zároveň se ve všech krajích minimálně od roku 2008 postupně snižuje (tab. 8.1.4). Maximum, 66,4 % v roce 2016, tvořily osoby ve věku 15–64 let v populaci Moravskoslezského kraje, minimum pak v kraji Královéhradeckém, kde představovaly 64,5 % obyvatel kraje. Před deseti lety se podíl obyvatel v produktivním věku pohyboval v rozmezí 70,3 % v Kraji Vysočina a v Pardubickém kraji až 72,2 % v Hlavním městě Praze. Podíl obyvatel produktivního věku tak byl v roce 2016 v jednotlivých krajích o 7–9 % nižší než v roce 2006 s poslední meziroční změnou -0,5 až -0,8 procentního bodu.

Vývoj absolutního počtu obyvatel ve věku 15–64 let měl obecně taktéž sestupnou tendenci. Mírně se svým vývojem vydělovala Praha a Středočeský kraj. Ve Středočeském kraji se počet 15–64letých obyvatel začal snižovat později (roku 2011) a v roce 2016 byl jako v jediném z krajů stále vyšší než v roce 2006. V Praze byl úbytek v posledních letech dvakrát přerušen mírným nárůstem (v roce 2014 a 2016). Další specifikaci Prahy oproti ostatním krajům lze vidět v rozložení jednotlivých pětiletých věkových skupin: v Praze jako jediné je dosud nejpočetnější věková skupina 35–39letých, zatímco ve zbylých krajích již 40–44letých.

Podíl obyvatel ve věku 0–14 let (tzv. dětské složky populace) byl ve všech krajích v roce 2016 vyšší než v roce 2006 (tab. 8.1.5). Nejdéle, hned od roku 2007, se zvyšoval ve Středočeském kraji, mezi roky 2006 a 2016 o 2,5 p. b. na 17,3 %. Od roku 2010, kdy vystřídal Ústecký kraj, je Středočeský kraj krajem s vůbec nejvyšším zastoupením dětské složky. V ostatních krajích na počátku sledovaného období ještě podíl dětské

složky klesal³¹, od roku 2010 ale platí rostoucí trend pro všechny kraje. Nejvýrazněji se ve sledovaném období navýšilo zastoupení dětí v populaci Hlavního města Prahy, a to o 3,1 p. b. na 15,2 %. Poslední dva roky, v letech 2015 a 2016, tak Praha již nebyla krajem s úplně nejnižším podílem dětí jako dříve. Tuto pozici převzal kraj Zlínský (14,8 % v roce 2016). V mezikrajském porovnání mají děti nízké zastoupení také v populaci Karlovarského a Moravskoslezského kraje (15,0 %). Zároveň jsou tyto dva kraje jedinými, kde absolutní počet dětí ve věku do 15 let byl na konci roku 2016 nižší než v roce 2006. V ostatních krajích byl počet dětí v roce 2016 vyšší, nejvýrazněji (až o třetinu) v Hlavním městě Praze a ve Středočeském kraji.

Tab. 8.1.4 Počet a podíl osob ve věku 15–64 let v krajích, 2006–2016 (k 31. 12.)

Kraj	Počet 15–64letých (tis.)							Podíl 15–64letých (%)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	7 325,2	7 262,8	7 188,2	7 109,4	7 056,8	6 997,7	6 942,6	71,2	69,1	65,6
Hl. město Praha	857,3	863,5	856,5	842,8	847,0	844,9	847,0	72,2	69,5	66,1
Středočeský	835,0	880,8	878,5	875,7	874,7	873,4	872,5	71,0	68,9	65,2
Jihočeský	448,2	439,1	434,1	429,6	425,7	421,9	417,8	71,1	69,0	65,4
Plzeňský	393,6	394,3	390,3	387,0	384,3	381,9	379,9	71,0	69,0	65,7
Karlovarský	219,2	212,4	208,8	205,4	202,5	199,3	196,3	72,0	70,1	66,1
Ústecký	590,2	577,2	568,6	561,0	553,9	547,1	540,3	71,7	69,7	65,8
Liberecký	308,7	303,9	299,7	296,0	292,8	289,9	286,9	71,7	69,3	65,1
Královéhradecký	387,0	377,6	372,6	367,9	363,9	359,8	355,4	70,4	68,2	64,5
Pardubický	357,1	354,7	351,1	347,6	344,6	341,2	338,2	70,3	68,7	65,4
Vysočina	359,8	351,8	348,0	344,5	340,9	337,5	333,7	70,3	68,7	65,6
Jihomoravský	802,2	803,2	796,4	789,4	783,8	777,8	772,5	70,8	68,9	65,5
Olomoucký	454,8	440,7	435,3	429,9	424,9	420,0	414,9	71,1	69,0	65,5
Zlínský	417,7	406,3	401,6	397,2	393,0	388,9	384,3	70,8	69,0	65,8
Moravskoslezský	894,4	857,4	846,6	835,6	824,7	813,9	803,0	71,6	69,7	66,4

Tab. 8.1.5 Podíl a počet dětí ve věku 0–14 let v krajích, 2006–2016 (k 31. 12.)

Kraj	Podíl dětí (%)							Počet dětí (tis.)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	14,4	14,7	14,8	15,0	15,2	15,4	15,6	1 479,5	1 541,2	1 647,3
Hl. město Praha	12,2	13,3	13,7	14,1	14,5	14,9	15,2	144,6	164,7	194,9
Středočeský	14,8	15,9	16,2	16,5	16,8	17,0	17,3	174,1	203,4	231,5
Jihočeský	14,6	14,8	14,9	15,1	15,2	15,4	15,5	91,9	93,9	99,1
Plzeňský	14,1	14,3	14,5	14,7	14,8	15,0	15,2	78,3	81,9	87,7
Karlovarský	14,9	14,7	14,8	14,8	14,9	14,9	15,0	45,3	44,6	44,4
Ústecký	15,5	15,5	15,5	15,6	15,7	15,8	15,9	127,4	128,0	130,8
Liberecký	15,0	15,3	15,4	15,5	15,7	15,8	16,0	64,6	67,1	70,4
Královéhradecký	14,5	14,7	14,8	14,9	15,0	15,2	15,3	79,8	81,4	84,2
Pardubický	15,0	14,9	15,0	15,1	15,2	15,4	15,5	76,0	77,0	80,4
Vysočina	15,0	14,7	14,8	14,8	14,9	15,1	15,2	76,9	75,3	77,3
Jihomoravský	14,1	14,4	14,6	14,8	15,0	15,2	15,5	160,3	168,0	182,3
Olomoucký	14,4	14,6	14,7	14,8	14,9	15,1	15,3	92,4	93,0	96,7
Zlínský	14,3	14,2	14,3	14,4	14,5	14,6	14,8	84,5	83,9	86,3
Moravskoslezský	14,7	14,5	14,6	14,6	14,7	14,9	15,0	183,4	178,9	181,3

Poslední hlavní věkovou skupinu tvoří osoby ve věku 65 a více let. Jde o skupinu, která se vyvíjí nejdynamičtěji (tab. 8.1.6). Podíl obyvatel v této věkové kategorii se ve všech krajích po celé sledované období zvyšoval, pouze mezi lety 2006 a 2007 ve Středočeském kraji a v Praze hodnota ukazatele stagnovala. Na konci roku 2016 se podíl seniorské složky v populaci jednotlivých krajů pohyboval v rozmezí

³¹ Minimální byl v Praze v roce 2007, ve většině krajů r. 2008 a v krajích Vysočina, Zlínském a Moravskoslezském roku 2009.

17,5 % (Středočeský kraj) až 20,2 % (Královéhradecký kraj), zatímco na konci roku 2006 mezi hodnotou 12,8 % (Ústecký kraj) a 15,7 % (Hlavní město Praha). Zároveň došlo k proměně pořadí krajů z hlediska výše zastoupení seniorů v populaci.

Nejpomalejší byl nárůst podílu seniorů v Praze. Podíl seniorů zde mezi lety 2006 a 2016 vzrostl o 3,0 p. b. (zatímco u většiny o 4–6 p. b.) na 18,6 %, v roce 2016 byl meziroční nárůst 0,2 p. b. (u ostatních o 0,4 až 0,6 p. b.). Z pohledu podílu seniorů Praha během sledovaného období díky tomu přestala být nejstarším krajem, nově se naopak řadí mezi kraje s nižším zastoupením seniorů (třetí nejnižší v roce 2016). Její pozici kraje s nejvyšším podílem obyvatel ve věku 65 a více let převzal roku 2012 do té doby druhý kraj Královéhradecký. Podobně jako Praha dříve se královéhradecká hodnota podílu seniorů postupně ve statistice vyděluje od ostatních krajů. V roce 2016 převyšovala druhý Zlínský kraj o 0,8 p. b. a poprvé přesáhla jako jediná hranici 20 %. Obdobně jako v Praze se zastoupení seniorů mezi lety 2006 a 2016 zvýšilo o tři procentní body také ve Středočeském kraji, konkrétně o 3,4 p. b. na 17,5 %. Od roku 2013 je tento kraj krajem s nejnižším zastoupením seniorů v populaci, v roce 2006 mu příslušel pátý nejnižší podíl. Podíl seniorů naopak nejvíce mezi lety 2006 a 2016 narostl v Karlovarském (o 5,7 p. b.), Libereckém (o 5,6 p. b.) a Ústeckém (o 5,5 p. b.) kraji. I přesto zůstaly všechny tyto kraje na spodním konci žebříčku, co se týče zastoupení seniorů v populaci, společně se Středočeským a Moravskoslezským krajem a Hl. m. Praha.

Tab. 8.1.6 Podíl a počet obyvatel ve věku 65+ let v krajích, 2006–2016 (k 31. 12.)

Kraj	Podíl seniorů (%)							Počet seniorů (tis.)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	14,4	16,2	16,8	17,4	17,8	18,3	18,8	1 482,4	1 701,4	1 988,9
Hl. město Praha	15,7	17,2	17,6	18,1	18,2	18,4	18,6	186,2	213,5	238,6
Středočeský	14,1	15,3	15,8	16,3	16,7	17,1	17,5	166,2	195,1	235,0
Jihočeský	14,3	16,2	16,9	17,5	18,0	18,5	19,1	89,9	103,1	121,8
Plzeňský	14,9	16,7	17,3	17,9	18,4	18,8	19,2	82,6	95,5	111,1
Karlovarský	13,2	15,2	16,0	16,8	17,5	18,2	18,9	40,1	46,2	56,1
Ústecký	12,8	14,8	15,7	16,4	17,1	17,7	18,3	105,7	122,8	150,3
Liberecký	13,3	15,4	16,2	17,0	17,6	18,3	18,9	57,5	67,6	83,3
Královéhradecký	15,1	17,1	17,8	18,4	19,0	19,6	20,2	82,8	94,9	111,2
Pardubický	14,7	16,4	17,0	17,5	18,0	18,5	19,0	74,6	84,7	98,5
Vysočina	14,6	16,6	17,2	17,7	18,2	18,7	19,2	74,9	84,8	98,0
Jihomoravský	15,0	16,7	17,3	17,8	18,2	18,6	19,0	170,1	195,1	224,0
Olomoucký	14,5	16,4	17,1	17,7	18,2	18,7	19,3	92,7	104,9	122,3
Zlínský	14,9	16,8	17,3	17,8	18,3	18,8	19,4	87,6	98,9	113,1
Moravskoslezský	13,7	15,8	16,4	17,0	17,5	18,1	18,7	171,5	194,3	225,6

Z hlediska absolutního počtu mělo nejvíce osob ve věku 65 a více let podle bilance k 31. 12. 2016 bydliště v Praze (238,6 tisíce) a ve Středočeském kraji (235,0 tisíce), dále v Moravskoslezském (225,6 tisíce) a Jihomoravském (224,0 tisíce) kraji³². Mezi lety 2006 a 2016 se výrazně navýšil počet seniorů v Libereckém kraji (o 45 %) a také v Ústeckém, Středočeském a Karlovarském kraji (o 40–42 %), naopak nejméně v Hlavním městě Praze (o 28 %) a ve Zlínském kraji (o 29 %).

Po celé sledované období, respektive právě od roku 2006, v České republice početně převažují senioři ve věku 65 a více let nad dětmi ve věku 0–14 let. Převaha seniorů se v čase postupně zvyšovala. Na úrovni republiky vzrostl index stáří mezi roky 2006 a 2016 ze 100 na 121 seniorů na 100 dětí. Na počátku sledovaného období byl index stáří nad 100 v šesti krajích – v Praze, v Plzeňském, v Jihomoravském, v Královéhradeckém, ve Zlínském a v Olomouckém. O rok později převážili senioři nad dětmi i v Jihočeském

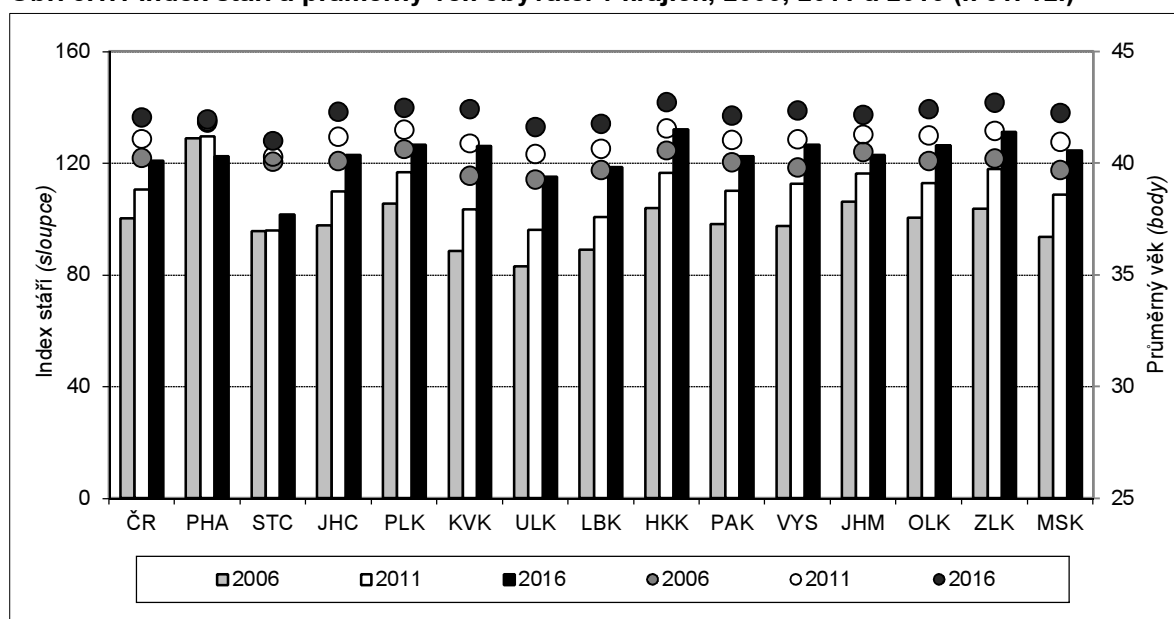
³² Jde o čtyři celkově nejlidnatější kraje, nicméně pořadí krajů z hlediska počtu seniorů a celkového počtu obyvatel se na prvních dvou místech liší (viz tab. 8.1.1 a 8.1.6).

kraji, další rok poté také v kraji Moravskoslezském. V letech 2011 a 2012 se index stáří dostal nad úroveň 100 v Karlovarském, Libereckém a Ústeckém kraji. Jako poslední, teprve na konci roku 2015, měla stejný výsledek i bilance obyvatel podle věku Středočeského kraje. Podle údajů ke konci roku 2016 se index stáří v jednotlivých krajích pohyboval od 101 (Středočeský kraj) do 132 (Královéhradecký kraj). Za posledních deset let index nejvýrazněji narostl v Karlovarském kraji (z 88 na 126), nejméně výrazně pak v kraji Středočeském.

Obecnému trendu pravidelného meziročního růstu se zcela vymykal vývoj indexu stáří v Hlavním městě Praze. Hodnota ukazatele kolísala a v roce 2016 byla nižší než v roce 2006 (122 vs. 129). Praha tak postupně ztrácela výjimečné postavení, co se týče (ojedinele vysoké) výše indexu stáří, které zastávala již v době vzniku současných krajů. V roce 2014 maximum nově příslušelo kraji Královéhradeckému společně se Zlínským, v roce 2016 bylo nejvíce seniorů na sto dětí v kraji Královéhradeckém (132). Nízké hodnoty indexu stáří zůstaly (kromě Středočeského kraje) v roce 2016 také v Ústeckém a Libereckém kraji (méně než 120).

Obr. 8.1.1 Index stáří a průměrný věk obyvatel v krajích, 2006, 2011 a 2016 (k 31. 12.)

Obdobně bylo v roce 2016 pořadí krajů podle průměrného věku obyvatel (tab. 8.1.1). Nejmladší obyvatelstvo má každoročně od roku 2011 Středočeský kraj (41,0 let v roce 2016), nejstarší bylo podle posledních údajů obyvatelstvo kraje Královéhradeckého společně se Zlínským (42,7 let). Mezi lety 2006 a 2016 vzrostl průměrný věk v úhmu za Českou republiku o 1,8 roku (na 42,0 let). Na krajské úrovni byl přírůstek nejnižší v Praze (+0,1) a dále ve Středočeském kraji (+0,9), kde se začal pravidelně zvyšovat až v roce 2009. V ostatních krajích vzrostl průměrný věk obyvatel mezi lety 2006 a 2016 o 1,7–3,0 roku, nejvíce v kraji Karlovarském. Karlovarský kraj, který byl ještě v roce 2005 krajem s druhým nejnižším průměrným věkem obyvatel, tak nyní patří ke starším krajům s vyšším průměrným věkem (4. nejvyšší v roce 2016). Opačným vývojem, i z hlediska tohoto ukazatele věkového složení, prošla Praha. Průměrný věk obyvatel v Praze byl ještě v roce 2006 z krajských hodnot nejvyšší a obdobně jako u ukazatele indexu stáří vysoce převyšoval průměrný věk v ostatních krajích. Nyní je průměrný věk Pražanů mírně pod průměrem republiky jako celku a jedná se o čtvrtou nejnižší hodnotu z krajů.

8.2 Sňatečnost

Dlouhodobý pokles počtu sňatků obyvatel ČR se zastavil v roce 2013. V posledních třech letech 2014–2016 počet sňatků obecně rostl, pouze v Karlovarském a Libereckém kraji mezi roky 2013 a 2014 a v kraji

Královéhradeckém mezi roky 2014 a 2015 byl zaznamenán mírný meziroční pokles. Porovnáme-li počet sňatků v jednotlivých krajích³³ v roce 2006 a 2016, situace byla různorodá. Obyvatelé Ústeckého kraje uzavřeli v roce 2016 o 15 % manželství méně než v roce 2006, naopak Zlínský kraj hlásil v roce 2016 počet o 4 % vyšší než před deseti lety. Ve všech krajích bylo v rámci sledovaného období nejvíce manželství uzavřeno v roce 2007.

Většinu sňatků uzavírají osoby svobodné. Podíl sňatků dvou svobodných snoubenců (tzv. protogamní sňatky) se však v jednotlivých krajích liší nemalou měrou, přitom regionální obraz se v čase prakticky nemění. Relativně nejméně sňatků připadá na dva svobodné snoubence v krajích Karlovarském a Ústeckém. V roce 2016 zde byl podíl sňatků uzavřených oběma snoubenci svobodnými nižší než 60 %. V krajích Zlínském a Vysočina, na druhé straně žebříčku, zastoupení protogamních sňatků dosahovalo 75 %. Jde o kraje s dlouhodobě nízkou úrovní rozvodovosti.

Tab. 8.2.1 Sňatky v krajích*, 2006–2016

Kraj	Sňatky celkem							Protogamní sňatky (%)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	52 860	45 137	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768	64,7	64,3	67,5
Hl. město Praha	6 841	5 873	5 807	5 531	5 862	6 073	6 415	64,1	64,8	68,4
Středočeský	6 140	5 540	5 567	5 252	5 376	5 903	6 154	62,1	60,7	64,7
Jihočeský	3 110	2 845	2 756	2 600	2 806	2 887	3 175	67,6	65,8	67,0
Plzeňský	2 897	2 454	2 498	2 367	2 519	2 638	2 857	60,9	62,8	65,8
Karlovarský	1 573	1 238	1 297	1 300	1 249	1 392	1 504	55,1	54,2	58,0
Ústecký	4 387	3 447	3 341	3 161	3 325	3 572	3 723	56,9	56,7	59,4
Liberecký	2 339	1 954	1 929	1 877	1 849	2 031	2 126	59,6	58,8	63,6
Královéhradecký	2 738	2 347	2 337	2 268	2 508	2 465	2 565	65,0	61,8	66,4
Pardubický	2 603	2 228	2 205	2 057	2 232	2 382	2 472	68,3	65,6	70,3
Vysočina	2 393	2 167	2 208	2 043	2 188	2 333	2 445	72,5	72,5	74,6
Jihomoravský	5 859	4 894	4 973	5 043	5 153	5 414	5 837	69,0	68,7	71,6
Olomoucký	3 206	2 605	2 669	2 632	2 737	2 864	2 925	67,2	67,9	70,3
Zlínský	2 706	2 404	2 420	2 383	2 482	2 696	2 802	72,8	72,2	75,4
Moravskoslezský	6 068	5 141	5 199	4 985	5 289	5 541	5 768	64,4	65,0	67,0

* Podle kraje trvalého bydliště ženicha.

Hodnocení intenzity sňatečnosti je na regionální úrovni obtížné. Nelze vypočítat tzv. čisté míry sňatečnosti (počet sňatků na tisíc obyvatel svobodných, rozvedených a ovdovělých) ani tabulky sňatečnosti svobodných, neboť na úrovni krajů (ani jiných nižších územních celků) se nezpracovávají bilance obyvatel podle rodinného stavu. Lze použít pouze redukované míry sňatečnosti, kdy se počty sňatků v daném věku vztahují k celkovému počtu obyvatel daného věku bez ohledu na rodinný stav (tedy včetně osob již vdáných a ženatých).

Pro posouzení intenzity sňatečnosti v kraji byla zvolena úhrnná redukovaná sňatečnost ve věku 16–49 let (tab. 8.2.2). Stejně jako v případě absolutního počtu sňatků, tak i úhrnná redukovaná sňatečnost u mužů i u žen mezi roky 2006 a 2007 v krajích vzrostla, poté se (maximálně do roku 2013) snižovala a v posledních třech letech měla opět rostoucí tendenci. Intenzita sňatečnosti mužů byla přitom vždy a ve všech krajích nižší než intenzita sňatečnosti žen. Na počátku sledovaného období v roce 2006 se úhrnná redukovaná sňatečnost mužů nacházela v rozmezí 0,54 sňatku na jednoho obyvatele tohoto věku ve Zlínském kraji po 0,62 v Praze a Libereckém kraji, u žen mezi 0,60 rovněž ve Zlínském kraji a 0,69 v kraji Libereckém. Minima bylo v jednotlivých krajích dosaženo v průběhu let 2009–2013 s intenzitou v rozpětí 0,45–0,51. V roce 2016 se úhrnná redukovaná sňatečnost mužů pohybovala mezi 0,53 v Ústeckém kraji a 0,64 v kraji Jihočeském, u žen pak v rozmezí 0,61 v Praze a 0,74 v Plzeňském kraji.

³³ Sňatky jsou územně tříděny podle trvalého bydliště ženicha.

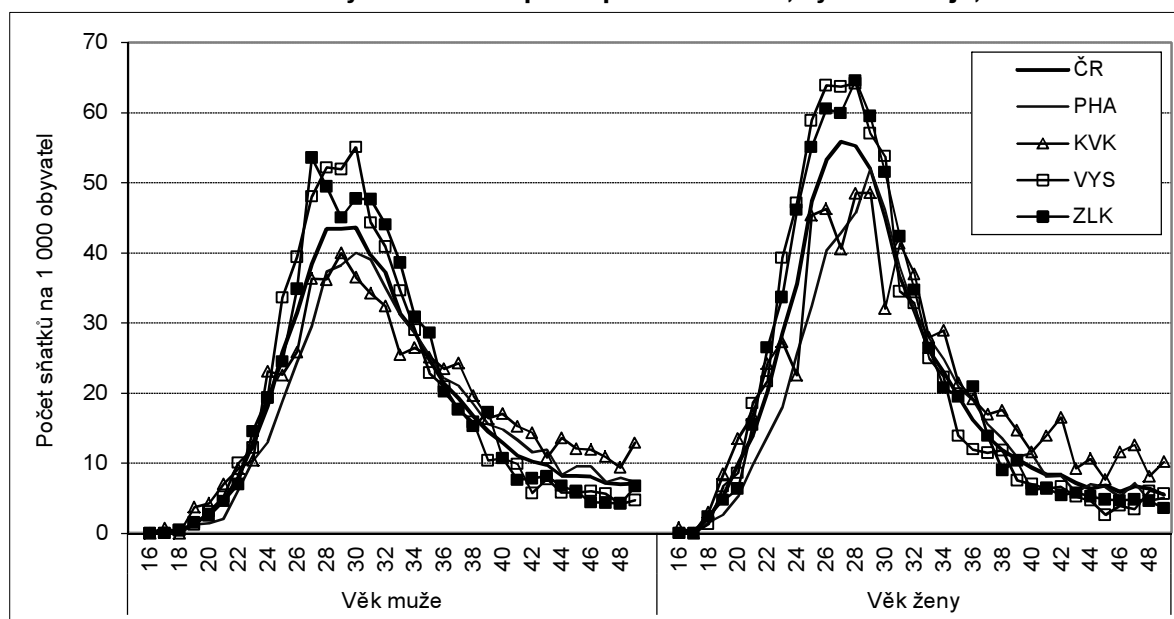
Tab. 8.2.2 Úhrnná redukovaná sňatečnost* podle pohlaví v krajích, 2006–2016

Kraj	Muži							Ženy						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	0,59	0,51	0,51	0,50	0,53	0,56	0,60	0,65	0,58	0,59	0,57	0,60	0,64	0,68
Hl. město Praha	0,62	0,49	0,49	0,48	0,51	0,53	0,56	0,67	0,55	0,54	0,52	0,55	0,57	0,61
Středočeský	0,61	0,51	0,52	0,49	0,51	0,56	0,59	0,66	0,58	0,58	0,56	0,59	0,64	0,67
Jihočeský	0,58	0,55	0,54	0,52	0,56	0,59	0,64	0,64	0,61	0,60	0,58	0,62	0,66	0,72
Plzeňský	0,61	0,51	0,52	0,50	0,54	0,56	0,62	0,69	0,58	0,60	0,59	0,61	0,67	0,74
Karlovarský	0,58	0,47	0,50	0,50	0,49	0,55	0,61	0,63	0,54	0,57	0,57	0,58	0,64	0,71
Ústecký	0,60	0,49	0,47	0,45	0,47	0,52	0,53	0,67	0,57	0,55	0,52	0,56	0,61	0,63
Liberecký	0,62	0,52	0,53	0,52	0,51	0,57	0,60	0,69	0,60	0,61	0,60	0,59	0,65	0,70
Královéhradecký	0,59	0,52	0,54	0,52	0,58	0,58	0,60	0,66	0,60	0,61	0,59	0,67	0,66	0,70
Pardubický	0,61	0,52	0,53	0,50	0,55	0,59	0,62	0,67	0,60	0,61	0,57	0,62	0,68	0,70
Vysočina	0,55	0,53	0,55	0,51	0,55	0,60	0,63	0,62	0,61	0,63	0,59	0,63	0,69	0,73
Jihomoravský	0,60	0,50	0,51	0,52	0,54	0,57	0,61	0,65	0,56	0,58	0,58	0,61	0,64	0,70
Olomoucký	0,57	0,49	0,52	0,51	0,54	0,57	0,58	0,63	0,55	0,59	0,58	0,62	0,65	0,67
Zlínský	0,54	0,50	0,52	0,52	0,55	0,59	0,63	0,60	0,59	0,60	0,60	0,64	0,68	0,73
Moravskoslezský	0,56	0,51	0,52	0,50	0,54	0,57	0,59	0,64	0,58	0,59	0,58	0,61	0,65	0,69

* Součet redukovaných měr sňatečnosti pro věky 16–49 let.

Mezi kraje s vyšší úrovní sňatečnosti mužů i žen lze v posledním pětiletém období zařadit kraje Vysočina, Královéhradecký, Zlínský, Jihočeský a dále Pardubický a Plzeňský, naopak nízkou sňatečností se vyznačovalo zvláště obyvatelstvo Prahy (zde může hrát větší roli migrace a vyšší zastoupení cizinců) a kraje Ústeckého. Věkově specifický profil redukované sňatečnosti byl napříč kraji poměrně jednotný. Nejvíce sňatků na tisíc obyvatel uzavírají ženy nejčastěji ve věku 27–28 let, muži mírně později ve věku 28–30 let. Vrchol není posunut za hranici 30. roku věku ani v Praze, nicméně obyvatelé Prahy jsou výjimeční nízkou sňatečností v mladších věcích. Redukovaná sňatečnost dosahuje vrcholu v krajích s vyšším podílem protogamních sňatků (Kraj Vysočina a Zlínský). Naopak vyšší míry redukované sňatečnosti ve věku nad 40 let bývají charakteristické pro kraje s vyšším podílem opakovaných sňatků (např. Karlovarský kraj; obr. 8.2.1).

Obr. 8.2.1 Redukované míry sňatečnosti podle pohlaví a věku, vybrané kraje, 2016

8.3 Rozvodovost

Údaje o rozvodech předává ČSÚ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Rozvody se územně třídí podle posledního společného bydliště manželů. Podle získaných údajů celkový počet rozvodů v roce 2016 meziročně klesl na 24 996 a byl tak nejnižší ve sledovaném desetiletém období. Minima dosáhl v roce 2016 počet rozvodů také ve 12 ze 14 krajů. V kraji Plzeňském a Ústeckém byl nejnižší počet rozvodů registrován v roce 2014, resp. 2015, i zde se však počet rozvodů mezi lety 2006 a 2016 snížil.

V roce 2015 byly poprvé v datech Ministerstva spravedlnosti ČR zachyceny rozvody iniciované společným návrhem (obou manželů) na rozvod³⁴. Zatímco v roce 2015 byl společný návrh převažujícím typem návrhu ve třech krajích, v roce 2016 byl nejčtenějším již v deseti krajích. Pouze v kraji Ústeckém, Libereckém, Vysočina a Olomouckém zůstalo ve statistice nejvíce rozvodů na návrh ženy. Nejméně rozvodů bývá nadále na základě návrhu, který podal muž.

Tab. 8.3.1 Rozvody v krajích, 2006–2016

Kraj	Rozvody celkem							Navrhovatel rozvodu (2016)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Muž	Žena	Oba
ČR	31 415	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996	5 277	9 581	10 138
Hl. město Praha	3 737	3 220	2 788	3 002	2 828	2 983	2 715	634	993	1 088
Středočeský	3 743	3 615	3 614	3 793	3 938	3 670	3 524	779	1 340	1 405
Jihočeský	1 729	1 807	1 595	1 747	1 568	1 583	1 532	316	605	611
Plzeňský	1 643	1 630	1 452	1 613	1 374	1 462	1 380	296	512	572
Karlovarský	1 108	891	880	879	777	747	739	109	217	413
Ústecký	2 930	2 319	2 294	2 252	2 352	2 117	2 245	484	963	798
Liberecký	1 548	1 296	1 142	1 311	1 236	1 235	1 102	276	503	323
Královéhradecký	1 692	1 459	1 354	1 543	1 379	1 360	1 300	287	498	515
Pardubický	1 330	1 258	1 275	1 257	1 330	1 219	1 171	211	454	506
Vysočina	1 224	1 105	995	1 125	1 107	1 049	945	235	391	319
Jihomoravský	3 096	2 945	3 001	3 000	2 924	2 770	2 758	588	1 078	1 092
Olomoucký	2 003	1 733	1 526	1 713	1 521	1 515	1 432	296	592	544
Zlínský	1 618	1 415	1 327	1 381	1 277	1 323	1 228	198	414	616
Moravskoslezský	4 014	3 420	3 159	3 279	3 153	3 050	2 925	568	1 021	1 336

Ve zhruba čtyřech pětinach případů se muž a žena rozvádí poprvé a ve zbylé jedné pětině jde o ukončení manželství vyššího³⁵ než prvního pořadí (tab. 8.3.2). Tento podíl se v čase významně nemění, stejně tak zůstalo zachováno poměrně značné rozpětí hodnot mezi krají. Zastoupení tzv. opakovaných rozvodů je tradičně nejvyšší v Karlovarském, Ústeckém³⁶ a Libereckém kraji a koresponduje s vyšší úrovní rozvodovosti v těchto krajích. V roce 2016 bylo relativně nejvíce rozvodů vyššího pořadí v Karlovarském kraji, a to 26,7 % na straně mužů a 26,1 % na straně žen. Naopak nejnižší zastoupení mají opakované rozvody v moravských krajích (se Zlínským v čele) a v Kraji Vysočina, kde je úroveň rozvodovosti dlouhodobě nízká. Rozvody obyvatel Zlínského kraje se v roce 2016 týkaly vyšších pořadí manželství u mužů pouze z 14,6 % a u žen z 16,0 %.

Rozpětí deseti procentních bodů bylo v roce 2016 zaznamenáno také ve statistice podílu rozvodů s nezletilými dětmi (tab. 8.3.2). Minimální byl v Praze (53,0 %), maximální v Kraji Vysočina (63,3 %). Nízké hodnoty, a navíc s odstupem od ostatních krajů, každoročně náleží společně s Prahou také Karlovarskému kraji (53,3 % v roce 2016). Jde o odraz nízké plodnosti a kratší průměrné délky trvání manželství při rozvodu.

³⁴ Společný návrh na rozvod manželství bylo možno podávat od 1. 1. 2014 na základě nového občanského zákoníku (§755–758).

³⁵ Téměř 90 % opakovaných rozvodů tvoří rozvody druhého manželství.

³⁶ V Karlovarském a Ústeckém kraji bylo v rámci opakovaných rozvodů také relativně nejvíce rozvodů třetího či vyššího pořadí (cca 15 % u mužů a 18 % u žen).

Tab. 8.3.2 Struktura rozvodů podle pořadí a nezletilých dětí (%) v krajích, 2006–2016

Kraj	Opakované rozvody mužů (%)			Opakované rozvody žen (%)			Rozvody s nezletilými dětmi (%)		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
ČR	20,0	19,4	19,7	19,2	19,1	19,2	60,5	56,3	58,9
Hl. město Praha	24,1	22,1	19,7	20,7	20,2	18,3	51,6	45,5	53,0
Středočeský	21,0	20,4	20,6	20,9	20,4	20,3	61,3	57,6	62,0
Jihočeský	19,3	19,8	20,1	19,1	20,3	18,8	64,1	60,2	61,7
Plzeňský	19,1	20,6	21,8	20,1	20,1	21,2	62,9	59,3	58,9
Karlovarský	26,2	24,1	26,7	26,4	23,2	26,1	53,1	53,8	53,3
Ústecký	23,8	23,2	24,4	23,1	22,5	24,5	59,7	56,8	57,3
Liberecký	23,7	23,8	21,5	20,7	23,7	22,5	60,3	56,1	60,3
Královéhradecký	20,3	19,7	22,5	20,4	19,5	20,3	60,2	57,5	60,7
Pardubický	20,7	17,2	18,5	20,2	18,2	19,6	64,6	59,5	61,1
Vysočina	16,2	14,1	14,6	15,5	15,9	15,3	65,0	61,6	63,3
Jihomoravský	17,0	17,4	16,0	16,1	17,4	15,5	61,1	56,3	59,6
Olomoucký	15,3	18,2	18,2	15,5	16,9	16,3	63,4	58,2	58,7
Zlínský	15,4	13,7	14,6	13,8	13,9	16,0	61,7	59,0	60,0
Moravskoslezský	17,4	16,9	18,8	17,1	16,5	17,9	63,2	56,5	57,3

Hodnocení intenzity rozvodovosti bývá běžně založeno na mírách rozvodovosti podle délky trvání manželství, tj. poměru počtu rozvodů v dané délce trvání manželství a počtu sňatků uzavřených před daným počtem let. Pro správnou (metodicky čistou) aplikaci tohoto výpočtu v regionálním pohledu však chybí u rozvodu údaj o adrese bydliště při uzavření sňatku, který by umožnil správné přiřazení rozvodu k původnímu souboru sňatků dle kraje bydliště. V krajích s vysokou mírou registrované migrace je tak intenzita rozvodovosti vypočtená z dostupných údajů do určité míry migrací ovlivněna. Například velmi vysoká úroveň rozvodovosti obyvatel Středočeského kraje (nad 55 % manželství končících rozvodem) je velmi pravděpodobně zčásti nadhodnocena tím, že určitá (vzhledem k významné imigraci pravděpodobně nemalá) část rozvedených měla v době sňatku bydliště v jiném kraji, tedy „vstupní“ počet sňatků, který je použit do jmenovatele při výpočtu rozvodovosti, je nižší, než by měl být.

Tab. 8.3.3 Rozvodovost v krajích, 2006–2016

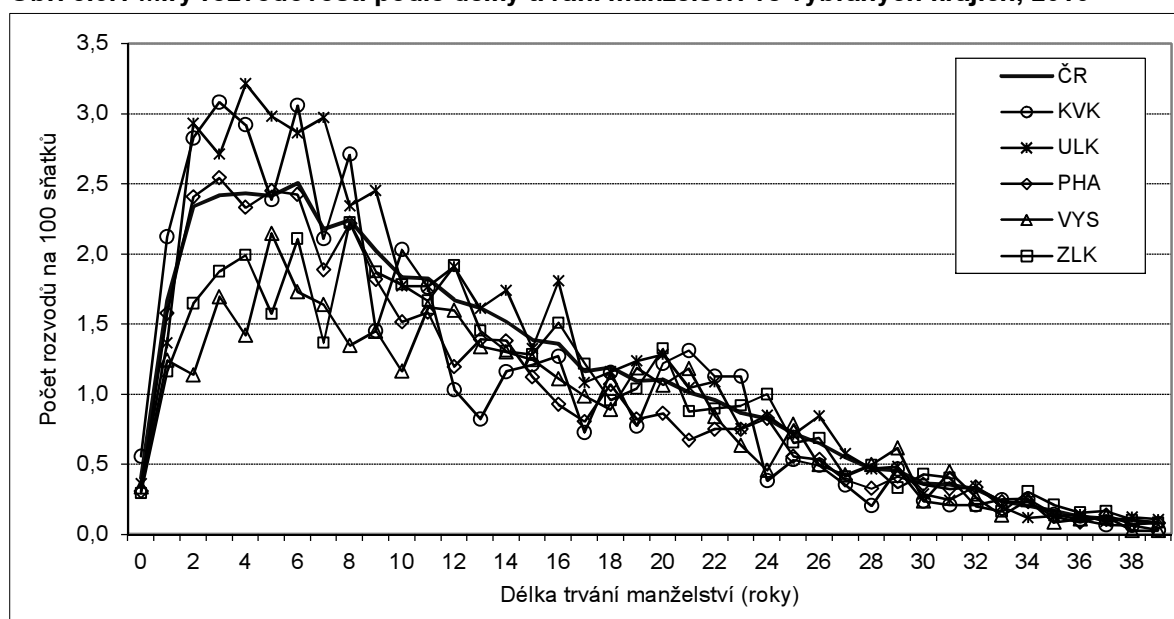
Kraj	Úhrnná rozvodovost (%)								Průměrná délka trvání manželství při rozvodu							
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
ČR	48,7	46,2	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2	12,0	12,9	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1		
Hl. město Praha	48,9	43,6	38,6	42,0	40,4	43,5	40,1	11,9	12,8	12,6	12,9	12,7	12,5	12,6		
Středočeský	53,9	54,4	55,1	58,4	61,5	58,1	56,3	11,6	12,2	12,6	12,8	12,7	12,9	13,1		
Jihočeský	45,0	50,0	44,8	50,1	45,5	47,1	46,4	11,8	12,7	12,8	12,8	13,3	12,8	12,7		
Plzeňský	47,5	50,3	45,7	52,0	45,2	48,6	46,5	11,5	12,4	12,5	12,3	12,3	12,7	12,7		
Karlovarský	53,5	46,6	46,9	48,6	44,0	43,5	44,2	10,1	11,7	11,8	11,9	12,0	12,1	12,0		
Ústecký	53,8	45,2	46,3	46,8	49,6	45,7	49,7	11,2	12,4	12,1	12,1	12,5	12,7	12,6		
Liberecký	55,4	48,9	44,1	52,2	49,8	50,8	46,1	11,9	12,9	12,7	12,4	12,9	12,8	13,1		
Královéhradecký	48,9	45,2	43,2	49,5	45,2	45,4	44,6	12,2	13,0	12,6	13,4	13,3	13,3	13,2		
Pardubický	42,4	42,7	44,3	44,5	48,1	44,8	44,1	12,1	13,5	13,3	13,4	13,3	13,3	12,9		
Vysočina	39,4	38,2	35,5	40,3	40,5	39,0	35,5	12,1	13,0	12,9	13,5	13,3	13,6	14,0		
Jihomoravský	43,9	44,2	46,4	47,1	46,5	45,1	45,3	12,7	13,6	13,3	13,5	13,7	13,4	13,8		
Olomoucký	50,3	46,6	42,4	48,5	43,9	44,9	43,2	12,6	13,7	13,3	13,6	13,6	13,4	13,5		
Zlínský	44,9	42,1	40,3	42,7	40,7	42,9	40,4	12,9	13,7	13,9	14,0	13,8	13,8	14,1		
Moravskoslezský	49,4	45,5	43,4	46,2	44,9	44,9	43,9	12,5	13,2	13,1	13,1	13,5	13,3	13,3		

Středočeský kraj byl jediným krajem, který měl v posledním desetiletí každoročně úroveň rozvodovosti vyšší, než činil celorepublikový průměr. Od roku 2010 statistiku krajů z hlediska výše úhrnné rozvodovosti vede. Při setrvání měř rozvodovosti roku 2016 by se zde rozvedlo 56,3 % manželství. Z pohledu průměru za období 2006–2016 nadprůměrnou rozvodovost dále vykazoval kraj Liberecký, Karlovarský, Ústecký a

Plzeňský. Naopak nízkou rozvodovost (v mezikrajském srovnání) měli obyvatelé Kraje Vysočina (35,5 % v roce 2016), Prahy (40,1 %) a Zlínského kraje (40,4 %).

Průměrná délka trvání manželství při rozvodu (tab. 8.3.3) se mezi lety 2006 a 2016 na republikové úrovni zvýšila o 1,1 roku z 12,0 na 13,1 let, v krajích pak v rozpětí od 0,7 roku v Praze až po 1,9 roku v krajích Karlovarském a Vysočina. Vyšší průměrnou délkou trvání manželství při rozvodu vykazují tradičně kraje moravské a kraje na pomezí Čech a Moravy. V celém sledovaném období každoročně vůbec nejdéle v průměru trvalo manželství při rozvodu u obyvatelů Zlínského kraje (14,1 let v roce 2016). Jen mírně kratší byla rozvedená manželství v Kraji Vysočina (14,0 let). Na opačné straně žebříčku se s vůbec nejkratší průměrnou délkou manželství při rozvodu profiluje Karlovarský kraj (12,0 roku v roce 2016), a to s poměrně výrazným odstupem od ostatních krajů. V roce 2016 byla druhá nejnižší hodnota zaznamenána u obyvatel Prahy (12,6 roku). Zásahu na tom mají zejména nižší/vyšší míry rozvodovosti v délkách, kdy rozvodovost kulminuje. Nižší průměrnou délkou trvání ve sledovaném období pravidelně zaznamenávala i rozvedená manželství v Ústeckém či Plzeňském kraji.

Obr. 8.3.1 Míry rozvodovosti podle délky trvání manželství ve vybraných krajích, 2016

8.4 Porodnost

Počet živě narozených dětí ve sledovaném období let 2006–2016 dosáhl na úrovni republiky i ve většině krajů lokálního maxima v roce 2008, ve třech krajích (Plzeňský, Královéhradecký, Olomoucký) pak v roce 2009 a v jednom – v Hlavním městě Praha – bylo dosavadní maximum z roku 2010 překonáno rokem 2016. Mezi lety 2010 a 2011 byl ve všech krajích zaznamenán výrazný pokles počtu živě narozených dětí (o 4 až 11 %). Od roku 2014 narozených dětí naopak obecně přibývá³⁷. V žádném z těchto posledních tří let však nebyly přírůstky narozených dětí zaznamenány ve všech krajích (tab. 8.4.1). Ve srovnání s maximy dosahovanými na konci druhé poloviny prvního desetiletí zůstaly počty narozených v roce 2016 v jednotlivých krajích nižší o 3 až 21 %. Výjimkami byly kraje Jihomoravský a Hlavní město Praha, kdy v Jihomoravském kraji dosáhl počet živě narozených v roce 2016 na úroveň roku 2008 (13,2 tisíce) a v Praze byl počet narozených dětí vůbec nejvyšší ve sledovaném období (14,9 tisíce). Zároveň byla Praha v roce 2016 potřetí v řadě krajem s nejvyšším počtem narozených. V roce 2016 meziroční růst zaznamenalo celkem 12 krajů, v případě Zlínského kraje však lze hovořit o stagnaci. Nejvýrazněji vzrostl (o 6 %) počet živě narozených v kraji Libereckém. V Kraji Vysočina a v Ústeckém kraji se naopak v roce 2016 počet živě narozených meziročně mírně (o 1 %) snížil.

³⁷ V úhrnném pohledu celé ČR vzrostl počet živě narozených v roce 2014 o 3 %, v roce 2015 o 1 % a v roce 2016 o 2 %.

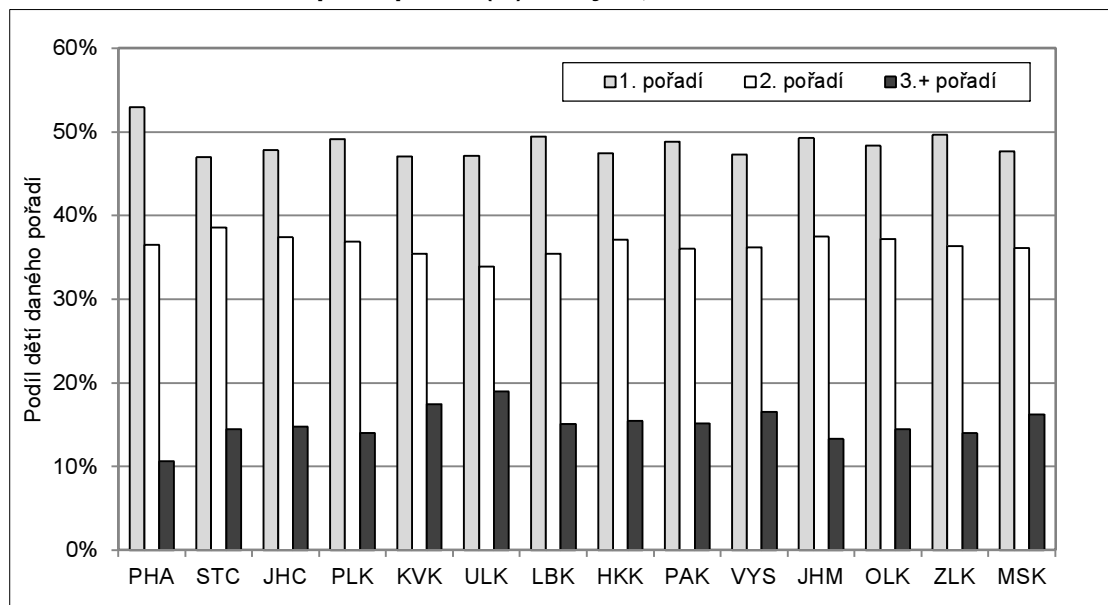

Téměř polovina dětí (49 % na úrovni republiky) byla dle údajů Hlášení o narození prvorozených, 37 % dětí bylo druhorozených a v necelých 15 % bylo uvedeno pořadí dítěte jako třetí či vyšší. Tato struktura se dlouhodobě významně nemění. Z pohledu jednotlivých krajů se mírně vyčleňuje Praha s vyšším podílem prvorozených dětí (53 % v roce 2016) a nízkým podílem dětí třetího či vyššího pořadí (11 %). Naopak vyšší podíl mají děti třetího a vyššího pořadí v kraji Ústeckém (19 %), a také v kraji Karlovarském (17 %).

Tab. 8.4.1 Živě narození v krajích, 2006–2016

Kraj	Živě narození celkem							V tom podle pořadí (2016)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	1.	2.	3.+
ČR	105 831	108 673	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663	54 918	41 302	16 443
Hl. město Praha	12 530	13 968	14 176	13 867	14 624	14 759	14 929	7 902	5 441	1 586
Středočeský	12 741	14 531	14 428	14 218	14 572	14 602	14 748	6 928	5 686	2 134
Jihočeský	6 370	6 379	6 655	6 374	6 437	6 600	6 747	3 227	2 523	997
Plzeňský	5 803	5 566	5 768	5 510	5 674	5 861	5 940	2 919	2 188	833
Karlovarský	3 201	3 014	2 820	2 826	2 764	2 731	2 815	1 326	997	492
Ústecký	8 935	8 645	8 215	8 060	8 292	8 313	8 263	3 896	2 801	1 566
Liberecký	4 466	4 654	4 592	4 535	4 435	4 683	4 960	2 453	1 758	749
Královéhradecký	5 491	5 437	5 467	5 451	5 518	5 582	5 616	2 666	2 083	867
Pardubický	5 248	5 312	5 385	5 077	5 410	5 302	5 533	2 702	1 992	839
Vysočina	5 113	5 075	5 148	4 920	5 334	5 349	5 307	2 508	1 921	878
Jihomoravský	11 512	12 404	12 339	12 403	12 802	12 771	13 193	6 497	4 942	1 754
Olomoucký	6 428	6 311	6 303	6 322	6 400	6 498	6 697	3 237	2 491	969
Zlínský	5 612	5 570	5 493	5 585	5 599	5 847	5 863	2 911	2 131	821
Moravskoslezský	12 381	11 807	11 787	11 603	11 999	11 866	12 052	5 746	4 348	1 958

Obr. 8.4.1 Živě narození podle pořadí (%) v krajích, 2016

Ve všech krajích má rostoucí trend podíl živě narozených mimo manželství. Nejvyšších hodnot dosahoval ve sledovaném období každoročně v Karlovarském kraji (51,1 % v roce 2006 a 64,4 % v roce 2016) a dále v kraji Ústeckém (růst ze 48,3 % na 64,2 %). S odstupem se o třetí a čtvrtou příčku střídaly kraje Liberecký (54,2 % v roce 2016) a Moravskoslezský (52,8 % v roce 2016). Nejnižší hodnoty zůstávají přitom až o dvacet procentních bodů níže. Relativně nejméně mimo manželství rodily až do roku 2015 (vyjma roku 2007) ženy ze Zlínského kraje (23,5 % v roce 2006 a 41,8 % v roce 2016). Ke krajům s tradičně nízkým podílem dětí narozených mimo manželství patří dále Hlavní město Praha, které v roce 2016 tuto statistiku s hodnotou 41,0 % vedlo, Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj.

Obdobně regionálně diferencovaný byl také podíl dětí narozených mimo manželství v dílčích pořadích.

Ve všech krajích bylo zastoupení nevdaných žen nejvyšší v případě narození dětí prvního pořadí.

V roce 2016 se pohybovalo v rozmezí 49,1 % v Praze až 72,9 % v Ústeckém kraji. Podíl živě narozených mimo manželství ve druhém pořadí byl v roce 2016 na úrovni krajů mezi hodnotami 31,1 % pro Zlínský kraj a 56,5 % pro Karlovarský kraj a u dětí narozených ve vyšším pořadí mezi 28,6 % ve Zlínském kraji a 63,1 % v Ústeckém kraji. Na republikové úrovni a ve většině krajů (v devíti ze čtrnácti) bylo přitom relativně více dětí narozených mimo manželství ve třetím či vyšším pořadí než u druhorozených. Oproti tomu například ve Zlínském kraji byl podíl narozených mimo manželství nižší o 2 procentní body ve třetím a vyšším pořadí než u druhorozených. Variabilita podílu narozených mimo manželství byla v regionálním pohledu nejvyšší právě ve třetím a vyšším pořadí.

Tab. 8.4.2 Podíl živě narozených mimo manželství podle pořadí v krajích (%), 2006–2016

Kraj	Celkem			V 1. pořadí			Ve 2. pořadí			Ve 3.+ pořadí		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
ČR	33,3	41,8	48,6	41,6	53,1	58,5	22,5	29,9	38,2	32,9	37,0	41,7
Hl. město Praha	30,0	36,6	41,0	38,0	46,8	49,1	18,4	25,3	32,0	23,4	24,4	31,2
Středočeský	29,7	38,0	46,0	37,5	50,4	56,7	20,3	25,9	36,5	27,4	32,3	36,8
Jihočeský	33,0	42,5	49,5	41,0	55,2	60,1	22,9	29,4	38,9	33,2	37,8	42,1
Plzeňský	34,0	43,8	50,5	43,3	54,5	60,7	21,7	31,7	39,1	34,5	42,0	44,9
Karlovarský	51,1	58,3	64,4	59,3	67,2	71,6	40,5	46,4	56,5	51,3	59,0	61,0
Ústecký	48,3	56,1	64,2	57,7	66,1	72,9	36,4	44,7	52,7	48,2	54,5	63,1
Liberecký	38,1	47,4	54,2	45,8	58,0	65,5	27,1	35,2	42,4	40,2	45,1	45,0
Královéhradecký	31,8	42,4	50,7	41,7	53,9	61,7	19,6	31,8	39,4	31,8	36,4	44,5
Pardubický	30,0	39,8	47,9	38,8	52,2	58,7	19,3	28,1	37,9	29,3	33,0	36,8
Vysočina	24,9	35,7	43,8	33,8	48,8	55,0	14,6	24,8	33,9	22,7	27,5	33,4
Jihomoravský	27,8	36,7	43,0	35,3	47,7	52,9	18,4	25,9	33,3	26,6	29,8	33,3
Olomoucký	33,4	43,0	50,3	42,1	55,1	61,1	22,4	30,0	38,7	32,8	39,1	44,0
Zlínský	23,5	32,8	41,8	32,4	44,7	53,4	13,7	21,5	31,1	19,8	26,2	28,6
Moravskoslezský	38,1	46,5	52,8	46,5	58,1	62,8	27,2	34,5	42,2	38,6	40,9	46,9

Tab. 8.4.3 Plodnost v krajích, 2006–2016

Kraj	Úhrnná plodnost							Průměrný věk žen při narození dítěte						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	1,33	1,43	1,45	1,46	1,53	1,57	1,63	28,9	29,7	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0
Hl. město Praha	1,27	1,35	1,38	1,36	1,45	1,47	1,49	30,6	31,2	31,4	31,5	31,5	31,6	31,7
Středočeský	1,38	1,52	1,54	1,54	1,61	1,64	1,69	28,9	29,8	29,9	30,0	30,0	30,1	30,1
Jihočeský	1,31	1,41	1,51	1,48	1,53	1,60	1,67	28,8	29,6	29,5	29,7	29,8	29,8	29,9
Plzeňský	1,37	1,37	1,45	1,41	1,47	1,55	1,61	28,6	29,4	29,4	29,5	29,7	29,6	29,6
Karlovarský	1,37	1,43	1,37	1,42	1,42	1,45	1,55	28,1	28,6	28,8	28,7	28,8	29,0	28,6
Ústecký	1,42	1,51	1,46	1,47	1,56	1,60	1,64	28,0	28,4	28,5	28,6	28,6	28,7	28,5
Liberecký	1,33	1,48	1,49	1,51	1,51	1,63	1,77	28,8	29,4	29,4	29,5	29,6	29,7	29,5
Královéhradecký	1,32	1,42	1,46	1,49	1,55	1,60	1,65	28,8	29,8	29,8	29,8	29,9	29,9	30,0
Pardubický	1,35	1,46	1,51	1,45	1,58	1,58	1,68	28,8	29,6	29,7	29,8	29,9	30,0	30,0
Vysočina	1,32	1,42	1,47	1,44	1,59	1,63	1,65	28,8	29,7	29,7	29,9	29,9	30,0	30,1
Jihomoravský	1,30	1,44	1,45	1,48	1,55	1,58	1,66	29,1	30,0	30,1	30,1	30,2	30,3	30,3
Olomoucký	1,29	1,39	1,41	1,45	1,50	1,56	1,65	28,7	29,5	29,7	29,8	29,8	29,9	29,9
Zlínský	1,23	1,34	1,35	1,40	1,43	1,53	1,57	29,2	30,2	30,2	30,2	30,5	30,4	30,4
Moravskoslezský	1,32	1,38	1,41	1,41	1,49	1,50	1,57	28,3	29,0	29,1	29,2	29,3	29,4	29,3

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce.

Od roku 2011 roste v Česku úroveň plodnosti, poslední tři roky bylo tempo růstu poměrně výrazné.

V roce 2014 se ukazatel úhrnné plodnosti po dvaceti letech poprvé dostal z oblasti nízké úrovně plodnosti (1,30–1,49 dítěte na jednu ženu) a v roce 2016 již dosáhl hodnoty 1,63 dítěte na jednu ženu (tab. 8.4.3).

Také v jednotlivých krajích se úhrnná plodnost v roce 2016 potřetí v řadě zvýšila a dosáhla k hodnotám 1,49 až 1,77.

Nejnižší úroveň plodnosti byla v roce 2016 zaznamenána v Praze, kde jako jediná stále zůstává v pásmu nízké plodnosti. Plodnost žen, obyvatelek Prahy, si zároveň udržuje specifický věkový profil (obr. 8.4.2) – průměrný věk rodiček z Prahy bývá výrazněji vyšší než v kterémkoli jiném kraji. V roce 2016 činil 31,7 let, což bylo o více než jeden rok více než v kraji Zlínském s druhým nejvyšším průměrným věkem (30,4 let). Plodnost žen do 30 let věku je v Praze v porovnání s ostatními kraji dlouhodobě nízká, naopak ve starších věcích (po 35. roku věku) bývá nejvyšší. Z hlediska pětiletých věkových skupin plodnost pražských žen již od roku 2004 vrcholí ve věkové skupině 30–34 let, zatímco v prvním z dalších krajů (Středočeském) až od roku 2010. Dnes je tomu tak již téměř ve všech krajích, výjimkou jsou kraje Ústecký a Karlovarský, kde maximum stále zůstává u žen ve věku 25–29 let. V Moravskoslezském kraji je aktuálně plodnost žen ve věku 25–29 a 30–34 let na stejné výši.

Tab. 8.4.4 Míry plodnosti v pětiletých věkových skupinách v krajích, 2006 a 2016

Kraj	2006							2016						
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
ČR	11,0	46,8	101,4	79,1	25,9	4,1	0,2	11,8	49,4	99,4	109,2	47,6	8,7	0,5
Hl. město Praha	5,9	25,4	81,6	100,6	38,8	6,7	0,3	6,2	26,6	76,2	113,9	64,1	13,6	1,1
Středočeský	9,9	48,7	106,6	84,8	26,1	4,5	0,1	9,0	50,4	104,9	115,3	48,1	9,4	0,4
Jihočeský	11,1	43,2	108,4	74,6	24,6	3,1	0,2	11,6	48,7	104,1	114,9	45,4	8,2	0,3
Plzeňský	10,4	51,5	110,9	78,1	23,3	2,7	0,1	11,7	54,1	103,1	103,3	42,5	7,1	0,2
Karlovarský	18,6	63,7	92,1	72,9	24,4	4,3	0,0	22,0	65,8	95,2	81,3	38,3	6,4	0,2
Ústecký	21,0	65,9	99,4	70,7	25,6	4,0	0,2	25,0	71,2	96,9	89,8	37,8	7,4	0,1
Liberecký	12,4	48,9	99,5	76,5	27,6	3,8	0,0	16,1	63,8	105,6	109,9	49,0	8,7	0,4
Královéhradecký	10,6	46,3	105,8	76,4	24,9	3,4	0,2	12,4	48,8	100,8	110,7	47,9	8,3	0,6
Pardubický	9,6	46,9	108,7	79,9	23,7	3,9	0,1	10,4	49,6	107,8	113,3	47,1	8,6	0,5
Vysočina	7,6	45,6	112,6	72,6	22,9	3,4	0,2	7,2	43,3	111,1	115,3	44,5	7,2	0,9
Jihomoravský	8,8	42,1	102,4	80,5	24,6	4,3	0,2	7,4	45,2	105,5	116,8	49,3	8,3	0,6
Olomoucký	10,0	46,9	103,6	73,5	22,4	4,3	0,3	11,6	51,2	101,3	112,5	45,0	7,7	0,5
Zlínský	5,6	38,4	104,1	72,6	24,5	3,6	0,2	5,8	38,8	102,1	112,4	46,6	7,6	0,5
Moravskoslezský	13,8	55,0	101,1	70,6	21,4	3,3	0,1	15,4	54,6	98,9	98,9	38,3	6,9	0,3

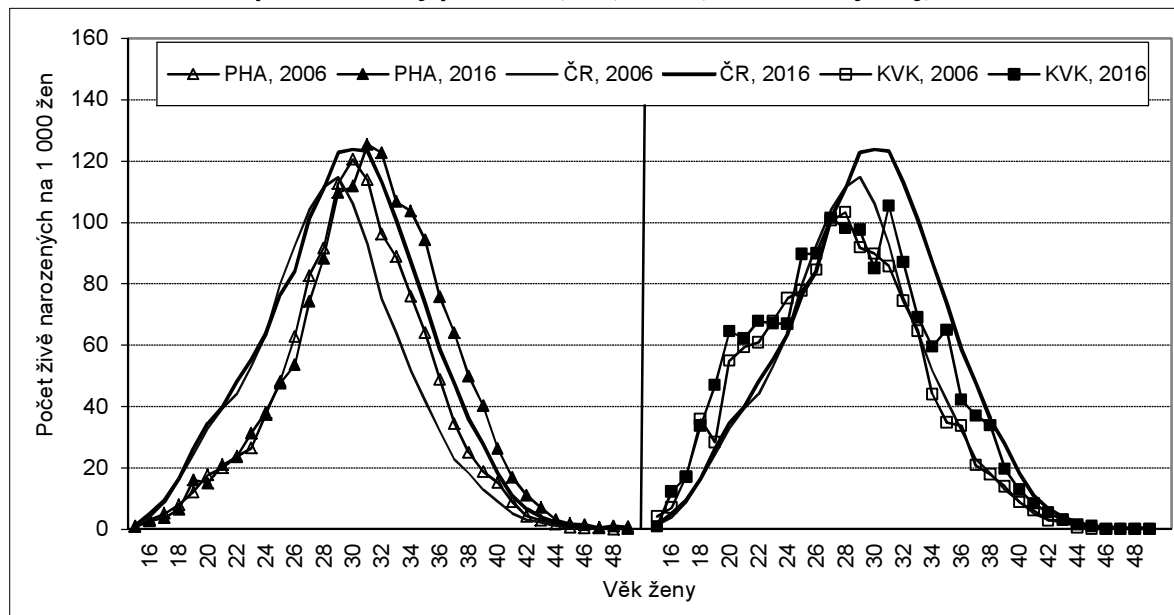
Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry plodnosti, tučně a kurzivou nejnižší míry plodnosti v dané věkové skupině.

Druhou nejnižší plodnost měly v roce 2016 ženy z Karlovarského kraje, a to i přes významný meziroční růst úhrnné plodnosti z 1,45 na 1,55 dítěte na jednu ženu. Přestože největší relativní nárůst úhrnné plodnosti byl u třetího a vyšších pořadí, absolutně k nárůstu úhrnné plodnosti mezi roky 2015 a 2016 nejvíce přispěla úhrnná plodnost prvního pořadí (+0,05). Růst plodnosti byl spojen s nemalým poklesem průměrného věku žen při narození dítěte – v úhrnu o 0,4 roku na 28,6 let (u prvorozených o 0,5 roku na 26,6 let). Pozice Karlovarského kraje v žebříčku krajů podle průměrného věku žen při narození dítěte se tím však nikterak nezměnila. Již od vzniku současných krajů v roce 2000 je Karlovarský kraj krajem s druhým nejnižším průměrným věkem rodiček – po kraji Ústeckém, se kterým jej pojí specifické rozložení plodnosti (vysoká plodnost mladších žen; obr. 8.4.2). Do roku 2011 se však Karlovarský kraj řadil intenzitou plodnosti ke skupině krajů s nadprůměrnou úhrnnou plodností, zatímco od roku 2012 patří mezi ty podprůměrné. Mezi kraje s nízkou úrovní plodnosti dlouhodobě patří i Moravskoslezský kraj, kraje Zlínský a Plzeňský.

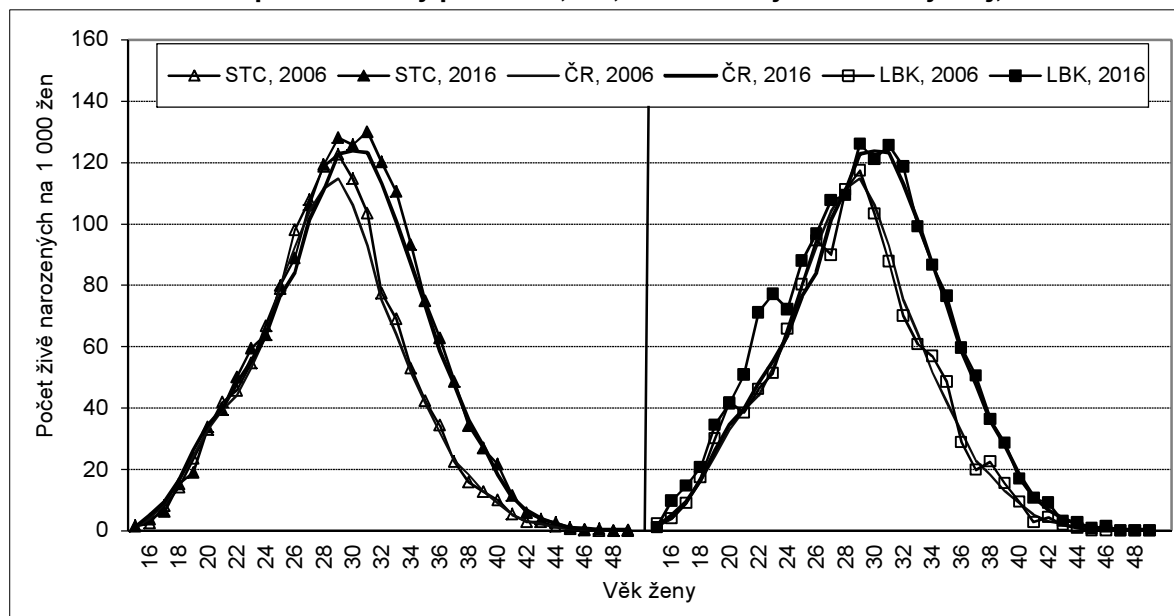
Ke krajům s nejvyšší úrovní plodnosti se svým průměrem za poslední tři roky (2014–2016) zařadily kraje Středočeský, Liberecký, Vysočina a Pardubický. Nejvyšší byla v roce 2016 úhrnná plodnost v kraji Libereckém (1,77 dítěte na jednu ženu). Meziročně zde vzrostla ze všech krajů vůbec nejvíce (o 0,14, resp. o 8 %) a sesadila tak z pozice kraje s nejvyšší úrovní plodností po pěti letech kraj Středočeský. V pozadí stála zejména vyšší úroveň plodnosti v prvním pořadí (+0,11) a v mladším věku. I v Libereckém kraji průměrný věk žen při narození dítěte meziročně mírně poklesl (o 0,13 roku) důsledkem vyšší plodnosti žen mladších 25 let. Ve Středočeském kraji připadlo v roce 2016 na jednu ženu 1,69 dítěte, přičemž věkové

rozložení plodnosti je obdobné jako v celé ČR, ale s ostřejším vrcholem (obr. 8.4.3). Třetí příčku obsadil kraj Pardubický (1,68 dítěte na jednu ženu), kde taktéž hodnota ukazatele meziročně výrazně vzrostla (+0,10, resp. o 7 %), a to jednoznačně zásluhou vyšší plodnosti prvního pořadí.

Obr. 8.4.2 Věkově specifické míry plodnosti, ČR, Praha, Karlovarský kraj, 2006 a 2016

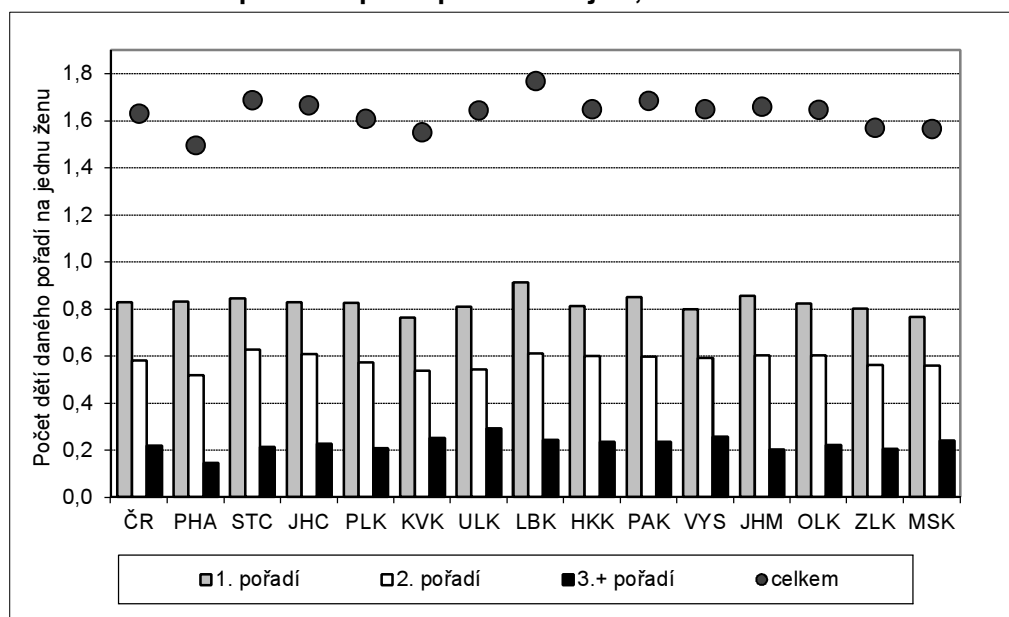

Obr. 8.4.3 Věkově specifické míry plodnosti, ČR, Středočeský a Liberecký kraj, 2006 a 2016

Na rozdíl od úhrnné plodnosti se rozložení krajů podle průměrného věku žen při narození dítěte nijak významně od roku 2006 nezměnilo (tab. 8.4.3). Nejstarší byly vždy s převahou rodičky z Prahy (31,7 let v roce 2016) a dále ze Zlínského (30,4) a Jihomoravského (30,3) kraje. Naopak v průměru nejmladší zůstávají ženy při porodu v Ústeckém (28,5), Karlovarském (28,6) a také v Moravskoslezském (29,3) kraji. Totéž platilo i v dílčích pořadích. Variabilita tohoto ukazatele byla v roce 2016 vyšší než před deseti lety, neboť nejméně se průměrný věk navýšil v krajích s nejnižšími hodnotami. Rozptyl hodnot v roce 2016 poprvé přesáhl 3 roky.

Obr. 8.4.4 Úhrnná plodnost podle pořadí v krajích, 2016

Tab. 8.4.5 Úhrnná plodnost a průměrný věk žen při narození dítěte podle pořadí v krajích, 2006–2016

Kraj	Úhrnná plodnost									Průměrný věk žen při narození dítěte								
	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
ČR	0,66	0,70	0,83	0,48	0,54	0,58	0,19	0,19	0,22	26,9	27,8	28,2	29,9	30,9	31,2	33,0	33,3	33,3
PHA	0,73	0,74	0,83	0,43	0,50	0,52	0,12	0,11	0,15	29,2	29,7	30,2	31,9	32,5	33,0	34,7	35,2	35,3
STC	0,69	0,75	0,85	0,50	0,59	0,63	0,19	0,18	0,21	27,0	27,8	28,3	29,9	31,1	31,3	33,3	33,7	33,7
JHC	0,64	0,68	0,83	0,48	0,53	0,61	0,20	0,20	0,23	26,7	27,6	28,0	29,7	30,8	31,3	33,1	33,4	33,3
PLK	0,69	0,67	0,83	0,50	0,52	0,57	0,18	0,17	0,21	26,7	27,3	27,8	29,8	30,8	31,1	32,7	33,0	32,7
KVK	0,66	0,70	0,76	0,49	0,51	0,54	0,22	0,22	0,25	25,8	26,5	26,6	29,4	30,0	29,9	31,9	31,8	31,8
ULK	0,67	0,71	0,81	0,50	0,54	0,54	0,25	0,25	0,29	25,7	26,3	26,6	29,0	29,8	30,0	31,8	31,6	31,3
LBK	0,65	0,71	0,91	0,47	0,53	0,61	0,21	0,23	0,24	26,5	27,4	27,6	29,9	30,6	30,9	33,0	33,0	33,3
HKK	0,64	0,66	0,81	0,49	0,55	0,60	0,20	0,21	0,24	26,6	27,8	28,0	29,9	30,8	31,3	32,9	33,6	33,6
PAK	0,65	0,69	0,85	0,49	0,55	0,60	0,21	0,21	0,24	26,8	27,6	28,1	29,7	30,6	31,2	33,0	33,8	34,0
VYS	0,62	0,64	0,80	0,48	0,56	0,59	0,22	0,22	0,26	26,8	27,6	28,1	29,3	30,6	31,2	33,3	33,7	34,2
JHM	0,65	0,71	0,85	0,48	0,55	0,60	0,17	0,18	0,20	27,1	28,1	28,5	30,2	31,1	31,5	33,4	33,9	34,0
OLK	0,63	0,67	0,82	0,47	0,53	0,60	0,20	0,19	0,22	26,7	27,6	28,1	29,6	30,7	31,0	33,0	33,1	33,3
ZLK	0,59	0,63	0,80	0,46	0,52	0,56	0,18	0,19	0,20	27,2	28,3	28,7	30,1	31,1	31,6	33,3	34,1	34,2
MSK	0,63	0,66	0,76	0,48	0,50	0,56	0,21	0,22	0,24	26,1	27,0	27,6	29,3	30,1	30,4	32,3	32,8	32,5

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce.

8.5 Potratovost

Údaje o potratech ČSÚ přebírá od Ústavu zdravotnických informací a statistiky, který v rámci Národního registru reprodukčního zdraví spravuje Národní registr potratů. Úhrnný počet potratů zahrnuje jak potraty samovolné, tak potraty indukované nebo-li tzv. umělá přerušeni těhotenství (UPT), samostatnou kategorií jsou pak ukončení mimoděložních těhotenství (3,6 % z celku v roce 2016), a ostatní potraty (pouze jednotky případů). Počet evidovaných potratů žen, obvatelky ČR, měl ve sledovaném období let 2006–2016 převážně klesající trend (tab. 8.5.1). V Praze, ve Středočeském a v Jihočeském kraji však počet potratů kolísal bez jednoznačného trendu.

Nejpočetnější skupinu potratů naplňují indukované potraty. Ve sledovaném období měl absolutní počet indukovaných potratů obecně ve všech krajích klesající trend, i přesto, že se v roce 2016 počet indukovaných potratů v polovině krajů meziročně snížil a v druhé polovině krajů meziročně zvýšil (u pěti krajů

byly však změny minimální do 1 %). S výjimkou Karlovarského kraje poklesl mezi roky 2006 a 2016 i podíl indukovaných potratů na celkovém počtu potratů. V roce 2016 se pohyboval u jednotlivých krajů v rozmezí 48,9 až 68,8 %, v celorepublikovém pohledu se k indukovaným řadilo 56,8 % potratů.

Nejnižší zastoupení měly indukované potraty ve sledovaném období v Kraji Vysočina, Pardubickém, Zlínském a Plzeňském kraji (řazeno podle průměru za období 2011–2016). V posledních třech letech se minimum pohybovalo již pod úrovní 50 %, nicméně indukované potraty i v těchto případech stále byly nejpočetnějším druhem potratu. V roce 2016 dosáhlo zastoupení indukovaných potratů nejnižší v Plzeňském kraji (48,9 %). Naopak relativně nejvíce bylo indukovaných potratů do roku 2012 v Hlavním městě Praha (s nejvyšší hodnotou 69,3 % v roce 2012), od roku 2013 v Karlovarském kraji (68,8 % v roce 2016). Druhý nejvyšší podíl indukovaných potratů měl v roce 2016 Jihočeský kraj (62,8 %), který však v předchozích letech patřil mezi kraje s podprůměrným podílem indukovaných potratů. Třetí nejvyšší byl podíl indukovaných potratů v kraji Libereckém (60,7 %).

Tab. 8.5.1 Potraty v krajích, 2006–2016

Kraj	Potraty celkem							Potraty podle druhu (2016)			
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	samov.	UPT	ukonč. min. t.	ostatní
ČR	39 959	38 864	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921	14 223	20 406	1 300	3
Hl. město Praha	4 293	4 431	4 171	4 239	4 074	3 880	4 358	1 642	2 594	122	-
Středočeský	4 654	4 957	4 861	5 038	4 839	4 641	4 722	1 767	2 778	177	-
Jihočeský	2 292	2 436	2 419	2 323	2 313	2 252	2 377	791	1 492	94	-
Plzeňský	2 425	2 387	2 405	2 279	2 312	2 025	1 847	870	903	73	1
Karlovarský	1 597	1 280	1 253	1 150	1 022	1 050	1 086	311	747	27	1
Ústecký	4 504	4 058	3 819	3 809	3 746	3 687	3 611	1 323	2 171	117	-
Liberecký	2 022	1 962	1 939	1 843	1 928	1 880	1 842	665	1 119	58	-
Královéhradecký	2 213	2 079	2 010	1 961	1 946	1 816	1 855	677	1 108	70	-
Pardubický	1 568	1 622	1 562	1 545	1 460	1 492	1 506	670	758	78	-
Vysočina	1 762	1 630	1 557	1 619	1 421	1 544	1 508	682	755	71	-
Jihomoravský	3 923	3 599	3 673	3 775	3 867	3 771	3 413	1 485	1 796	132	-
Olomoucký	2 202	2 135	2 043	2 010	2 146	1 979	2 151	942	1 137	72	-
Zlínský	1 852	1 833	1 798	1 803	1 919	1 822	1 799	846	889	64	-
Moravskoslezský	4 652	4 455	4 223	4 293	3 963	3 922	3 846	1 552	2 159	145	1

Tab. 8.5.2 Indukované potraty v krajích, 2006–2016

Kraj	Počet indukovaných potratů							Podíl na celkovém počtu potratů (%)						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	25 352	24 055	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406	63,4	61,9	61,0	60,3	59,2	57,1	56,8
Hl. město Praha	3 195	3 051	2 891	2 822	2 620	2 370	2 594	74,4	68,9	69,3	66,6	64,3	61,1	59,5
Středočeský	3 015	3 233	3 055	3 072	2 965	2 782	2 778	64,8	65,2	62,8	61,0	61,3	59,9	58,8
Jihočeský	1 468	1 437	1 399	1 371	1 342	1 263	1 492	64,0	59,0	57,8	59,0	58,0	56,1	62,8
Plzeňský	1 428	1 347	1 332	1 242	1 223	927	903	58,9	56,4	55,4	54,5	52,9	45,8	48,9
Karlovarský	1 070	879	830	850	773	776	747	67,0	68,7	66,2	73,9	75,6	73,9	68,8
Ústecký	2 879	2 680	2 444	2 448	2 329	2 294	2 171	63,9	66,0	64,0	64,3	62,2	62,2	60,1
Liberecký	1 255	1 215	1 179	1 126	1 165	1 106	1 119	62,1	61,9	60,8	61,1	60,4	58,8	60,7
Královéhradecký	1 486	1 284	1 246	1 213	1 293	1 144	1 108	67,1	61,8	62,0	61,9	66,4	63,0	59,7
Pardubický	864	833	797	819	735	758	758	55,1	51,4	51,0	53,0	50,3	50,8	50,3
Vysočina	1 029	852	847	835	697	699	755	58,4	52,3	54,4	51,6	49,0	45,3	50,1
Jihomoravský	2 426	2 221	2 328	2 220	2 218	2 040	1 796	61,8	61,7	63,4	58,8	57,4	54,1	52,6
Olomoucký	1 322	1 311	1 201	1 211	1 279	1 137	1 137	60,0	61,4	58,8	60,2	59,6	57,5	52,9
Zlínský	997	1 005	958	948	957	870	889	53,8	54,8	53,3	52,6	49,9	47,7	49,4
Moravskoslezský	2 918	2 707	2 525	2 537	2 297	2 237	2 159	62,7	60,8	59,8	59,1	58,0	57,0	56,1

Celkový pokles počtu indukovaných potratů mezi roky 2006 a 2016 byl spjat s poklesem intenzity indukované potratovosti. Na počátku sledovaného období, v letech 2006 až 2008, byla úroveň indukované potratovosti na úrovni celé ČR 0,34 UPT na jednu ženu, poté poklesla až na 0,29 v roce 2015, a v roce 2016 jen mírně vzrostla na 0,30 indukovaných potratů na jednu ženu. V jednotlivých krajích také převažoval klesající trend intenzity indukované potratovosti, v některých krajích byla zaznamenána spíše stagnace. V roce 2016 úhrnná indukovaná potratovost meziročně stagnovala v polovině krajů. Výrazný pokles ale zaznamenal Jihomoravský kraj (z 0,26 na 0,23), růst naopak kraj Jihočeský (z 0,31 na 0,37)³⁸.

Nejvyšší je úroveň indukované potratovosti dlouhodobě v Ústeckém a Karlovarském kraji, kde i přes pokles v uplynulém desetiletí přesahuje 0,4 UPT na jednu ženu (0,42 v Ústeckém kraji v roce 2016). Vysoká je indukovaná potratovost také v kraji Libereckém, kde se v celém sledovaném období pohybovala v rozmezí 0,38–0,40 UPT na jednu ženu. Naopak nejnižší, pod 0,25 UPT na jednu ženu, bývá v Kraji Vysočina a ve Zlínském a Pardubickém kraji. V roce 2016 se k těmto krajům přidal kraj Jihomoravský, kde byla indukovaná potratovost dokonce úplně nejnižší (0,23 UPT na jednu ženu). Vyšší/nížší míra indukované potratovosti se přitom ve jmenovaných krajích netýká pouze některých věkových skupin žen, ale bývá obecně vyšší/nížší ve všech věcích. Vyšší indukovaná potratovost se zpravidla pojí s nižším průměrným věkem žen při indukovaném potratu (28,8 let v roce 2016 v Karlovarském, 29,1 let v Ústeckém) a nižší indukovaná potratovost naopak s vyšším průměrným věkem žen při indukovaném potratu (30,7 let v Kraji Vysočina a 30,4 let ve Zlínském). Průměrný věk žen při indukovaném potratu přitom ve sledovaném desetiletí neměl v žádném kraji plynulý (rostoucí nebo klesající) trend.

Tab. 8.5.3 Indukovaná potratovost v krajích, 2006–2016

Kraj	Úhrnná indukovaná potratovost							Průměrný věk žen při indukovaném potratu						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	0,34	0,32	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30	29,7	29,7	29,7	29,5	29,7	29,7	29,8
Hl. město Praha	0,36	0,34	0,32	0,31	0,29	0,26	0,29	29,8	29,7	29,7	29,4	29,8	29,8	30,2
Středočeský	0,35	0,35	0,33	0,34	0,33	0,31	0,32	29,9	29,5	29,6	29,5	29,9	29,8	29,9
Jihočeský	0,32	0,32	0,32	0,32	0,32	0,31	0,37	30,1	29,7	29,9	29,8	29,6	29,4	29,6
Plzeňský	0,36	0,34	0,34	0,32	0,33	0,25	0,25	29,6	29,9	29,4	29,6	29,0	29,9	29,7
Karlovarský	0,48	0,42	0,41	0,42	0,39	0,41	0,41	29,0	28,8	28,5	29,1	29,1	29,0	28,8
Ústecký	0,48	0,47	0,43	0,44	0,43	0,44	0,42	28,9	28,9	29,0	28,9	29,1	29,1	29,1
Liberecký	0,40	0,40	0,39	0,38	0,40	0,39	0,40	29,4	28,8	29,1	29,3	29,3	29,1	29,5
Královéhradecký	0,38	0,34	0,33	0,33	0,36	0,33	0,32	29,8	30,2	30,2	29,5	30,0	29,8	29,8
Pardubický	0,24	0,23	0,22	0,23	0,21	0,23	0,23	30,1	30,2	29,9	30,1	30,0	29,8	30,1
Vysočina	0,28	0,24	0,24	0,24	0,21	0,21	0,23	30,7	30,9	30,8	30,2	30,4	30,3	30,7
Jihomoravský	0,29	0,27	0,28	0,27	0,28	0,26	0,23	29,8	30,0	30,2	29,7	30,1	30,3	30,2
Olomoucký	0,28	0,29	0,27	0,28	0,30	0,27	0,28	30,2	30,4	29,6	29,8	30,3	30,2	30,3
Zlínský	0,23	0,24	0,23	0,24	0,24	0,23	0,24	30,6	30,6	30,9	30,4	30,4	30,6	30,4
Moravskoslezský	0,32	0,32	0,30	0,31	0,29	0,28	0,28	29,5	29,2	29,4	29,4	29,3	29,4	29,5

Počet samovolných potratů neměl napříč kraji v letech 2006–2016 jednotný vývoj: na úrovni celé ČR a v pěti krajích měl rostoucí charakter, v ostatních krajích zase klesající. Ve všech krajích s výjimkou Karlovarského kraje však rostl podíl samovolných potratů na celkovém počtu potratů (tab. 8.5.4). V úhrnu vzrostlo zastoupení samovolných potratů mezi roky 2006 a 2016 o více než 6 p. b. z 33,3 na 39,6 %, přírůstky ale nebyly každoroční. V roce 2016 se podíl samovolných potratů pohyboval od 28,6 % v Karlovarském kraji po 47,1 % v Plzeňském kraji.

Mírně rostoucí tendence, kterou od roku 2011 vykazovala intenzita samovolné potratovosti v celorepublikovém pohledu, nebyla jasně zřejmá ve všech krajích. Úhrnná samovolná potratovost

³⁸ *Není vyloučeno, že zde mohla sehrát roli změna v systému přebírání dat (blíže na www.uzis.cz) a úplnost a kvalita evidence potratů na regionální úrovni.*

v některých krajích spíše kolísala. Při srovnání let 2006 a 2016 však byla samovolná potratovost v roce 2016, až na jednu výjimku, vyšší. Specifický byl vývoj v Karlovarském kraji. Úhrnná samovolná potratovost se zde mezi obdobím let 2006–2009, kdy byla na úrovni 0,20–0,22, a rokem 2014 snížila na 0,11, což byla toho roku vůbec nejnižší hodnota, v posledních dvou letech 2015 a 2016 se meziročně zpět zvyšovala na 0,16 v roce 2016. Vývoj úhrnné samovolné potratovosti mezi roky 2015 a 2016 byl v jednotlivých krajích, obdobně jako u indukované potratovosti, velmi různorodý – od 13% poklesu v Plzeňském kraji až po více než 20% nárůst v kraji Olomouckém a Karlovarském, což představovalo pokles/nárůst hodnoty ukazatele o 0,03.

Tab. 8.5.4 Samovolné potraty v krajích, 2006–2016

Kraj	Počet samovolných potratů							Podíl na celkovém počtu potratů (%)						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	13 326	13 637	13 515	13 708	13 857	14 082	14 223	33,3	35,1	35,8	36,4	37,5	39,4	39,6
Hl. město Praha	1 023	1 292	1 211	1 329	1 376	1 400	1 642	23,8	29,2	29,0	31,4	33,8	36,1	37,7
Středočeský	1 486	1 590	1 665	1 808	1 710	1 684	1 767	31,9	32,1	34,3	35,9	35,3	36,3	37,4
Jihočeský	745	907	936	873	892	892	791	32,5	37,2	38,7	37,6	38,6	39,6	33,3
Plzeňský	890	948	960	934	994	1 013	870	36,7	39,7	39,9	41,0	43,0	50,0	47,1
Karlovarský	463	352	381	267	221	254	311	29,0	27,5	30,4	23,2	21,6	24,2	28,6
Ústecký	1 471	1 280	1 257	1 235	1 299	1 267	1 323	32,7	31,5	32,9	32,4	34,7	34,4	36,6
Liberecký	693	689	705	659	712	720	665	34,3	35,1	36,4	35,8	36,9	38,3	36,1
Královéhradecký	650	722	697	674	579	601	677	29,4	34,7	34,7	34,4	29,8	33,1	36,5
Pardubický	634	724	701	647	659	676	670	40,4	44,6	44,9	41,9	45,1	45,3	44,5
Vysočina	663	702	638	726	658	779	682	37,6	43,1	41,0	44,8	46,3	50,5	45,2
Jihomoravský	1 383	1 288	1 227	1 414	1 534	1 595	1 485	35,3	35,8	33,4	37,5	39,7	42,3	43,5
Olomoucký	830	778	783	754	783	789	942	37,7	36,4	38,3	37,5	36,5	39,9	43,8
Zlínský	808	771	777	791	891	879	846	43,6	42,1	43,2	43,9	46,4	48,2	47,0
Moravskoslezský	1 587	1 594	1 577	1 597	1 549	1 533	1 552	34,1	35,8	37,3	37,2	39,1	39,1	40,4

Tab. 8.5.5 Samovolná potratovost v krajích, 2006–2016

Kraj	Úhrnná samovolná potratovost							Průměrný věk žen při samovolném potratu						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	0,17	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20	30,4	30,9	31,0	31,1	31,2	31,1	31,5
Hl. město Praha	0,11	0,13	0,12	0,13	0,14	0,14	0,16	31,8	32,3	32,7	32,5	32,8	32,6	33,3
Středočeský	0,17	0,17	0,18	0,19	0,18	0,18	0,19	30,6	30,9	30,9	31,3	31,0	31,0	31,5
Jihočeský	0,16	0,20	0,21	0,20	0,21	0,21	0,19	30,4	30,7	31,2	31,1	31,0	31,2	31,4
Plzeňský	0,22	0,23	0,24	0,24	0,25	0,26	0,23	30,3	30,8	30,9	30,4	31,0	30,5	30,9
Karlovarský	0,20	0,17	0,18	0,13	0,11	0,13	0,16	30,0	29,9	29,9	30,3	31,3	30,9	31,1
Ústecký	0,24	0,22	0,22	0,22	0,24	0,24	0,25	29,8	30,1	29,9	30,2	30,3	30,0	30,4
Liberecký	0,21	0,22	0,23	0,21	0,23	0,24	0,22	30,3	30,9	30,8	31,4	31,3	30,9	31,7
Královéhradecký	0,16	0,19	0,18	0,18	0,16	0,17	0,19	30,2	31,2	30,6	31,7	30,9	31,5	31,2
Pardubický	0,17	0,20	0,19	0,18	0,19	0,20	0,20	30,3	31,1	31,1	31,1	31,0	30,8	31,2
Vysočina	0,17	0,20	0,18	0,21	0,19	0,23	0,21	30,3	31,1	31,6	31,1	31,2	31,2	31,7
Jihomoravský	0,16	0,15	0,14	0,17	0,18	0,19	0,18	30,7	31,2	31,5	31,4	31,9	31,9	31,8
Olomoucký	0,17	0,17	0,17	0,17	0,18	0,19	0,22	30,8	30,7	31,1	30,8	31,3	31,0	31,5
Zlínský	0,18	0,18	0,19	0,19	0,22	0,22	0,22	30,5	31,5	31,6	32,0	31,7	31,7	32,2
Moravskoslezský	0,17	0,18	0,19	0,19	0,19	0,19	0,20	30,1	30,3	30,4	30,5	30,6	30,5	30,5

V roce 2016 se úhrnná samovolná potratovost pohybovala v jednotlivých krajích od 0,16 v Karlovarském a Praze po 0,25 v Ústeckém. V Karlovarském kraji je ale nízká samovolná potratovost zaznamenávána až od roku 2013, předtím patřil Karlovarský kraj ke krajům s průměrnou a do roku 2009 dokonce s nadprůměrnou úrovní³⁹ samovolné potratovosti. V Praze byla samovolná potratovost tradičně nízká

³⁹ Až do roku 2009 byla úhrnná samovolná potratovost v Karlovarském kraji třetí nebo čtvrtá nejvyšší mezi krají.

v celém sledovaném období, doprovázená nejvyšším průměrným věkem ženy při potratu tohoto druhu. V roce 2016 dosáhl hodnoty 33,3 let, o více než jeden rok vyšší než v kraji s druhým nejvyšším věkem ženy při samovolném potratu (Zlínský kraj) a dokonce o 3 roky vyšší než v kraji s tímto věkem nejnižším (Ústecký kraj). Je to dáno v Praze výrazně nižší samovolnou potratovostí mladších žen při v podstatě průměrných mírách samovolné potratovosti u žen starších. Starší jsou v průměru také ženy při samovolném potratu ve Zlínském kraji (32,2) a v Jihomoravském kraji (31,8). Jihomoravský kraj je přitom úrovní samovolné potratovosti pod průměrem, Zlínský zase nad průměrem. Jde o stejné kraje, ve kterých dosahuje nejvyšších hodnot také průměrný věk žen při porodu. Naopak vysoká samovolná potratovost se drží v Ústeckém (0,25 v roce 2016), Plzeňském (0,23) a Libereckém kraji (0,22).

V celkovém pohledu úhrnná potratovost v ČR od roku 2010 stagnuje na úrovni 0,51–0,52 potratu na jednu ženu reprodukčního věku, do roku 2009 byla na úrovni 0,53–0,54. Nejvyšší potratovost ve sledovaném období každoročně vykazoval Ústecký kraj (0,70 v roce 2016), a to díky vysoké intenzitě jak samovolné, tak indukované potratovosti. Stejně tomu tak bylo v kraji Libereckém, kde byla úhrnná potratovost druhá nejvyšší (0,64). Do roku 2009 byla situace obdobná i v kraji Karlovarském, v posledních letech je však zde zaznamenávána velmi nízká úroveň samovolné potratovosti, a celkově vysoká úroveň potratovosti (0,58) je tak dána pouze vysokou úrovní potratovosti indukované. Až do roku 2015 byla vyšší úroveň potratovosti také v Plzeňském kraji, která byla odrazem zejména vysoké úrovně potratovosti samovolné.

Tab. 8.5.6 Potratovost v krajích, 2006–2016

Kraj	Úhrnná potratovost							Průměrný věk žen při potratu						
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ČR	0,53	0,52	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51	30,0	30,1	30,2	30,1	30,3	30,3	30,5
Hl. město Praha	0,48	0,47	0,45	0,46	0,43	0,41	0,46	30,3	30,4	30,6	30,4	30,8	30,8	31,3
Středočeský	0,54	0,54	0,53	0,55	0,53	0,52	0,53	30,2	30,0	30,0	30,2	30,3	30,2	30,5
Jihočeský	0,50	0,54	0,55	0,53	0,54	0,54	0,58	30,2	30,1	30,4	30,3	30,2	30,1	30,2
Plzeňský	0,60	0,59	0,60	0,58	0,60	0,53	0,49	29,9	30,3	30,1	30,0	29,9	30,2	30,3
Karlovarský	0,70	0,61	0,61	0,57	0,52	0,55	0,58	29,4	29,2	29,0	29,4	29,6	29,5	29,5
Ústecký	0,74	0,70	0,67	0,69	0,69	0,70	0,70	29,3	29,3	29,3	29,4	29,5	29,4	29,6
Liberecký	0,63	0,63	0,63	0,61	0,65	0,65	0,64	29,8	29,6	29,8	30,0	30,1	29,8	30,3
Královéhradecký	0,56	0,54	0,53	0,53	0,54	0,51	0,54	30,0	30,6	30,4	30,3	30,3	30,4	30,3
Pardubický	0,42	0,45	0,44	0,44	0,42	0,44	0,45	30,2	30,6	30,5	30,5	30,6	30,3	30,7
Vysočina	0,47	0,46	0,44	0,47	0,42	0,46	0,46	30,5	31,0	31,2	30,7	30,8	30,8	31,2
Jihomoravský	0,47	0,43	0,44	0,46	0,47	0,46	0,43	30,1	30,5	30,7	30,3	30,8	31,0	31,0
Olomoucký	0,47	0,47	0,46	0,46	0,50	0,47	0,52	30,4	30,5	30,1	30,2	30,7	30,5	30,9
Zlínský	0,42	0,44	0,44	0,45	0,48	0,47	0,47	30,6	31,0	31,2	31,1	31,0	31,2	31,2
Moravskoslezský	0,51	0,52	0,50	0,52	0,49	0,49	0,50	29,8	29,7	29,8	29,8	29,8	29,9	30,0

Na druhém konci žebříčku se celkově nízkou potratovostí (jak indukovanou, tak samovolnou) profiloval Jihomoravský kraj. Zásluhou nízké samovolné potratovosti vykazovala obecně nízkou úroveň potratovosti také Praha, v krajích Pardubickém, Vysočina a Zlínském byla v pozadí nízké úrovně celkové potratovosti potratovost indukovaná. Ve všech těchto pěti krajích se úhrnná potratovost udržela v roce 2016 pod úrovní 0,48. Průměrný věk žen při potratu (bez ohledu na jeho druh) se v roce 2016 pohyboval od 29,5 let v Karlovarském a 29,6 let v Ústeckém kraji po 31,2 let ve Zlínském kraji a v Kraji Vysočina a 31,3 let v Praze.

8.6 Úmrtnost

Počet zemřelých se v roce 2016 ve všech krajích meziročně snížil, když v předcházejícím roce 2015 byl ve většině krajů nejvyšší za poslední desetiletí. Pokles počtu zemřelých mezi roky 2015 a 2016 byl poměrně jednotný – v rozmezí 2 až 4 %, pouze v Jihočeském kraji byl úbytek zemřelých výraznější (7%)⁴⁰.

⁴⁰ Jihočeský kraj byl jedním z krajů, ve kterých v roce 2015 přibylo zemřelých relativně nejvíce.

Od desetiletého průměru (za období 2006–2015) se počet zemřelých v roce 2016 výrazně nelišil (o 1 až 2 % oběma směry), pouze v Plzeňském kraji šlo o rozdíl o něco větší (zemřelých v roce 2016 o 4 % více).

Od roku 2004 je nejvíce zemřelých v populaci Moravskoslezského kraje (13,1 tisíce v roce 2016). Až druhý nejvyšší počet zemřelých (12,7 tisíce) připadá na nejlidnatější Středočeský kraj. Nejnižší počet zemřelých má vzhledem k nízkému počtu obyvatel tradičně Karlovarský kraj (3,2 tisíce). Kromě velikosti populace a úrovně úmrtnosti jsou absolutní počty zemřelých ovlivněny také věkovou strukturou dané populace a jejím vývojem v čase. Vyšší počet zemřelých v dané populaci nemusí být tak vždy spjat s vyšší úrovní úmrtnosti, počet zemřelých může za určitých podmínek růst i při klesající úrovni úmrtnosti. Ve všech krajích byl ve sledovaném období let 2006–2016 zaznamenán rostoucí trend podílu, který připadá na zemřelé ve věku 80 a více let. Meziroční přírůstky v hodnotě tohoto relativního ukazatele však nebyly zaznamenávány každoročně a v každém kraji. Mezi roky 2015 a 2016 tento podíl ve všech krajích s výjimkou Zlínského a Moravskoslezského poklesl. Dlouhodobě nejvyšší zastoupení mají zemřelí nad 80 let věku v Praze (50,1 % zemřelých v roce 2016) a nejnižší v Ústeckém a Karlovarském kraji. V roce 2016 to bylo v kraji Ústeckém (37,2 %).

Tab. 8.6.1 Zemřelí v krajích, 2006–2016

Kraj	Zemřelí celkem							Zemřelí 80+ let (%)		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	104 441	106 848	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	39,0	43,2	45,0
Hl. město Praha	12 274	12 092	12 411	12 149	12 118	12 420	12 141	45,3	49,0	50,1
Středočeský	12 067	12 621	12 752	12 924	12 301	13 049	12 695	38,5	43,8	44,6
Jihočeský	6 168	6 374	6 504	6 604	6 428	6 933	6 443	39,4	43,8	45,7
Plzeňský	5 918	5 888	6 003	6 061	5 761	6 307	6 153	39,0	42,9	46,1
Karlovarský	2 976	3 080	3 072	3 186	3 151	3 268	3 167	32,4	37,7	38,1
Ústecký	8 719	8 841	8 959	9 277	8 846	9 238	9 058	33,4	36,7	37,2
Liberecký	4 143	4 228	4 386	4 423	4 346	4 558	4 385	37,9	42,1	43,0
Královéhradecký	5 691	5 748	5 825	5 918	5 614	5 836	5 681	41,0	46,0	47,8
Pardubický	5 164	5 365	5 403	5 392	5 123	5 440	5 234	40,2	44,6	46,6
Vysočina	4 773	5 031	5 223	5 129	4 880	5 178	4 997	41,7	44,5	49,4
Jihomoravský	11 667	11 466	11 709	11 629	11 399	12 106	11 738	42,0	45,8	47,1
Olomoucký	6 298	6 559	6 701	6 830	6 461	7 000	6 731	39,2	43,1	44,7
Zlínský	5 926	6 171	6 093	6 354	6 120	6 290	6 194	38,2	44,1	47,3
Moravskoslezský	12 657	13 384	13 148	13 284	13 117	13 550	13 133	33,9	38,1	40,8

Celková intenzita úmrtnosti je nejčastěji hodnocena syntetickým ukazatelem naděje dožití při narození, výsledným ukazatelem úmrtnostních tabulek, který zohledňuje úmrtnost ve všech věcích a odstraňuje vliv rozdílné věkové struktury populací⁴¹. Na úrovni krajů ČSÚ konstruuje úmrtnostní tabulky za dvouletá kalendářní období s ohledem na eliminaci náhodných výkyvů způsobených nízkým počtem událostí v některých věcích, letech a na daném území. V období let 2006–2016 měla naděje dožití při narození ve všech krajích rostoucí trend, s mírně vyšším tempem růstu na straně mužů než žen. Mírné meziroční úbytky byly na úrovni krajů zaznamenávány výjimečně (tab. 8.6.2). Mezi dvěma posledními obdobími, 2014–2015 a 2015–2016, vzrostla naděje dožití při narození pro celou ČR meziročně u mužů o 0,21 roku a u žen o 0,16 roku. Na úrovni jednotlivých krajů pokles vykázaly pouze kraje Olomoucký a Ústecký na straně žen, a v případě kraje Plzeňského u žen a Karlovarského u mužů naděje dožití při narození meziročně stagnovala. Dvouleté kalendářní období pro výpočet naděje dožití na úrovni krajů (i republiky) eliminovalo meziroční výkyvy posledních let, které jsou patrné z ročních dat za celou ČR⁴².

⁴¹ Úmrtnostní tabulky za ČR, kraje, ale i okresy a ORP jsou dostupné na: https://czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky.

⁴² Významný vzestup počtu zemřelých v roce 2015 vedl ke stagnaci naděje dožití mužů a k poklesu naděje dožití žen. V roce 2016 byl pokles kompenzován výrazným přírůstkem. Bližší v kapitole 6.

Naděje dožití mužů při narození se v období 2015–2016 pohybovala na úrovni krajů v rozmezí 74,0–78,0 let, naděje dožití žen při narození v rozmezí 79,5–82,7 let. Šlo o hodnoty u mužů v průměru o 2,8 roku a u žen o 2,3 roku vyšší než v období 2005–2006. Pozice krajů podle výše naděje dožití při narození se ve sledovaném desetiletí v podstatě neměnila. Pouze na straně mužů se posunul v žebříčku Středočeský kraj, když z kraje s mírně podprůměrnou hodnotou naděje dožití při narození se stal krajem s hodnotou mírně nadprůměrnou. U žen se významněji posunul Pardubický kraj, který zaznamenal v posledních dvou sledovaných obdobích čtvrtou nejvyšší naději dožití (cca o 0,5 roku nad úroveň ČR), zatímco před pěti lety (v letech 2010–2011 a 2011–2012) zde byla naděje dožití žen mírně podprůměrná (a ve spodní části žebříčku).

Tab. 8.6.2 Naděje dožití při narození podle pohlaví v krajích, 2006–2016

Kraj	Muži							Ženy						
	2005–2006	2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2005–2006	2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016
ČR ¹⁾	73,2	74,5	74,8	75,1	75,5	75,8	76,0	79,4	80,7	80,8	81,0	81,4	81,6	81,7
Hl. město Praha	75,2	76,5	77,0	77,3	77,5	77,7	78,0	80,4	81,7	81,8	82,1	82,5	82,6	82,7
Středočeský	73,0	74,6	74,9	75,2	75,7	76,2	76,5	79,0	80,6	80,6	80,9	81,3	81,4	81,6
Jihočeský	73,7	75,0	75,1	75,4	75,8	75,6	76,0	79,5	80,8	81,0	80,9	81,2	81,5	81,6
Plzeňský	73,4	75,1	75,2	75,5	76,0	76,2	76,3	79,1	80,4	80,8	80,9	81,3	81,4	81,4
Karlovarský	72,3	73,2	74,0	74,1	74,1	74,4	74,4	78,4	79,5	79,7	80,0	80,3	80,3	80,7
Ústecký	71,2	72,8	73,0	73,0	73,6	73,9	74,0	77,5	78,7	79,0	79,0	79,3	79,6	79,5
Liberecký	73,0	74,8	75,3	75,1	75,1	75,7	76,1	79,5	80,8	80,8	80,9	81,5	81,4	81,8
Královéhradecký	74,4	75,5	75,6	75,9	76,2	76,6	77,0	80,1	81,3	81,5	81,6	81,8	81,9	82,2
Pardubický	73,4	74,8	74,9	75,3	76,1	76,3	76,4	79,7	80,3	80,7	81,1	81,6	82,1	82,4
Vysočina	73,9	75,5	75,6	75,9	76,2	76,7	77,2	80,0	81,3	81,2	81,7	82,4	82,3	82,4
Jihomoravský	73,2	75,1	75,2	75,4	76,0	76,3	76,5	79,9	81,5	81,7	81,9	82,0	82,2	82,6
Olomoucký	73,2	74,1	74,3	74,4	74,9	75,3	75,5	79,7	80,7	81,0	81,1	81,9	82,0	81,6
Zlínský	72,6	73,7	74,4	74,8	75,1	75,4	75,5	79,7	81,3	81,4	81,6	81,5	81,8	82,2
Moravskoslezský	71,9	72,7	73,3	73,8	74,1	74,2	74,4	78,8	79,9	79,7	80,0	80,6	80,9	81,2

¹⁾ Pro srovnatelnost jsou hodnoty za ČR vypočteny stejně jako v případě krajů za dvouleté kalendářní období.

Dlouhodobě v průměru nejdelší střední délku života mohou očekávat obyvatelé Prahy, ať už jde o chlapce nebo děvčata⁴³. Při zachování úmrtnostních podmínek z let 2015–2016 by se narození chlapci, obyvatelé Prahy, v průměru dožili 78,0 let, děvčata 82,7 let. Druhá příčka připadla u mužů na Kraj Vysočina s hodnotou 77,2 let, o 0,8 roku nižší než v Praze. U žen si byly nejvyšší krajské hodnoty podobnější: druhý Jihomoravský kraj (82,6 let) zaostával za Prahou pouze o 0,1 roku, o další dvě desetiny roku pak Kraj Vysočina a Pardubický (82,4 let). Mezi kraje s vysokou nadějí dožití patří také Královéhradecký kraj, kterému v případě mužů připadla třetí příčka (77,0 let), u žen pátá (82,2 let).

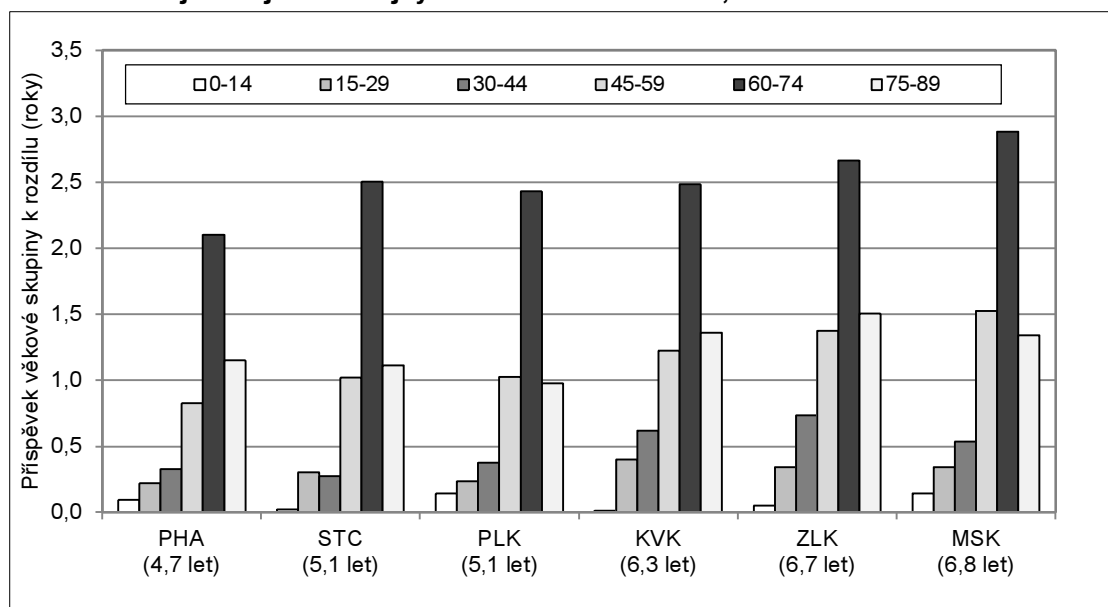
Na druhé straně žebříčku se pravidelně nachází hodnoty střední délky života pro obyvatele kraje Ústeckého (74,0 let pro muže a 79,5 let pro ženy za období 2015–2016), dále pak kraje Karlovarského (74,4 a 80,7 let) a Moravskoslezského (74,4 a 81,2 let). Ústecký kraj si přitom udržuje poměrně velký odstup od dalšího kraje v pořadí, u mužů to bylo podle posledních údajů o 0,4 roku oproti Karlovarskému a Moravskoslezskému kraji, u žen dokonce o 1,2 roku, rovněž oproti Karlovarskému kraji. Na druhé straně žebříčku se Hl. město Praha, co se týče nejvyšších hodnot, výrazněji odlišuje pouze na straně naděje dožití mužů. Příčinu lze vidět v úrovni úmrtnosti na nejčtenější skupiny příčin smrti (viz dále). K nižší střední délce života v Ústeckém kraji oproti Praze u mužů nejvíce přispívá vyšší úmrtnost obyvatel Ústeckého kraje ve věku 55–74 let (z celkového rozdílu 4,0 roku se podílela na rozdílu 2,0 roku), zatímco u žen hraje roli zejména úmrtnost v nejstarších věkových skupinách (úmrtnost osob nad 75 let věku přispěla k rozdílu 1,5 roku z celkových 3,2 let).

⁴³ Pouze v roce 2007, 2008 a 2009 nešlo v případě naděje dožití žen při narození o vůbec nejvyšší hodnoty z krajů, ale o druhé nejvyšší.

Naděje dožití mužů při narození (tab. 8.6.2) je vždy a ve všech krajích nižší než naděje dožití při narození žen. Největší rozdíl středních délek života mezi muži a ženami je dle výsledků úmrtnostních tabulek dlouhodobě ve Zlínském a Moravskoslezském kraji a dále v kraji Olomouckém, a to přibližně o 7 let. V období 2015–2016 převýšila naděje dožití žen naději dožití mužů nejvíce, o 6,8 roku, v Moravskoslezském kraji, v kraji Zlínském pak o 6,7 roku. V Olomouckém kraji se díky poklesu naděje dožití u žen oproti období 2014–2015 snížila nadúmrtnost z 6,7 na 6,1 let, třetí nejvyšší nadúmrtnost se v tomto období ukázala v Karlovarském kraji (rozdíl 6,3 roku). Naopak nejbliže jsou si naděje dožití při narození mužů a žen v Hlavním městě Praze, od roku 2012 jde stabilně o rozdíl menší než pětiletý (4,7 let v období 2015–2016). Na úrovni pěti let byla nadúmrtnost mužů v posledním sledovaném období také ve Středočeském a Plzeňském kraji.

Ve všech krajích k rozdílu naděje dožití při narození přispívá zejména vyšší úmrtnost mužů ve věkové skupině 60–74 let, v období 2015–2016 to bylo až z 39–49 %, v dalším pořadí z hlediska významu pak věková skupina 75–89 let či 45–59 let. U Zlínského kraje je patrný také o něco vyšší příspěvek věkové skupiny 30–44 let. Lze ho dát do spojitosti se strukturou úmrtnosti podle příčin smrti. U mužů ve věku 30–44 let jsou nejčastější vnější příčiny úmrtí, a právě ve Zlínském kraji je u mužů úmrtnost na vnější příčiny vůbec nejvyšší (tab. 8.6.3).

Obr. 8.7.1 Příspěvky věkových skupin k rozdílu v naději dožití při narození mužů a žen, kraje s nejnižší a nejvyšší nadúmrtností mužů, 2015–2016

Nejčastější příčinou úmrtí obyvatel Česka jsou dlouhodobě nemoci oběhové soustavy (mezi roky 2006 a 2016 se jejich zastoupení snížilo z 50 na 44 %), následované novotvary (cca 25–27 % úmrtí). Podstatně méně čtlná jsou úmrtí na další skupiny onemocnění: nemoci dýchací soustavy zapříčinily 6,6 % úmrtí v roce 2016 a vnější příčiny 5,1 %. Uvedená struktura platí obecně pro všechny kraje v ČR, pouze v kraji Zlínském bylo v roce 2016 (obdobně jako v předchozích letech) více úmrtí s vnější příčinou smrti než úmrtí na onemocnění dýchací soustavy. Pro srovnání úrovně úmrtnosti v kraji na jednotlivé hlavní příčiny smrti byly použity standardizované míry eliminující vliv odlišné věkové struktury obyvatel v jednotlivých krajích. Za standard byla zvolena věková struktura celé ČR (mužů a žen dohromady⁴⁴).

Pozice kraje podle výše celkové úrovně úmrtnosti nebyla shodná ve všech čtyřech nejčastějších příčinách úmrtí. V Praze byla sice nejnižší standardizovaná úmrtnost mužů jak na nemoci oběhové soustavy, tak na nemoci dýchací soustavy a vnější příčiny, avšak u novotvarů šlo až o pátou nejnižší míru, i když stále

⁴⁴ Obě pohlaví dohromady, aby bylo možné zároveň hodnotit i rozdíly v úmrtnosti obou pohlaví.

v porovnání s celou ČR podprůměrnou. V případě žen s bydlištěm v Praze byla úmrtnost na novotvary dokonce třetí nejhorší, po Karlovarském a Ústeckém kraji. U ostatních nejčastějších skupin příčin smrti byla úmrtnost žen z Prahy podprůměrná, pouze ve skupině nemocí oběhové soustavy však šlo o vůbec nejnižší míru úmrtnosti z krajů. Jedna z nejnižších měr úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy připadá u mužů i u žen také na kraj Jihočeský. Ten je zároveň specifický vysokou úmrtností na onemocnění dýchací soustavy, v roce 2016 zde byla vůbec nejvyšší standardizovaná úmrtnost u obou pohlaví. Naopak nízkou úmrtnost na onemocnění dýchací soustavy (u žen první, u mužů třetí) měli obyvatelé Zlínského kraje, kteří na druhou stranu měli nejhorší úmrtnost mužů, co se týče vnějších příčin smrti. Ve všech čtyřech nejčtenějších skupinách příčin smrti, a to u mužů i u žen, patřil v roce 2016 mezi kraje s podprůměrnou (nižší než na úrovni ČR) mírou úmrtnosti Kraj Vysočina. Úmrtnost na novotvary zde byla u obou pohlaví vůbec nejnižší. Naopak ve všech sledovaných skupinách příčin smrti vyšší než republikovou míru úmrtnosti zaznamenali muži v Karlovarském a Moravskoslezském kraji a ženy v Ústeckém a Libereckém kraji.

Tab. 8.6.3 Standardizované* míry úmrtnosti na nejčtenější skupiny příčin smrti v krajích (na 100 000 obyvatel), 2016

Kraj	Muži					Ženy				
	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem
ČR	349	562	97	78	1 314	203	368	48	30	804
Hl. město Praha	335	464	77	58	1 142	217	309	45	27	746
Středočeský	363	576	95	68	1 313	206	390	50	28	827
Jihočeský	363	482	128	79	1 275	194	334	67	26	791
Plzeňský	351	592	96	83	1 366	214	389	40	38	836
Karlovarský	392	606	106	97	1 416	224	392	57	24	871
Ústecký	396	687	90	86	1 516	237	450	55	34	967
Liberecký	332	575	97	82	1 323	205	369	54	33	811
Královéhradecký	335	534	95	79	1 210	210	370	42	28	775
Pardubický	362	525	97	77	1 289	193	342	52	34	773
Vysočina	316	537	85	70	1 208	181	359	38	29	750
Jihomoravský	335	528	87	81	1 256	196	332	38	29	738
Olomoucký	330	578	119	94	1 346	190	368	50	36	796
Zlínský	332	629	87	99	1 359	187	370	36	30	763
Moravskoslezský	352	629	122	82	1 468	192	416	51	27	855

* Úmrtnost v krajích standardizována přímou standardizací na věkovou strukturu celé ČR.

Ve všech vybraných nejčtenějších skupinách příčin smrti a ve všech krajích byla úmrtnost mužů vyšší než úmrtnost žen. Relativně nejvíce převyšovaly míry úmrtnosti mužů nad mírami žen u vnějších příčin smrti, v Karlovarském kraji v roce 2016 až čtyřnásobně.

8.7 Migrace

Celková migrace je z pohledu statistického zpracování dat výsledkem dvou druhů migrace – migrace zahraniční a migrace vnitřní (přes hranici daného kraje, ale v rámci ČR). Tyto dva typy migrace přitom mohou působit stejným směrem (ve prospěch růstu/úbytku populace) či se vzájemně vyrovnávat. V případě malé populace může bilance stěhování meziročně silně kolísat, přičemž v pozadí lze v některých případech vidět např. i rozdílné zpracování administrativních dat o stěhování v jednotlivých regionech.

Počet obyvatel České republiky v průběhu roku 2016 vzrostl díky migraci o 20,1 tisíce osob, z pohledu republiky jde čistě o důsledek migrace zahraniční. Saldo zahraniční migrace bývá obvykle kladné⁴⁵ i ve všech krajích a bylo tomu tak i v roce 2016. Hrubá míra přírůstku obyvatel zahraniční migrací se však

⁴⁵ Záporné saldo se ve sledovaném období vyskytlo v některých krajích pouze v letech 2009, 2010 a 2013.

mezi kraji znatelně odlišovala. Nejvíce jako tradičně získala zahraniční migrací Praha (6,3 ‰)⁴⁶. Krajem s druhým nejvyšším saldem zahraniční migrace (v relativním vyjádření na tisíc obyvatel) se v roce 2016 stal kraj Plzeňský (2,8 ‰), s mírným odstupem následovaly kraje Karlovarský a Liberecký (1,9 ‰). Nejnižší saldo zahraniční migrace zaznamenal kraj Olomoucký (0,4 ‰) a dále Moravskoslezský a Zlínský (oba 0,5 ‰).

Tab. 8.7.1 Saldo zahraniční migrace v krajích, 2006–2016

Kraj	Absolutní počet							Na 1 000 obyv.		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	34 720	16 889	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	3,4	1,6	1,9
Hl. město Praha	6 656	8 584	5 156	-3 584	12 778	6 104	7 971	5,6	6,9	6,3
Středočeský	6 626	2 135	850	138	2 744	1 898	2 388	5,7	1,7	1,8
Jihočeský	1 934	258	114	115	344	657	891	3,1	0,4	1,4
Plzeňský	2 698	520	627	620	1 097	1 167	1 622	4,9	0,9	2,8
Karlovarský	1 421	544	69	63	472	368	561	4,7	1,8	1,9
Ústecký	1 849	1 185	944	762	1 106	1 176	942	2,2	1,4	1,1
Liberecký	1 499	437	183	138	463	865	837	3,5	1,0	1,9
Královéhradecký	2 161	242	170	-107	243	412	517	3,9	0,4	0,9
Pardubický	1 434	320	409	118	357	500	861	2,8	0,6	1,7
Vysočina	1 300	215	45	-10	167	183	337	2,5	0,4	0,7
Jihomoravský	3 511	1 580	1 341	444	1 115	1 415	1 914	3,1	1,4	1,6
Olomoucký	1 381	204	104	16	165	335	285	2,2	0,3	0,4
Zlínský	556	189	52	16	199	375	277	0,9	0,3	0,5
Moravskoslezský	1 694	476	229	-26	411	522	661	1,4	0,4	0,5

Tab. 8.7.2 Saldo vnitřní migrace v krajích, 2006–2016

Kraj	Absolutní počet							Na 1 000 obyv.		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Hl. město Praha	-396	-2 833	-1 805	-1 713	594	-73	2 300	-0,3	-2,3	1,8
Středočeský	9 846	10 314	9 945	9 088	7 948	8 126	7 684	8,4	8,1	5,8
Jihočeský	104	104	208	211	240	210	-247	0,2	0,2	-0,4
Plzeňský	426	255	586	713	644	772	585	0,8	0,4	1,0
Karlovarský	-1 318	-1 117	-1 256	-1 120	-1 101	-1 296	-1 264	-4,3	-3,7	-4,3
Ústecký	-1 973	-1 411	-1 462	-1 189	-1 700	-1 397	-1 620	-2,4	-1,7	-2,0
Liberecký	-79	-183	-395	-235	-310	-202	-415	-0,2	-0,4	-0,9
Královéhradecký	-686	-630	-722	-463	-466	-327	-1 069	-1,2	-1,1	-1,9
Pardubický	209	-116	-362	-258	-257	-585	-222	0,4	-0,2	-0,4
Vysočina	-762	-567	-700	-779	-935	-774	-1 170	-1,5	-1,1	-2,3
Jihomoravský	-1 151	168	366	210	257	92	420	-1,0	0,1	0,4
Olomoucký	-778	-348	-735	-761	-749	-826	-1 046	-1,2	-0,5	-1,6
Zlínský	-545	-645	-789	-641	-716	-517	-924	-0,9	-1,1	-1,6
Moravskoslezský	-2 897	-2 991	-2 879	-3 063	-3 449	-3 203	-3 012	-2,3	-2,4	-2,5

Co se týče salda vnitřní migrace, většina krajů měla ve sledovaném období naopak saldo záporné. Nejvyšší relativní ztráty svých obyvatel vnitřní migrací ve sledovaném období každoročně evidoval Karlovarský kraj (-4,3 ‰ v roce 2016) a Moravskoslezský kraj (-2,5 ‰). V rámci krajů s kladným saldem vnitřní migrace se pak výrazně profiloval vysokým ziskem Středočeský kraj (5,8 ‰ v roce 2016). Druhá nejvyšší hrubá míra vnitřní migrace činila v roce 2016 pouze 1,8 ‰ a patřila kraji Hlavní město Praha. Toto umístění Prahy v roce 2016 přitom nebylo obvyklé, Praha totiž vnitřní migrací běžně obyvatele ztrácí. Přírůstky vnitřní migrací zůstaly u ostatních krajů v roce 2016 nevýznamné, do úrovně 1,0 ‰.

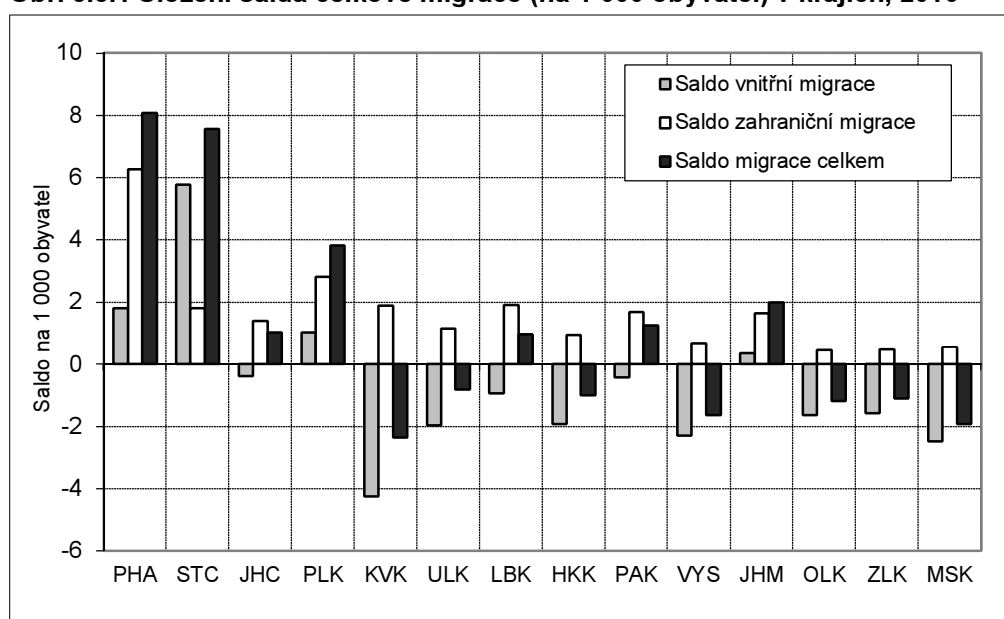
⁴⁶ Záporné saldo zahraniční migrace evidováno v průběhu sledovaného období v Praze pouze v roce 2013.

Ze čtrnácti krajů celkový migrační přírůstek zaznamenalo v roce 2016 přesně sedm krajů, druhá polovina migrací obyvatele ztratila. Nejvýrazněji vzrostl díky stěhování počet obyvatel Prahy, kdy hrubá míra celkového salda migrace (vnitřní a zahraniční dohromady) dosáhla 8,1 ‰, a Středočeského kraje s mírou 7,6 ‰. S odstupem následoval kraj Plzeňský (3,8 ‰). V ostatních čtyřech krajích s kladným saldem migrace byla jeho výše vyjádřená na 1 000 obyvatel kraje do 2,0 ‰. U čtyř ze sedmi krajů, které v roce 2016 početně rostly díky stěhování, byl přírůstek obyvatel migrací podpořen jak zahraničním, tak vnitřním stěhování. Jednalo se o kraje Hlavní město Praha, Středočeský, Plzeňský a Jihomoravský. Ve Středočeském kraji byla významnější vnitřní migrace, u ostatních tří krajů migrace zahraniční. V případě Jihočeského, Libereckého a Pardubického kraje byl přírůstek obyvatel migrací zásluhou zahraniční migrace, která dokázala vykompenzovat úbytek vnitřním stěhování. Ve zbývajících sedmi krajích, které skončily s celkově zápornou bilancí stěhování, zisky zahraniční migrací tak vysoké nebyly. Na straně krajů se záporným saldem celkové migrace se přitom profilovaly s vyšším úbytkem na úrovni 2,4 ‰ kraj Karlovarský a 1,9 ‰ kraj Moravskoslezský.

Tab. 8.7.3 Saldo celkové migrace v krajích, 2006–2016

Kraj	Absolutní počet							Na 1 000 obyv.		
	2006	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006	2011	2016
ČR	34 720	16 889	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	3,4	1,6	1,9
Hl. město Praha	6 260	5 751	3 351	-5 297	13 372	6 031	10 271	5,3	4,6	8,1
Středočeský	16 472	12 449	10 795	9 226	10 692	10 024	10 072	14,1	9,8	7,6
Jihočeský	2 038	362	322	326	584	867	644	3,2	0,6	1,0
Plzeňský	3 124	775	1 213	1 333	1 741	1 939	2 207	5,7	1,4	3,8
Karlovarský	103	-573	-1 187	-1 057	-629	-928	-703	0,3	-1,9	-2,4
Ústecký	-124	-226	-518	-427	-594	-221	-678	-0,2	-0,3	-0,8
Liberecký	1 420	254	-212	-97	153	663	422	3,3	0,6	1,0
Královéhradecký	1 475	-388	-552	-570	-223	85	-552	2,7	-0,7	-1,0
Pardubický	1 643	204	47	-140	100	-85	639	3,2	0,4	1,2
Vysočina	538	-352	-655	-789	-768	-591	-833	1,1	-0,7	-1,6
Jihomoravský	2 360	1 748	1 707	654	1 372	1 507	2 334	2,1	1,5	2,0
Olomoucký	603	-144	-631	-745	-584	-491	-761	0,9	-0,2	-1,2
Zlínský	11	-456	-737	-625	-517	-142	-647	0,0	-0,8	-1,1
Moravskoslezský	-1 203	-2 515	-2 650	-3 089	-3 038	-2 681	-2 351	-1,0	-2,0	-1,9

Obr. 8.8.1 Složení salda celkové migrace (na 1 000 obyvatel) v krajích, 2016

Čtvrtina stěhování mezi kraji se aktuálně odehrává mezi Prahou a Středočeským krajem. Z celkového počtu 90,5 tisíce stěhování přes hranici kraje v roce 2016 se 14 063 osob vystěhovalo z Prahy do Středočeského kraje a naopak 8 240 registrovalo změnu bydliště v opačném směru. Další proudy mezikrajského stěhování byly významně menší a většinou se opět dotýkaly hlavního města: 2 238 obyvatel se do Prahy přestěhovalo z Ústeckého kraje, 1 706 z Moravskoslezského a 1 545 z Jihomoravského. Mimo oblast Prahy byl jediný srovnatelný tok z Ústeckého do Středočeského kraje (1 648 osob). Obdobně jako v předcházejících letech platilo, že obyvatelé západ-, severo- a jihočeských krajů, pokud se stěhují mimo daný kraj, míří v první řadě do hlavního města. Oproti tomu obyvatelé Pardubického kraje, Vysočiny, Olomouckého a Zlínského kraje se častěji stěhují do geograficky bližšího kraje (z Pardubického do Královéhradeckého a z ostatních jmenovaných do Jihomoravského).

Tab. 8.7.4 Vnitřní stěhování podle kraje vystěhování a přistěhování, 2016

Kraj vystěhování	Vystěhovalí celkem	Kraj přistěhování													
		PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Hl. město Praha	20 491	x	14 063	870	662	350	1 143	605	540	420	445	493	274	223	403
Středočeský	14 696	8 240	x	734	710	268	1 472	774	634	482	373	406	205	135	263
Jihočeský	4 184	1 463	752	x	469	108	190	122	72	99	414	295	69	47	84
Plzeňský	3 240	973	557	481	x	421	264	78	70	59	40	127	63	48	59
Karlovarský	3 146	916	430	129	725	x	460	77	73	65	46	92	35	25	73
Ústecký	6 959	2 238	1 648	304	477	379	x	835	178	151	97	260	100	76	216
Liberecký	3 951	1 122	809	96	97	63	803	x	489	121	49	137	57	43	65
Královéhradecký	4 549	1 137	839	109	118	44	177	488	x	1 019	111	220	116	47	124
Pardubický	3 959	808	579	83	88	21	167	125	809	x	250	517	295	60	157
Vysočina	4 032	978	517	457	75	33	100	96	94	269	x	1 102	115	83	113
Jihomoravský	6 302	1 545	556	267	155	63	164	109	165	477	796	x	649	830	526
Olomoucký	4 605	870	407	123	63	36	99	65	122	311	92	876	x	690	851
Zlínský	3 849	795	351	89	40	30	50	35	60	77	62	1 081	595	x	584
Moravskoslezský	6 530	1 706	872	195	146	66	250	127	174	187	87	1 116	986	618	x
Přistěhovalí celkem		22 791	22 380	3 937	3 825	1 882	5 339	3 536	3 480	3 737	2 862	6 722	3 559	2 925	3 518

Tab. 8.7.5 Saldo vnitřního stěhování v krajích, 2016

Kraj vystěhování	Saldo celkem	Saldo s krajem													
		PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Hl. město Praha	2 300	x	-5 823	593	311	566	1 095	517	597	388	533	1 052	596	572	1 303
Středočeský	7 684	5 823	x	18	-153	162	176	35	205	97	144	150	202	216	609
Jihočeský	-247	-593	-18	x	12	21	114	-26	37	-16	43	-28	54	42	111
Plzeňský	585	-311	153	-12	x	304	213	19	48	29	35	28	0	-8	87
Karlovarský	-1 264	-566	-162	-21	-304	x	-81	-14	-29	-44	-13	-29	1	5	-7
Ústecký	-1 620	-1 095	-176	-114	-213	81	x	-32	-1	16	3	-96	-1	-26	34
Liberecký	-415	-517	-35	26	-19	14	32	x	-1	4	47	-28	8	-8	62
Královéhradecký	-1 069	-597	-205	-37	-48	29	1	1	x	-210	-17	-55	6	13	50
Pardubický	-222	-388	-97	16	-29	44	-16	-4	210	x	19	-40	16	17	30
Vysočina	-1 170	-533	-144	-43	-35	13	-3	-47	17	-19	x	-306	-23	-21	-26
Jihomoravský	420	-1 052	-150	28	-28	29	96	28	55	40	306	x	227	251	590
Olomoucký	-1 046	-596	-202	-54	0	-1	1	-8	-6	-16	23	-227	x	-95	135
Zlínský	-924	-572	-216	-42	8	-5	26	8	-13	-17	21	-251	95	x	34
Moravskoslezský	-3 012	-1 303	-609	-111	-87	7	-34	-62	-50	-30	26	-590	-135	-34	x

Zdroje dat

Demografická statistika – výsledky zpracování statistických hlášení řady Obyv (Hlášení o uzavření manželství, narození, úmrtí a rozvodu).

Stěhování – Informační systém evidence obyvatel (Ministerstvo vnitra ČR), Cizinecký informační systém (Ředitelství služby cizinecké policie).

Potraty – Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.

Veškeré údaje se týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. Od roku 2001 (v návaznosti na sčítání lidu, domů a bytů 2001) údaje zahrnují také cizince s vízy k pobytu nad 90 dnů (podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců) a cizince s přiznaným azylem (podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu). Od 1. 5. 2004, v návaznosti na tzv. euronovelu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se údaje týkají též občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu. Údaje zohledňují rovněž události (sňatky, narození a úmrtí) českých občanů s trvalým pobytem na území ČR, které nastaly v cizině.

Další statistické údaje o obyvatelstvu naleznete na následujících internetových stránkách ČSÚ:

Rozcestník – Obyvatelstvo	http://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide
Publikace o obyvatelstvu	http://www.czso.cz/csu/czso/publikace-o-obyvatelstvu
Čtvrtletní Rychlé informace	http://www.czso.cz/csu/czso/pohyb-obyvatelstva
Pramenná díla od roku 1929	http://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie
Časové řady – Obyvatelstvo	http://www.czso.cz/csu/czso/oby_cr
Úmrtnostní tabulky	http://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky
Veřejná databáze	https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf